

Kotoutumiskoulutuksen laadukkaan toteutuksen elementtejä

LAURA RUUSKANEN | ANNA-MARI VÄÄNÄNEN

Kotoutumiskoulutuksen laadukkaan toteutuksen elementtejä

RAPORTEJA 78 | 2022

**KOTOAUTUMISKOULUTUKSEN LAADUKKAAN TOTEUTUKSEN
ELEMENTTEJÄ**

**Uudenmaan, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäris-
tökeskukset**

Taitto: KEHA-keskus

Kansikuva: Adobe Stock

ISBN 978-952-398-107-2 (PDF)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-398-107-2

www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1. Johdanto	3
1.1. Tämän raportin tarkoitus	4
2. Asiakslähtöisyys ja joustavuus kotoutumiskoulutuksissa	5
2.1. Asiakslähtöisyys ja joustavuus vahvuutena	5
2.2. Asiakslähtöisyyden ja joustavuuden kehittäminen	7
2.3. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen erilaisista rakenteista	8
2.3.1. Kokemuksia korkeasti koulutetuille ja nopeille opiskelijoille suunnatuista kotoutumiskoulutuksista	8
2.3.2. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen ja työn yhdistävistä malleista	9
2.3.3. Kokemuksia hitaasti etenevistä kotoutumiskoulutuksista	10
3. Työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa	11
3.1. Työelämälähtöisyys ja yhteistyön tekeminen vahvuutena	12
3.2. Työelämälähtöisyyden ja yhteistyön kehittäminen	13
4. Ohjaus kotoutumiskoulutukseen, sen aikana ja sen jälkeen	15
4.1. Vahvuuksia ja kehittämiskohteita ohjauksessa	16
4.1.1. Ohjaus ennen kotoutumiskoulutuksen alkua	16
4.1.2. Ohjaus kotoutumiskoulutuksen aikana	17
4.1.3. Ohjaus kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa ja koulutuksen jälkeen	17
4.2. Koulutus- ja muuta palvelutarjontaa sekä ohjausta kehitettävä kokonaisuutena	18
4.2.1. Tarkoituksenmukaiset koulutus- ja palvelupolut edellyttävät systeemitasoista tarjonnan ja rahoituksen tarkastelua	19
4.2.2. Laajemmat palvelutarpeen arvioinnit ja osaaminen oppimisen haasteisiin liittyen	20
4.2.3. Koulutuksen sisällön ja hankintasopimuksen tuntemus ohjaustyötä tekevien keskuudessa ..	20
4.2.4. Ohjaustakuun tai kotoutumiskoulutuksen kevennetyn ja pidennetyn mallin testaaminen	21
5. Kotoutumiskoulutuksen henkilöstö ja resurssit	22
5.1. Henkilöstö ja resurssit vahvuutena	23
5.2. Kehittämiskohteita henkilöstöön ja resursseihin liittyen	25
6. Kotoutumiskoulutuksen hinta, laatu ja tulosperusteiset hankinnat	28
6.1. Vahvuuksia kotoutumiskoulutuksen laadussa	29
6.2. Kehittämiskohteita koulutuksen laadun varmistamiseen ja tulosperusteiseen hankintaan liittyen	30
7. Tilat, koneet ja laitteet sekä verkko-opetuksen kysymykset	32
7.1. Tilat ja laitteet koulutusta tukemassa	33
7.2. Kehittämiskohteita tiloihin liittyen	34
7.3. Hyviä toimintamalleja ja huomioitavia seikkoja verkko-opetukseen liittyen	34
8. Seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta	36
8.1. Kotoutumiskoulutuksen seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta vahvuutena	36
8.2. Seurannan, vaikuttavuuden ja laadunvalvonnan kehittäminen	38
9. Yhteenveto	42

10. Lisätietoja aiheesta.....	44
11. Liitteet.....	45
Liite 1: Kotoutumiskoulutukseen liittyviä käsityksiä ja vastauksia niihin.....	46
Liite 2: Esimerkkejä kotoutumiskoulutusten rakenteista muutamilla ELY-keskusalueilla	48
Liite 3: Kotoutumiskoulutuksen maksatus- ja kilpailutusmalleja	53
Liite 4: Asiakasraadit kotoutumiskoulutuksissa.....	55
Kuvailulehti.....	56
Presentationsblad.....	57
Documentation page	58

1. Johdanto

Kotoutumiskoulutus on merkittävä maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistävä palvelu, johon valtaosa työttömänä työnhakijana olevista, hiljattain Suomeen saapuneista maahanmuuttajista osallistuu. Vuonna 2020 työvoimakoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen aloitti noin 13 500 opiskelijaa. Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä (2021–2022) on kartoitettu kotoutumiskoulutuksen laatuun vaikuttavia seikkoja. Laatuun vaikuttavia elementtejä voidaan tunnistaa lukuisia, ja kaikki osaset vaikuttavat kokonaisuuden toimivuuteen. Siksi myös kehittämisessä on tärkeää huomioida kokonaisuus ja tekijöiden väliset yhteydet. On myös huomattava, että tilanteet ja toteutustavat ovat hyvin erilaisia eri puolilla Suomea, joten jollain paikkakunnalla tai alueella kotoutumiskoulutuksessa tai laajemmin esimerkiksi palvelutarjonnassa esiintyvä ongelma tai hyvin toimiva asia ei välttämättä koske muuta Suomea.

On tärkeää, että kotoutumiskoulutusta ja koko maahanmuuttajien koulutus- ja palvelujärjestelmää kehitettäessä tarkasteltaisiin nykyistä toimintakenttää kokonaisuutena vahvuuksineen ja heikkouksineen. Kehittämisen tulisi perustua oikeaan tietoon ja kokonaiskuvaan. Kotoutumiskoulutukseen liittyen esiintyy myös käsityksiä, jotka eivät kuvaa koko totuutta tai kotoutumiskoulutuksen nykytilaa. Tällaisia käsityksiä ja vastauksia niihin on kuvattu liitteessä 1.

Seuraavaan kuvioon on kerätty työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen laatuun vaikuttavia tekijöitä. Kuviossa näkyvät viivat kuvaavat yhteyksiä eri tekijöiden välillä; viivoja ja pallukoita voisi varmasti olla enemmänkin ja useissa eri kohdissa. Kuvio kertoo kotoutumiskoulutuksen toimintaympäristön monimutkaisuudesta. On todella paljon tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, kokevatko eri tahot kotoutumiskoulutuksen onnistuneeksi ja laadukkaaksi. Kuvion avulla voi pyrkiä hahmottamaan myös sitä, miten muutos yhdessä tekijässä (pallukassa tai viivassa) vaikuttaisi kokonaisuuteen.

1.1. Tämän raportin tarkoitus

Tähän dokumenttiin on koottu valtakunnallisessa kehittämistyössä tunnistettuja kotoutumiskoulutuksen laadukkaan toteutuksen elementtejä. Dokumentissa kuvataan, miten laadukkaan toteutuksen elementtejä on käytännössä toteutettu ja edistetty, eli kuvataan kotoutumiskoulutuksen hyviä toimintatapoja. Lisäksi kerrotaan, millaista kehittämistä tai muutoksia edelleen tarvitaan laadukkaan toteutuksen takaamiseksi. Tässä dokumentissa ei pystytä kuvailemaan kaikkia kotoutumiskoulutuksen laadukkaaseen toteuttamiseen liittyviä aiheita, toimintatapoja tai kehittämiskohteita, mutta mukaan on pyritty valitsemaan keskeisimmät aiheet. Tämän dokumentin pääpaino on kotoutumiskoulutuksen rakenteessa, kotoutumisen alkuvaiheen koulutustarjonnassa sekä kotoutumiskoulutuksen hallinnollisissa ja rahoituksellisissa seikoissa. Dokumentissa ei siis niinkään keskitytä esimerkiksi pedagogisiin ratkaisuihin tai opetus- ja ohjaustyön käytäntöihin.

Tästä julkaisusta voivat hyötyä niin nykyiset kuin tulevatkin kotoutumiskoulutuksen hankkijat/rahoittajat, järjestäjät ja toteuttajat. Dokumentti voi toimia myös lyhyenä perehdytyksenä siihen, miten työvoimakoulutuksena järjestettävää kotoutumiskoulutusta tällä hetkellä toteutetaan. Kokemukset ja havainnot koskevat työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta, mutta havainnoista voi olla hyötyä myös muilla rahoituksilla toteutettavissa kotoutumiskoulutuksissa. Lisäksi koosteen havaintoja voi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää muissakin koulutusmuodoissa sekä erilaisten hankkeiden järjestämissä suomen/ruotsin oppimiseen ja työllistymiseen tähtäävissä toimissa.

Dokumentin eri luvut kuvaavat kotoutumiskoulutuksen laadukkaaseen toteuttamiseen vaikuttavia elementtejä. Jokaisen luvun alussa esitetään kehystettynä laadukkaan toteutuksen keskeinen elementti tai tavoitetilä. Sen jälkeen esitellään teemaan liittyviä vahvuuksia ja toisaalta kehittämistä vaativia asioita.

Tämä dokumentti täydentää kesällä 2022 julkaistua [Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin -dokumenttia](#), jossa annettiin valtakunnallisia suosituksia hankintoihin koskien kotoutumiskoulutuksen henkilöstöä, opetustiloja sekä lisäpalveluita.

Dokumentin laatimisessa on hyödynnetty tietoa, jota kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä (2021–2022) on kerätty muun muassa seuraavilla tavoilla:

- ELY-keskusten tekemiin kotoutumiskoulutusten hankintoihin perehtyminen valtakunnallisesti
- ELY-keskusten maahanmuuttopäälliköiden ja maahanmuuttoasiantuntijoiden sekä koulutusten hankkijoiden haastattelut valtakunnallisesti
- TE-toimistoissa ja työllisyyden kuntakokeiluissa maahanmuuttajien ohjaustyötä tekevien asiantuntijoiden haastattelut kolmella paikkakunnalla
- tiettyihin kotoutumiskoulutuksen hankinnan teemoihin liittyvät ryhmäkeskustelut hankkijoiden kanssa
- keväällä 2022 järjestetyt, TE-toimiston, kuntakokeilujen ja ELY-keskusten työntekijöille suunnatut kotoutumiskoulutuksen teemoja käsitelleet koulutus- ja keskustelutilaisuudet
- kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle vuonna 2021 laadittu valtakunnallinen sähköinen kysely (148 vastaajaa)
- perehtyminen vanhoihin (2012) ja uusiin (2022) kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin
- Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin -dokumentin taustatöissä palveluntuottajilta ja hankkijoilta saatujen kommenttien huomioiminen
- kotoutumiskoulutuksen palveluntuottajilta saadut palautteet erilaisissa kotoutumiskoulutusta käsittelevissä keskustelutilaisuuksissa sekä työvoimapalveluhankintojen valtakunnallisen kehittämishankkeen järjestämissä tilaisuuksissa.

Lisäksi on hyödynnetty muiden tahojen julkaisemia selvityksiä ja tutkimuksia kotoutumiskoulutuksesta, muista maahanmuuttajien koulutuksista sekä julkisista hankinnoista. Kotoutumiskoulutuksen käyneiden opiskelijoiden näkemyksiä on kuultu epäsuorasti opetushenkilöstön kautta sekä huomioitu aiemmin tehtyjen selvitysten valossa (ks. Karinen et al. 2020, Asikainen 2020).

2. Asiakslähtöisyys ja joustavuus kotoutumiskoulutuksissa

Laadukas kotoutumiskoulutus rakentuu oppijan valmiuksien perusteella ja toteutuu oikea-aikaisesti. Toteutuksen määrä ja sisältö vastaa nopeasti muuttuviin alueellisiin tilanteisiin, ja koulutuksen rahoitus tukee tätä. Henkilökohtaistaminen ja oppijoiden heterogeenisyyden huomioiminen on keskeinen tapa edistää oppimista ja varmistaa koulutuksen tuloksellisuus. Kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä olennaista on asiakslähtöisyys ja joustavuus, koska kotoutujien oppimis- ja työllistymisvalmiudet, omat tulevaisuuden suunnitelmat ja elämäntilanteet vaihtelevat. Lisäksi TE-toimistoon/työllisyyden kuntakokeiluun tulevien uusien kotoutuja-asiakkaiden määrät vaihtelevat, joten kotoutumiskoulutuksen tulee reagoida muuttuviin opiskelijamääriin ja erilaisiin tarpeisiin.

2.1. Asiakslähtöisyys ja joustavuus vahvuutena

Tällä hetkellä joustavuuden ja asiakslähtöisyyden varmistamiseksi on käytössä hyviä toimintatapoja järjestelmätasosta yksittäisiin opetusryhmiin.

- 1. Joustava rahoitusjärjestelmä mahdollistaa koulutuksen oikea-aikaisen järjestämisen siellä, missä asiakkaita on.** Rahoituksen osalta joustava järjestelmä mahdollistetaan tällä hetkellä siten, että työ- ja elinkeinoministeriö jakaa ELY-keskuksille kotoutumiskoulutuksen hankintaan rahoituksen, joka perustuu kunkin alueen oletettuihin asiakasmääriin. Määrärahan jaossa huomioidaan kunkin alueen ulkomaalaisten työnhakijoiden, TE-hallinnossa ensimmäistä kertaa laadittujen kotoutumissuunnitelmien sekä alueelle muuttaneiden pakolaisten määrä. Määrärahat jaetaan hyvin tuoreisiin, enintään muutama kuukauden takaisin tietoihin perustuen. Esimerkiksi määrärahan jaossa vuodelle 2022 huomioitiin edellä mainitut tiedot tammi-elokuun tai tammi-syyskuun 2021 ajalta. Joustavuutta lisää se, että hallinnossa voidaan tehdä määrärahasiirtoja sekä kunkin ELY-keskuksen omien työllisyysmäärärahojen si-

sällä että ELY-keskusten välilläkin. Järjestettäessä koulutusta aluelähtöisesti alueellisen toimijan kautta kunkin alueen olemassa oleva muu koulutustarjonta ja asiakkaiden palvelutarve pyritään huomioimaan mahdollisimman kattavasti. Välttämällä päällekkäisyyksiä määrärahat tulevat tehokkaasti käytettyä.

2. Laadukas koulutus vastaa erilaisten opiskelijoiden tarpeisiin. Kotoutumiskoulutuksen opetus-suunnitelman perusteet ohjaavat ja tukevat koulutuksen järjestämistä erilaisten opiskeluryhmien ja opiskelijoiden tarpeisiin. Erilaisille kohderyhmille on kehitetty erityyppisiä koulutuksia, ja niitä kuvataan tarkemmin alaluvussa 2.3. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen erilaisista rakenteista.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opetusryhmien sisällä opiskelijoiden tarpeita huomioidaan opetusta eriyttämällä. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitetilä on, että opettajat käyttävät monipuolisia opetusmenetelmiä ja opiskelijoille pyritään löytämään heidän tavoitteitaan palvelevat työssäoppimispaikat. Opiskelijoille tarjotaan tukitoimia ja tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa, mikäli opinnoissa on ongelmia tai opiskelijalla on muita haasteita elämässään. Lisäksi jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sekä jatkosuunnitelma.

Järjestelmätasoisista asiakaslähtöisyyttä on myös se, että työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen osallistuminen on opiskelijalle ilmaista. Lisäksi merkittävä asia on se, että jos asiakkaalla ei ole muita esteitä työttömyysetuuden saamiselle (esim. kokoaikainen yrittäjyys, B-oleskelulupa, työssäolovelvoite), hän saa työttömyysetuutta ja kulukorvausta osallistuessaan työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen. Tämä koskee myös henkilöitä, joilla ei ole enää oikeutta kotoutumissuunnitelmaan.

Useimmilla alueilla Suomessa ohjaus kotoutumiskoulutukseen ja sopivaan ryhmään perustuu kielitaidon ja oppimisvalmiuksien lähtötasoarviointiin. Lähtötasoarviointia toteuttavalta palveluntuottajalta saadaan paitsi yksittäisten asiakkaiden ohjaamisessa tarvittavaa tietoa (mihin koulutukseen asiakas kannattaa ohjata) myös yleisempää tietoa "sisään tulevasta" asiakaskunnasta ja heidän tarpeistaan. Ainakin isompien asiakasmäärien alueilla lähtötasoarvioinnista saatavat tiedot mahdollisista trendeistä asiakaskunnassa ovat hyödyllisiä. Näin tarpeisiin voidaan reagoida uusissa hankinnoissa tai jo tehtyjen hankintojen suuntaamisessa. Esim. saatuaan lähtötasoarvioinnin toteuttajalta tiedon, että viime aikoina on ollut paljon korkeasti koulutettuja asiakkaita, ELY-keskus voi suunnitella kokonaisuutta ja alkavien ryhmien suuntaamista tarpeiden mukaisesti.

Kotoutumiskoulutuksen ryhmiä käynnistetään ajantasaisen tarpeen perusteella. TE-toimisto ja ELY-keskus seuraavat Koulutusportti-järjestelmään muodostuvia, lähtötasoarvioinnissa käyneiden ja kotoutumiskoulutusta odottavien henkilöiden listoja ja sillä perusteella päättävät, milloin ja millainen (esim. hitaasti etenevä, korkeasti koulutetuille suunnattu jne.) kotoutumiskoulutuksen ryhmä aloitetaan.

3. Kotoutumiskoulutuksen järjestämistavan joustavuus mahdollistaa sen, että eri alueiden tilanteet ja alueen muu koulutustarjonta tulevat huomioiduksi ja koulutus joustaa, jos palvelutarpeessa on muutoksia. ELY-keskukset hankkivat kohdennetusti kyseisen alueen tarpeisiin soveltuvia kotoutumiskoulutuksia; esim. Pirkanmaalla, jossa tutkintokoulutukseen valmentavia (TUVA) koulutuksia on runsaasti tarjolla ja yhteistyö näiden kouluttajien kanssa on sujuvaa, kotoutumiskoulutus on suunniteltu jo lähtökohtaisesti 3 moduulin mittaiseksi, jonka jälkeen ideana on jatkaa tutkintoon valmentavaan koulutukseen. Toisaalta alueella, jossa muuta alkuvaiheeseen sopivaa koulutusta ei ole yhtä paljoa tarjolla, kotoutumiskoulutuksessa pyritään saattamaan asiakkaat mahdollisimman pitkälle, jotta he pääsisivät esim. suoraan ammatilliseen koulutukseen tai muuhun sopivaan jatkopaikkaan.

Tehtyjä hankintoja on mahdollista hankintakaudella suunnata asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Hankinnan yksityiskohdista riippuen puitesopimuksesta on mahdollista ostaa enemmän tietyn etenemistavan/opiskelijaprofiiliin mukaisia ryhmiä, jos niille ilmenee tarvetta enemmän kuin jollekin toiselle ryhmälle. Myös asiakasmäärien muutoksiin on suhteellisen helppoa reagoida. Kotoutumiskoulutuksen hankintamääriä arvioidessaan ELY-keskukset huomioivat saamansa määrärahan, alueen oletetut asiakasmäärät sekä muun koulutus- ja palvelutarjonnan. Kotoutumiskoulutuksia käynnistetään kulloistenkin asiakasmäärien ja -tarpeiden mukaisesti ympäri vuoden. Kotoutumiskoulutuksen toteutuksessa palveluntuottajat kantavat taloudellisen riskin siitä, jos ryhmiä käynnistyykin vähemmän kuin oli arvioitu. Toisaalta

palveluntuottajien pitää tarjouspyynnöstä ja omasta tarjouksestaan riippuen pystyä myös lisäämään koulutustarjontaa kysynnän mukaisesti – joskus hyvin nopeassakin aikataulussa.

Kotoutumiskoulutuksen hankintakausien aikana opettajille, palveluntuottajille, ohjaustyötä tekeville ja ELY-keskuksille kerääntyy laajasti havaintoja kotoutumiskoulutuksen mallien ja käytäntöjen toimivuudesta. Osa havaittavista asioista on sellaisia, että niihin on mahdollista pyrkiä vaikuttamaan hankinnan keinoin. Osa taas liittyy enemmän esimerkiksi työtapoihin, tiedonvaihtoon tai työhallinnossa ohjaustyötä tekevien resursseihin. Prosessi on kokonaisuudessaan ELY-keskuksen hallinnassa, jolloin syntyy melko hyvä kokonaiskuva oman alueen kotoutumiskoulutuksen toimivuudesta ja ongelmakohdista. Uutta hankintakautta valmisteltaessa kerätään aiemmilta hankintakausilta saadut kokemukset ja pohditaan, millainen koulutuksen rakenne sekä millaiset kilpailutuksen ja hankintasopimuksen yksityiskohdat parhaalla mahdollisella tavalla vastaisivat havaittuihin ongelmiin ja toisaalta säilyttäisivät hyvät toimintatavat sekä toisivat uusia hyviä elementtejä toteutukseen. Esim. Pirkanmaalla vuosina 2017–2020 käytössä ollut erillisestä alku- ja päättövaiheesta koostuva kotoutumiskoulutuksen malli koettiin toimimattomaksi, joten seuraavalla hankintakaudella otettiin käyttöön malli, jossa erillisiä vaiheita ei ole. Kaiken kaikkiaan uusien hankintojen suunnittelussa pyritään aina reagoimaan kuluvalle hankintakaudella tehtyihin havaintoihin ja ongelmakohtiin ja ratkaisemaan niitä.

Alueilla, joilla asuu melko vähän maahanmuuttajia, saattaa odotusaika kotoutumiskoulutuksen alkamiseen muodostua liian pitkäksi. Lisäksi ongelmana voi olla se, että eri profiilien mukaisia ryhmiä ei pystytä muodostamaan. Näitä ongelmia on ratkottu hankkimalla kokonaan tai osittain verkossa toteutettavia koulutuksia sekä useamman ELY-alueen yhteisinä hankintoina toteutettuja koulutuksia, jolloin asiakkaita voidaan ohjata samaan ryhmään laajemmalla alueella eikä odotusaika muodostu niin pitkäksi.

2.2. Asiakslähtöisyyden ja joustavuuden kehittäminen

Asiakslähtöisyyteen ja joustavuuteen liittyviä keskeisimpiä kehittämiskohteita ovat asiakasohjaus palveluiden kokonaistarjonnan näkökulmasta sekä opiskelijoiden kuuleminen palveluja toteutettaessa ja kehitettäessä.

1. Asiakasohjausta ja siihen olennaisesti kietoutuvaa koulutus- ja muuta palvelutarjontaa tulisi kehittää kokonaisuutena. Ihannetilanteessa kullakin paikkakunnalla tai alueella olisi oikea-aikaisesti tarjolla erilaisiin elämäntilanteisiin ja tavoitteisiin sopivia koulutuksia ja muita palveluita. Tällöin ei esim. jouduttaisi ohjaamaan intensiiviseen ja tavoitteelliseen kotoutumiskoulutukseen henkilöitä, joiden elämäntilanne tai oppimisvalmiudet eivät sillä hetkellä riitä. Kuntoutusta tai vahvaa tukea tarvitseville ei ole ainakaan kaikilla alueilla riittävästi sopivanlaista kotoutumiskoulutusta tai muuta koulutusta/ palvelua tarjolla. Heille tulisi kehittää räätälöityjä ratkaisuja ja tällaisia palveluita tulisi olla riittävästi tarjolla. Myös työn ja kotoutumiskoulutuksen yhdistämisen mahdollistavia malleja on edelleen melko vähän tarjolla ja niitä pitäisi kehittää edelleen (ks. myös alaluku 2.3. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen erilaisista rakenteista). Ylipäätään kotoutujien alkuvaiheen koulutustarjontaa ja sen rahoitusta tulisi kehittää kokonaisuutena (ks. myös luku 4.2 Koulutus- ja muuta palvelutarjontaa sekä ohjausta kehitettävä kokonaisuutena).

2. Kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden näkemyksiä tulisi kerätä ja hyödyntää systemaattisemmin. Asiakslähtöisyyttä voitaisiin parantaa lisäämällä ja kehittämällä kotoutumiskoulutuksessa opiskelevien tai koulutuksen jokin aikaa sitten suorittaneiden henkilöiden näkemysten kuulemista. Tällä hetkellä opiskelijoiden näkemyksiä kerätään pääasiassa OPAL-palauttejärjestelmää käyttäen. Lisäksi opiskelijat antavat palautetta kotoutumiskoulutuksesta omalle opettajalle/koulutuksenjärjestäjälle sekä TE-toimistoon/kuntakokeiluun. OPAL-järjestelmän etuna on se, että sitä käytetään laajasti ja systemaattisesti, mutta sen rinnalle tarvittaisiin myös muita keinoja opiskelijoiden näkemysten kuulemiseen. Ks. myös luku 8 Seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta.

2.3. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen erilaisista rakenteista

ELY-keskukset tekevät hankintansa paikallisiin tarpeisiin ja työmarkkinatilanteeseen nojaten, mikä on keskeinen tekijä koulutuksen joustavuudessa ja asiakaslähtöisyydessä. Näin ollen kotoutumiskoulutusten rakenteet ja nimet vaihtelevat jonkin verran eri puolilla Suomea. Myös kotoutumiskoulutuksen moduulirakenteessa ja yksittäisten moduulien kestoissa on alueellisia eroja. Suurissa kaupungeissa ja alueilla, joille kohdistuu paljon maahanmuuttoa, on voitu hankkia ja toteuttaa erilaisille opiskelijoille omia kotoutumiskoulutuksen polkuja ja opetusryhmiä. Muun muassa enemmän tukea tarvitseville, luku- ja kirjoitustaidossa tukea tarvitseville, korkeasti koulutetuille, ammatilliseen koulutukseen suuntaaville ja nopeasti töihin suuntaaville maahanmuuttajille on hankittu omia ryhmiä niillä ELY-alueilla, joilla on paljon maahanmuuttajia.

Volyymeiltaan pienemmän maahanmuuton alueilla taitotasoiltaan ja etenemistavoiltaan eriytettyjen koulutusryhmien järjestäminen ei yleensä ole mahdollista maahanmuuttajien vähäisen määrän ja vaihtelevien tarpeiden takia. Tällaisilla alueilla asiakkaiden odotusajat koulutukseen muodostuisivat kohtuuttomat pitkiksi, jos odotettaisiin hyvin hienojakoisin perustein muodostetun, esim. pelkistä korkeasti koulutetuista koostuvan ryhmän kasaan saamista. Näillä alueilla kielitaidon lähtötasoltaan sekä opiskeluvalmiuksiltaan erilaiset opiskelijat sijoitetaan tavallisesti samoihin kotoutumiskoulutusryhmiin, joissa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa sekä opetuksen eriyttämistä hyödyntäen on voitu toteuttaa heterogeenistenkin koulutusryhmien yksilöllistä ja tavoitteellista opetusta. Tällaisten ryhmien toimivuutta voi edesauttaa riittävän pieni ryhmäkoko ja/tai mahdollisuus käyttää useampaa opettajaa tai avustajia.

Alueilla, joilla maahanmuuttajia asuu vähemmän tai joissa välimatkat ovat pitkiä, kotoutumiskoulutukseen osallistumista on helpotettu myös hankkimalla koulutuksia, jotka toteutetaan kokonaan tai osittain verkossa. Esimerkiksi Lapin alueella verkossa toteutetusta kotoutumiskoulutuksesta on vuosien kokemus. Lisäksi ELY-keskusten yhteisillä hankinnoilla on voitu vastata pienempien alueiden spesifeihin koulutus-tarpeisiin.

Liitteessä 2 on esitelty kotoutumiskoulutusten rakenteita muutamilla ELY-keskusten alueilla.

2.3.1. Kokemuksia korkeasti koulutetuille ja nopeille opiskelijoille suunnatuista kotoutumiskoulutuksista

Korkeasti koulutetuille tai nopeasti eteneville opiskelijoille pyritään tarjoamaan omia kotoutumiskoulutuksen opetusryhmiä. Näissä ryhmissä kielen opiskelussa ja muissa sisällöissä edetään nopeammin ja saavutetaan todennäköisesti myös korkeampi suomen kielen taito. Kuitenkaan pienempien maahanmuuttajamäärien paikkakunnilla ja alueilla ei yleensä saada korkeasti koulutetuille tai nopeasti eteneville kotoutujille erillisiä opetusryhmiä kasaan. Näillä alueilla korkeakoulutetut ja nopeasti etenevät kotoutujat osallistuvat yleensä perusnopeudella etenevään kotoutumiskoulutukseen, jolloin olennaista on eriyttäminen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan eteneminen saman ryhmän sisällä. Näitä seikkoja on yleensä myös tarjouspyynnöissä edellytetty.

Korkeasti koulutettuja asiakkaita on voitu tietyillä alueilla ohjata myös verkossa toteutettavaan, neljän ELY-alueen (Pirkanmaa, Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa ja Pohjanmaa) yhteiseen kotoutumiskoulutukseen. Pirkanmaan ELY-keskus on vuonna 2021 hankkinut tämän asiantuntija-aloille suuntautuvan, verkossa toteutetun koulutuksen. Hankinnassa edellytettiin, että koulutus aloitetaan orientaatiojaksolla, joka toteutetaan lähiopetuksena. Orientaatiojaksot toteutetaan kaikkien alueiden keskuspaikkakunnilla, joista on opiskelijoita. Koulutuksen hankinnassa ja toteutuksessa edellytettiin korkeakoulukumppanuuksien ja rittäjyyspalveluyhteistyön hyödyntämistä. Tavoitteena on, että korkeakoulut ja yritysmaailma tulisivat lähemmäs kotoutumiskoulutusta.

Kaakkois-Suomessa on hankittu verkkototeutuksena ”suomen kieltä edistyneille” -koulutuksia vuodesta 2021 lähtien, kaksi ryhmää vuodessa. Koulutuksen lähtötaso on B1 ja kesto on noin 6 kuukautta. Koulutus on tarkoitettu korkeakoulutetuille, jotka tarvitsevat korkeampaa kielitaitoa työhön tai opintoihin pääsemiseksi. Alueella on huomattu, että tämän kaltaiselle koulutukselle on kysyntää.

Uudellamaalla toteutetaan nopeasti eteneviä opiskeluryhmiä korkeakoulutetuille. Kokemusten perusteella korkeakoulutetuille suunnatut omat ryhmät ovat perusteltuja, sillä tarpeet ja tavoitteet eroavat selkeästi verrattuna muihin kohderyhmiin. Näillä opiskelijoilla esim. tiedonhankintataidot ja opiskeluvalmiudet ovat hyvät. ”Sekaryhmissä” samanlaisten tulosten saavuttaminen samassa ajassa voisi olla hyvinkin haasteellista. Uudellamaalla järjestetään myös lyhyempää englanninkielistä työelämäorientaatiota henkilöille, joilla arvioidaan olevan edellytykset työllistyä nopeasti.

2.3.2. Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen ja työn yhdistävistä malleista

Kotoutumispalveluista käytävässä keskustelussa nostetaan usein esiin tarve kehittää työnteon ja kielen opiskelun yhdistäviä malleja. Myös Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (2021) esitetään mm. työpaikkasuomi- ja työpaikkaruotsi-koulutusten käytön lisäämistä sekä sellaisten mallien kehittämistä, joissa yhdistyisi suomen/ruotsin kielen opiskelu ja esim. palkkatuettu työ ja työkokeilu.

Osa työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen osallistujista käy osa-aika- tai jopa koko-aikatyössä koulutuksen ohella. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla tämä järjestely sujuu suhteellisen hyvin, ja he pystyvät työn ohella aktiivisesti osallistumaan kotoutumiskoulutukseen. Monien kohdalla muodostuu kuitenkin ongelmaksi ajan ja jaksamisen riittävyys, koska kotoutumiskoulutus on intensiivinen ja vaativa koulutus. Tällöin koulutus voidaan joutua keskeyttämään.

Pirkanmaalla on kehitetty työssä kotouttavaa mallia, jossa osa- tai kokoaika työssä oleva asiakas saa kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista koulutusta kotoutumiskouluttajalta työelämässä tarvittaviin kielellisiin ja ammatillisiin taitoihin sekä yhteiskunta- ja työelämätaitoihin. Työssä kotouttavan koulutuksen aloituksesta sovitaan yhdessä asiakkaan, työnantajan ja kouluttajan kanssa. Asiakkaalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma. Työssä kotouttava koulutus toteutetaan verkko- ja lähiopetuksena. Työssä kotouttavaa koulutusta tulee tarjota vähintään viisi kontaktiopetustuntia viikossa. Työssä kotouttavaa koulutusta voidaan jatkaa kolmannen moduulin loppuun asti tai kun siihen ei katsota olevan enää tarvetta. Jos työsuhde päättyy ennen tätä, asiakkaalla on oikeus palata takaisin kotoutumiskoulutukseen. Kokemukset tästä mallista ovat hyviä. Malli sopii erityisesti asiakkaille, joilla on jo vahva ammatillinen osaaminen omalta alalta ja jotka haluavat jatkaa suomen kielen ja työelämätaitojen opiskelua työn ohessa.

Kotoutumiskoulutuksen ja työn yhdistävien mallien suunnittelussa on hyvä huomioida se, että kotoutumiskoulutus on opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuva koulutusmuoto, jossa on paljon sisältöjä ja tavoitteita. Jos kotoutumiskoulutuksen laajat sisällöt halutaan tarjota osa-aikaisen tai kokoaikaisen työn ohella, täytyy koulutuksen keston olla huomattavasti tavallista koulutusta pidempi ja toteutusmuodon huomattavan joustava ja yksilöllinen. Varsinaisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen kotoutumiskoulutuksen tarjoaminen työn ohella ei siis kaikissa tilanteissa ole realistinen ajatus. Ennemmin kannattaisi pohtia ja edelleen kehittää kevyempiä keinoja tarjota suomen/ruotsin kielen sekä yhteiskunta- ja työelämäasioiden opetusta sekä työpaikoilla että työn ohella. Tarvitaan myös työyhteisöjen ja esihenkilöiden tukemista kielitietoiseen toimintaan sekä epämuodollisten kielenoppimismahdollisuuksien tarjoamista. Lisäksi voitaisiin nykyistä paremmin tukea maahanmuuttajia havaitsemaan erilaisia arjen kielenoppimismahdollisuuksia, joita suomen-/ruotsinkielinen elinympäristö tarjoaa. Tämä edellyttää myös suomen/ruotsinkielisiltä ihmisiltä avoimuutta ja halua tukea kielenoppimista. Myös yhteiskunta- ja työelämätaitojen opetuksen tarjoaminen työssäkäyville vaatisi vielä paljon kehittämistä. Mahdollisia ratkaisuja olisivat esimerkiksi monikielisen yhteiskuntaorientaation tarjoaminen laajasti myös työssäkäyville, kotoutumista tukevien matalan kynnyksen toimintojen hyödyntäminen, erilaiset yhteiskunta- ja työelämäasioiden verkko- tai monimuoto-kurssit sekä itseopiskelumateriaalit. Lisäksi erilaiset keskustelutilaisuudet ja tiedon jakaminen suomalaisen yhteiskunnan asioista myös pidempään Suomessa asuneiden maahanmuuttajien parissa on erittäin tärkeää.

2.3.3. Kokemuksia hitaasti etenevistä kotoutumiskoulutuksista

Useilla ELY-keskusalueilla on hankittu hitaammin eteneviä ja kestoaltaan pidempiä kotoutumiskoulutuksia enemmän tukea ja pidempää opiskeluaikaa tarvitseville opiskelijoille. Useimmiten näihin koulutuksiin valitaan opiskelijoita, joilla saattaa olla vähäinen koulutustausta, mahdollisesti haasteita oppimisessa tai oppimisvalmiuksissa sekä mahdollisesti vaikea elämäntilanne. Hitaan polun opiskelijoiden luku- ja kirjoitustaito latinalaisilla aakkosilla saattaa olla heikko. Pienillä paikkakunnilla hitaan polun opiskelijat osallistuvat usein perusnopeudella etenevään kotoutumiskoulutukseen, koska omia opiskeluryhmiä ei välttämättä saada kaasaan. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti kotoutumiskoulutuksissa tehdään eriyttämistä eli opiskelijoiden eteneminen ja valmiudet huomioidaan yksilöllisesti.

Hitaasti etenevien kotoutumiskoulutusten lisäksi esimerkiksi Uudellamaalla, Kaakkois-Suomessa ja Pirkanmaalla on hankittu erityistä tukea tarvitseville kotoutujille omia kotoutumiskoulutuksen ryhmiä. Erityistä tukea tarvitsevien omissa ryhmissä tavoitteena on huomioida opiskelijoiden kokonaisvaltainen elämäntilanne ja erityisen tuen tarve. Käytännössä erityistä tukea tarvitsevien ryhmissä tehdään opintojen räätälöintiä, käytetään useampaa opettajaa, moniammatillista tukea sekä pienempiä ryhmäkokoja.

3. Työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa

Laadukas kotoutumiskoulutus rakentuu tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Koulutuksen toteutuksessa huomioidaan asiakkaan aiempi osaaminen ja toiveet urasta Suomessa. Työelämä ja alueen työnantajat huomioidaan jo koulutuksen suunnitteluvaiheessa. Työssäoppiminen ja uraohjaus tukevat koulutuksen ja kunkin opiskelijan yksilöllisiä tavoitteita. Opiskelijaa ja työnantajaa tuetaan niin työssäoppimiseen valmistauduttaessa kuin sen aikanakin. Kotoutumiskoulutuksen onnistuminen edellyttää myös yhteistyön tekemistä muiden koulutuksenjärjestäjien, viranomaisten, kolmannen sektorin toimijoiden sekä alueella mahdollisesti toimivien projektien ja hankkeiden kanssa.

Kotoutumiskoulutuksessa olennaista on suuntautuminen kohti työelämää. Työelämälähtöisyyttä toteutetaan kotoutumiskoulutuksissa monin eri tavoin, ja työelämälähtöisyyden toteuttamistapoja on kuvattu laajasti kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Työelämäsällöt näkyvät suomen/ruotsin kielen opiskelussa, yhteiskunta- ja työelämäosaamisen opinnoissa sekä ohjauksessa. Erityisesti uraohjauksessa käsitellään ja tuetaan opiskelijan uraa ja ammatillista suuntautumista koskevia suunnitelmia ja tavoitteita. Kenties konkreettisinta työelämäyhteistyötä kotoutumiskoulutuksessa on työpaikoilla tapahtuva työssäoppimisjakso. Työelämälähtöisyyden tavoitteena on antaa opiskelijalle tietoa ja käytännön kokemusta siitä, millaista suomalainen työelämä, työkuulttuuri ja työpaikalla käytettävä kieli on. Lisäksi olennaista on erilaisten työllistymistä edistävien jatkokoulutusmahdollisuuksien esittely ja vaihtoehtojen pohtiminen opiskelijan kanssa.

Kotoutumiskoulutuksen työelämälähtöisyyteen liittyy läheisesti koulutus- ja työelämä tietous. Tavoitteena on antaa opiskelijalle paitsi yleistä tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, myös tietoa omasta osaamisesta suhteessa työelämän pätevyys- ja osaamisvaatimuksiin. Kotoutumiskoulutuksessa keskeistä on tunnistaa osaaminen, joka auttaa opiskelijaa työllistymisessä, pätevoitymisessä tai jatko-opintoihin hakeutumisessa. Tätä tietoa hyödyntämällä hän voi lisätä ja täydentää omaa osaamistaan niin, että se parantaa hänen työllistymismahdollisuuksiaan, osaamistaan ja pätevyksiään suhteessa vallitsevaan työmarkkina-tilanteeseen.

Jotta koulutus olisi aidosti työelämälähtöistä, koulutuksenjärjestäjällä on oltava hyvä alueen työmarkkinoiden tuntemus ja kontaktit työnantajiin. Tärkeää on varmistaa riittävä ja tarpeita vastaava työssäoppimispaikkojen tarjonta sekä opiskelijoiden ja työnantajien tukeminen työssäoppimisjakson aikana. Kotoutumiskoulutuksessa on olennaista tehdä yhteistyötä myös muiden tahojen kuin työnantajien kanssa. Alueen koulutustarjonnan ja muun palvelutarjonnan tuntemus sekä kontakti alueen viranomais-, koulutus- ja muihin toimijoihin ovat keskeisiä koulutuksen onnistumisen kannalta.

Kotoutumiskoulutusten hankinnoissa edellytetään työelämälähtöistä toteutustapaa ja yhteistyön tekemistä työnantajien ja muiden toimijoiden kanssa. Työelämälähtöisyyttä sekä työnantajien ja muiden tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä on pyritty varmistamaan hankinnoissa eri tavoin. Joissakin hankinnoissa on vaadittu tarjousten yhteydessä listausta yrityksistä ja muista yhteistyötahoista, kuten oppilaitoksista, joiden kanssa koulutuksenjärjestäjä tulee tekemään yhteistyötä sopimuskauden aikana. Joissakin hankinnoissa on edellytetty allekirjoitettua yhteistyösopimusta koulutuksenjärjestäjän ja työnantajien välillä.

3.1. Työelämälähtöisyys ja yhteistyön tekeminen vahvuutena

Kotoutumiskoulutuksessa on monia hyviä toimintamalleja työelämälähtöisyyden ja eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamisessa. Alle on koottu keskeisimpiä hyviä toimintamalleja.

1. Keskeinen keino työelämälähtöisyyden toteuttamisessa ovat työssäoppimisjaksot, joiden toteutuksesta kotoutumiskoulutuksen koulutuksenjärjestäjillä on runsaasti kokemusta. Laadukas työssäoppimisjakso edellyttää hyvää suunnittelua ja resursseja. Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisen kehittämistyön toteuttamassa [kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle suunnatussa kyselyssä](#) nousi esiin monia hyviä toimintatapoja työssäoppimisjaksojen toteuttamisessa. Keskeistä on aloittaa valmistautuminen ja opiskelijoiden orientoiminen työssäoppimisjaksolle ajoissa. Opettajilla ja muulla henkilöstöllä pitäisi olla riittävästi aikaa tukea opiskelijoita sopivien työssäoppimispaikkojen löytymisessä, työssäoppimisjakson aikaisessa ohjauksessa sekä myös työnantajan tukemisessa. Resursseja vaatii myös pitkäjänteisemmän työnantajayhteistyön luominen; pitkäaikainen yhteistyö juurruttaa käytäntöjä ja lisää luottamusta toimijoiden välillä. Opiskelijan omat tavoitteet tulisi huomioida työssäoppimispaikan valinnassa ja työssäoppimisjakson toteuttamisessa. Tavoitteet voivat painottua kielen käyttämiseen ja oppimiseen, ammatilliseen kehittymiseen tai omien urasuunnitelmien selkiyttämiseen ja työpaikan saamiseen. Olennaista on myös koko työssäoppimisjakson kattava yhteydenpito ja yhteistyö kolmikantaisesti (opiskelija - työnantaja - koulutuksenjärjestäjä). Tiiviin yhteydenpidon ansiosta opiskelijan tai työnantajan tuen tarpeet työssäoppimisjakson aikana tulevat ajoissa esiin ja niihin voidaan puuttua.

Työssäoppimisjakson onnistumisessa keskeistä on työnantajapuolen resurssit ja asennoituminen. Työnantajalla pitäisi olla riittävästi aikaa perehdyttää työssäoppimisjaksolla olevaa kotoutumiskoulutuksen opiskelijaa. Lisäksi pitäisi olla riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia yhteydenpitoon koulutuksenjärjestäjän suuntaan, jotta työssäoppimisjakson tavoitteet ja työpaikan rooli olisivat selkeitä. Parhaassa tapauksessa opiskelija työllistyy suoraan työssäoppimisjakson päätteeksi. Vaikka työssäoppiminen ei johtaisi suoraan työllistymiseen, hyvin onnistuneet työssäoppimisjaksot antavat opiskelijoille mahdollisuuden suomen/ruotsin kielen käyttämiseen, kokemusta suomalaisessa työyhteisössä toimimisesta, työkokemusta sekä kokemusta osallisuudesta. Työssäoppimisjaksot voivat antaa opiskelijalle itsevarmuutta ja kokemuksen siitä, että hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on.

Joissakin kotoutumiskoulutuksissa on koettu hyväksi malli, jossa suomen kielen opettaja vetää muutamien opetuspäivien työssäoppimisjaksojen aikana. Tällä vahvistetaan työssäoppimisjaksolla opittua kielitaitoa, ja opiskelijat voivat jakaa kokemuksia ja saada tukea toisiltaan työssäoppimisjakson aikana.

- 2. Työelämään suuntautumisen kannalta olennaista on tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja itseohjautuvuutta.** Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisen kehittämistyön toteuttamassa [kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle suunnatussa kyselyssä](#) opettajat nostivat tärkeänä asiana esiin opiskelijan oman aktiivisuuden ja itseohjautuvuuden tukemisen koulutuksessa ja työssäoppimisjakson aikana. Tärkeää on kannustaa opiskelijoita aktiiviseen kielenkäyttöön ja omatoimisuuteen. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa omatoimiseen asioiden hoitamiseen ja siten myös suomalaisessa työelämässä toimimiseen.
- 3. Laajat yhteistyöverkostot ja paikallisten toimijoiden tuntemus tukevat koulutuksen tavoitteiden saavuttamista.** Kotoutumiskoulutuksen sisällöt ja tavoitteet ovat laajoja, joten niiden laadukas toteuttaminen edellyttää koulutuksenjärjestäjältä hyviä yhteistyöverkostoja. Esimerkiksi osaamisen kartoittamisessa voidaan tarvita autenttisia ammatillisia ympäristöjä, kuten ammatillisia opetustiloja tai työpaikkoja. Erilaiset retket ja vierailut sekä tutustuminen alueen tai paikkakunnan palveluihin ja työelämään ovat olennainen osa kotoutumiskoulutusta. Koulutuksessa käy usein myös vierailijoita kuten työnantajia, entisiä kotoutumiskoulutuksen opiskelijoita, eri ammattialojen opettajia sekä tiettyjen teemojen erityisasiantuntijoita. Yhteistyötä tehdään myös viranomaisten, kolmannen sektorin sekä alueella toimivien hankkeiden ja projektien kanssa.

3.2. Työelämälähtöisyyden ja yhteistyön kehittäminen

Vaikka kotoutumiskoulutuksessa työelämälähtöisyys ja yhteistyön tekeminen on olennaista, niiden toteuttamisessa on myös haasteita. Keskeisimpiä kehittämiskohteita ovat sopivien työssäoppimispaikkojen löytäminen sekä kotoutumiskoulutuksen jälkeinen ohjaus ja tuki asiakkaiden erilaisissa työllisyys- ja elämäntilanteissa.

- 1. Työssäoppimispaikkoja sekä niiden sitoutumista työssäoppimisjaksolla olevan opiskelijan tukemiseen on seurattava ja kehitettävä.** Kotoutumiskoulutuksen työelämälähtöisyyden toteuttamiseen haastetta tuo se, että erilaisia työssäoppimis- ja harjoittelupaikkoja etsiviä eri koulutusmuotojen opiskelijoita voi olla paljon samojen työnantajien ovella. Lisäksi on eroja työnantajien valmiuksissa vastaanottaa kehittyvällä suomen/ruotsin taidolla työskenteleviä ihmisiä. Myös työpaikkojen lomakaudet ja työssäoppimisjaksojen lyhyet kestot voivat vaikeuttaa opiskelijan toiveita ja tarpeita vastaavan paikan löytymistä. Aina työssäoppimispaikan valinnassa ei siis onnistuta eikä opiskelija pääsekään käyttämään ja kehittämään kielitaitoaan ja muuta osaamistaan.

Tällä hetkellä TE-toimistojen ja ELY-keskusten työntekijät seuraavat ja arvioivat kotoutumiskoulutuksen työssäoppimispaikkojen laatua ja monipuolisuutta. Joillakin alueilla on käytössä toimintapa, että palveluntarjoaja lähettää listat työssäoppimispaikoista TE-toimistoon kurssin vastuuhenkilölle. Työssäoppimispaikoista voidaan myös keskustella palveluntuottajakohteisissa kotoutumiskoulutuksen seurantakokouksissa. Työssäoppimispaikkojen seurantaa on tärkeää tulevaisuudessakin jatkaa, jotta mahdollisimman monelle opiskelijalle löytyisi tarkoituksenmukainen työssäoppimispaikka.

Lisäksi tulisi selvittää, koota ja yhteisesti jakaa hyviä keinoja, joilla työnantajia voidaan tukea vastaanottamaan kotoutumiskoulutuksen opiskelijoita työssäoppimisjaksoille sekä varsinaisiksi työntekijöiksi. Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä laaditussa [kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstön kyselyssä](#) toivottiin enemmän selkokielistä materiaalia opiskelijan perehdyttämiseksi työelämään ja työssäoppimispaikkojen ammattialoihin. Lisäksi toivottiin mm. audiovisuaalisia ammattialakohtaisia materiaaleja sekä materiaaleja työelämätietoudesta ja työelämän pelisäännöistä.

Voisi myös selvittää, olisiko ainakin pienempien maahanmuuttajamäärien alueilla mahdollista aika-tilaa työssäoppimisjaksoja siten, että ne olisivat eri aikaan eri koulutuksissa, opetusryhmissä ja oppilaitoksissa. Jos monen koulutuksenjärjestäjän työssäoppimisjaksot ajoittuvat samaan ajankohtaan, harjoittelupaikkojen löytäminen voi olla haastavaa.

2. Kotoutumiskoulutuksen jälkeistä ohjausta, neuvontaa ja tukea tulisi olla tarjolla riittävästi ja sen pitäisi soveltua asiakkaiden monenlaisiin työmarkkina- ja elämäntilanteisiin. Kotoutumiskoulutukseen osallistuu hyvin heterogeeninen joukko opiskelijoita. Osalla opiskelijoista työllistymiseen liittyvät suunnitelmat ovat selkeitä ja realistisia. Osalla jatkosuunnitelmat voivat olla melko epäselviä ja hahmottomattomia kotoutumiskoulutuksen päättyessäkin. Lisäksi monien kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden kohdalla työllistyminen voi edellyttää useiden välitavoitteiden kirkastamista ja saavuttamista. Näin voi olla esimerkiksi matalasti koulutettujen opiskelijoiden kohdalla, joiden täytyy suorittaa ehkä useitakin muita koulutuksia voidakseen työllistyä Suomessa. Toisaalta myös korkeasti koulutettujen pääsy koulutustaan vastaavaan ammattiin Suomessa voi olla hidas ja mutkikas prosessi muun muassa siksi, että monissa asiantuntijatehtävissä edellytetään erinomaista suomen tai ruotsin taitoa sekä alan verkostoja. Myös ulkomaisen tutkinnon tunnustamisen ja rinnastamisen prosessit ovat usein pitkiä ja monivaiheisia. Lisäksi maahanmuuttajia päätyttyä työskentelemään koulutustaan vastaamattomiin tehtäviin, ja ns. sisääntuloammateista eteenpäin ponnistaminen voi olla hyvin vaikeaa. Nopea työhön siirtyminen ei siis aina ole pelkästään myönteinen asia. Jos maahanmuuttajan suomen/ruotsin taito ja käsitys omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan työntekijänä on heikko, hän on altis esimerkiksi hyväksikäytölle työelämässä. Lisäksi osaamisen ja potentiaalin käyttämättä jättäminen on inhimillisesti ja kansantalouden kannalta harmillista, etenkin kun Suomeen ennustetaan tulevana vuosina yhä pahenevaa työvoimapulaa. Ei siis ole varaa jättää jo Suomessa olevaa osaamista ja potentiaalia käyttämättä vain siksi, että maahanmuuttajat eivät saa riittävästi ohjausta ja tukea työelämään siirtymiseksi.

On siis selvää, että monet kotoutumiskoulutuksen suorittaneet tarvitsevat runsaasti ohjausta ja tukea kotoutumiskoulutuksen jälkeenkkin, jotta kestävä työllistyminen, uralla eteneminen, ja osaamisen kehittäminen onnistuu. On tärkeää, että asiakkaan lisäksi ohjaavalla taholla olisi kokonaiskuva siitä, mihin ollaan menossa ja millaisten vaiheiden kautta tavoitteeseen voidaan päästä. Tässä olisi paljon kehitettävää, koska tällä hetkellä ohjaus on monesti liian vähäistä ja ohutta. Pidemmän tähtäimen prosessin kannattelun lisäksi monet kotoutumiskoulutuksen suorittaneet maahanmuuttajat tarvitsisivat myös konkreettista apua esimerkiksi työpaikkojen hakemiseen. Voisi myös pohtia tai esimerkiksi pilottiluonteisilla kokeiluilla selvittää, olisivatko kotoutumiskoulutuksen suorittaneet opiskelijat valmiimpia hakemaan töitä, jos kotoutumiskoulutuksessa olisi enemmän aikaa työhönvalmennuksen kaltaiselle yksilöohjaukselle. Lisäksi tulisi selvittää, onko useimmiten valtaväestöön kuuluvalla opetus- ja ohjaushenkilöstöllä riittävä ymmärrys mm. syrjinnän vaikutuksista maahanmuuttajan työnhakuun ja arkeen ja osaavatko he tukea opiskelijoita tästä näkökulmasta. (Ks. myös luku 4 Ohjaus kotoutumiskoulutukseen, sen aikana ja sen jälkeen.)

Olisi tärkeää, että ohjauksen lisäksi erilaisten asiakkaiden elämäntilanteisiin ja palvelutarpeisiin sopivia koulutuksia ja palveluita olisi tarjolla myös myöhemmin kuin vain maahantulon alkuvaiheen tai kotoutumiskoulutuksen suorittamisen jälkeen. Ihannetilanteessa kielikoulutuksia ja muita työelämävalmiuksia tukevia koulutuksia ja palveluita olisi tarjolla oikea-aikaisesti ja joustavasti, jotta esim. koulutustaan vastaamattomassa työssä käyväällä maahanmuuttajalla olisi mahdollisuuksia kehittää suomen/ruotsin taitoaan ja muita valmiuksiaan päästäkseen kohti vaativampia työtehtäviä. Tämän teeman ratkaisemiseen tarvittaisiin laajasti yhteiskunnan ja työelämän toimijoita sekä erilaisia toimeentulon turvaavia tukia. Kyse ei siis ole vain kotoutumiskoulutuksen kehittämisestä.

4. Ohjaus kotoutumiskoulutukseen, sen aikana ja sen jälkeen

Laadukas kotoutumiskoulutus edellyttää, että asiakkaiden ohjaaminen kotoutumiskoulutukseen toimi tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämä tarkoittaa, että kotoutumiskoulutuksen erilaisiin ryhmiin valitaan henkilöt, joille se on sopiva koulutusmuoto. Tämä edellyttää sitä, että myös muu koulutus- ja palvelutarjonta on riittävää ja että muiden koulutusten ja palveluiden osalta ohjaaminen toimii hyvin. Kotoutumiskoulutuksen aikana ja sen jälkeen tapahtuva ohjaus vaikuttavat kotoutumiskoulutuksen sujumiseen ja tuloksellisuuteen. Kokonaisuuden toimivuuden kannalta on myös olennaista, millaisia koulutus-, valmennus- ja työllistymismahdollisuuksia kotoutumiskoulutuksen jälkeen on tarjolla.

Laki kotoutumisen edistämisestä, kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet, kotoutumiskoulutuksen hankinnat, muu koulutustarjonta sekä TE-toimistojen/kuntakokeilujen ohjaustyön organisointi vaikuttavat siihen, miten kotoutumiskoulutuksen asiakasohjaus toteutetaan ja millaista ohjausta ja tukea koulutukseen sisältyy. Työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen asiakasohjauksessa on käytössä vakiintuneet toimintatavat ja siinä hyödynnetään useita tietojärjestelmiä. Ohjauksella tarkoitetaan tässä sekä kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstön antamaa ohjausta että työvoimaviranomaisten antamaa ohjausta. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan laajasti ja monipuolisesti koulutukseen sisältyvää ohjausta ja tukea. Ohjaustyön onnistuminen ennen kotoutumiskoulutusta, sen aikana ja sen jälkeen edellyttää ohjaus- ja opetustyötä tekevilta hyvää yhteistyötä ja alueen palvelutarjonnan tuntemusta. Kotoutumiskoulutus pyritään hankkimaan ja toteuttamaan niin, että se palvelisi hyvin monenlaisia opiskelijoita ja joustaisi opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin. Joustavuutta korostetaan myös kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Joustavuudesta, yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta ja tuen tarjoamisesta huolimatta kotoutumiskoulutus ei ole kaikille asiakkaille sopiva koulutusmuoto. Siksi ohjauksen onnistumisen kannalta keskeistä on se, mitä muita koulutuksia ja palveluita paikkakunnalla/alueella on tarjolla kotoutumiskoulutuksen sijaan ja sen jälkeen.

4.1. Vahvuuksia ja kehittämiskohteita ohjauksessa

Ohjaukseen liittyen on tällä hetkellä käytössä monia hyviä toimintamalleja. Hyvien toimintamallien esittely menee osittain päällekkäin kehittämiskohteiden kanssa, koska hyvissäkin toimintatavoissa on kehitettävää ja koska tilanteet ovat erilaisia eri puolilla Suomea. Tämän vuoksi hyvät toimintamallit ja kehittämiskohteet esitetään tässä luvussa toistensa lomassa.

4.1.1. Ohjaus ennen kotoutumiskoulutuksen alkua

1. Asiakkaiden ohjaaminen sopivaan kotoutumiskoulutukseen perustuu ammattilaisten tekemään arvioon. Asiakkuuden alussa TE-toimiston tai työllisyyden kuntakokeilun kotoutuja-asiakkaille laaditaan alkukartoitus ja heidät ohjataan kielitaidon lähtötasoarviointiin. Lähtötasoarviointi on asiantuntija-palvelu, jossa suomen kielen opettajat arvioivat henkilön suomen kielen taitoa ja oppimisvalmiuksia. Lähtötasoarvioinnin toteuttajilla tulee olla hyvä käsitys alueen koulutustarjonnasta ja erilaisten koulutusten tavoitteista ja kriteereistä, jotta he osaavat suositella asiakkaalle sopivaa koulutusta. Joillakin alueilla, kuten Pirkanmaalla, ei ole erillistä kielitaidon lähtötasoarviointia, vaan sopivan koulutuksen valinta perustuu TE-toimiston/työllisyyden kuntakokeilun työntekijöiden arvioon. Myös Pirkanmaalla on mahdollisuus käyttää alkuvaiheen asiantuntija-arviointia esim. opiskeluvalmiuksien arvioinnissa tai silloin, kun ohjaava taho ei ole varma, mikä koulutuspolku olisi asiakkaalle oikea. Sopivan kotoutumiskoulutuksen ryhmän tai koulutuspolun arviointi perustuu siis edellä kuvattuun ammattilaisten tekemään arvioon ja siihen, että ideaalitulanteessa nämä ammattilaiset tuntevat koko palvelutarjonnan. Tämä erottaa työvoimakoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen niistä maahanmuuttajille tarjotuista koulutuksista, joihin asiakkaat hakeutuvat tai ilmoittautuvat itse.

2. Kotoutumiskoulutuksiin ohjaaminen on hallittu prosessi, mutta aina ei ole tarjolla jokaiselle asiakkaalle sopivaa koulutusta tai muuta palvelua. Työvoimaviranomaisten ja lähtötasoarviointia toteuttavien palveluntuottajien ammattitaitoon nojaavan rakenteen etuna on se, että kotoutujien alkuvaihe ja kotoutumiskoulutuksiin ohjaaminen on suhteellisen hallittu ja systemaattinen prosessi. ELY-keskuksella ja TE-toimistolla on tiedossa, missä vaiheessa alkuvaiheen palveluprosessia asiakkaat ovat ja mihin heitä ollaan ohjaamassa. Prosessia on mahdollista tarkastella systeemitasolla: voidaan seurata esim. lähtötasoarviointiin osallistuneiden määriä, lähtötasoarvioinnissa annettuja suosituksia sekä odotusaikoja koulutuksiin.

Kun on tiedossa, mihin kotoutumiskoulutuksen ryhmään/mille kotoutumiskoulutuksen koulutuspolulle asiakas ohjataan, hänet laitetaan tavallisesti Koulutusportti-järjestelmässä jonoon odottamaan sopivan kotoutumiskoulutuksen ryhmän käynnistymistä. Vaihtoehtoisesti asiakas voidaan ohjata hakeutumaan johonkin toiseen koulutukseen tai palveluun, jonka ajatellaan sopivan hänelle paremmin. Ohjauksessa ja koulutuspolun valinnassa huomioidaan asiakkaan elämäntilannetta ja omia toiveita. Julkiset työvoimapalvelut ovat työmarkkinoille tähtäviä, työllistymistä edistäviä ja tavoitteellisia palveluita. Palveluihin osallistuminen, omatoiminen työnhaku ja aktiivisuus ovat työnhakijan, myös kotoutujan, velvollisuuksia. TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeiluiden asiantuntijoilla on työvoimaviranomaisina velvollisuus tarjota palveluita asiakkailleen. Joillakin paikkakunnilla tai alueilla kotoutujille ei välttämättä ole tarjolla juuri muita palveluita kuin kotoutumiskoulutusta. Joidenkin asiakkaiden kohdalla tämä johtaa siihen, että heidät valitaan kotoutumiskoulutukseen, vaikka asiakkaan kokonaisvaltaiseen elämäntilanteeseen suhteutettuna työvoimakoulutuksena toteutettu kotoutumiskoulutus ei olisikaan ensisijainen tai soveltuvin palvelu.

3. Kotoutumiskoulutusten kurssivalinnat ja hankittujen opiskelijatyöpäivien käytön sekä määrärahan seuranta ovat osa viranomaisten ajantasaisesti hallitsemaa prosessia. TE-toimistoissa hyväksi käytännöksi on havaittu kotoutumiskoulutusten kurssivalintojen tekemisen ja siihen liittyvän yhteistyön keskittäminen muutamille vastuuasiantuntijoille. ELY-keskus ja TE-toimisto seuraavat ajantasaisesti koulutusten alkamisaikoja, koulutusta odottavien asiakkaiden määriä ja sitä, kuinka hankittu

koulutustarjonta vastaa tarpeisiin. Myös kotoutumiskoulutuksen koulutuksenjärjestäjät luonnollisesti seuraavat hankintasopimukseen kirjattujen hankintamäärien toteumaa. Kunkin alueen käytännöistä ja kotoutumiskoulutusten määrästä riippuen TE-toimiston koulutuksen vastuuvirkailija/vastuuvirkailijat suunnittelevat myös kotoutumiskoulutusten alkamisajat ja aikataulutuksen vuositasolla koulutuksenjärjestäjien ja ELY-keskuksen kanssa. Tätä kautta myös hankintasopimuksiin kirjattujen opiskelijatyöpäivien kulumista seurataan vuoden mittaan kokonaisuutena ja tehdään tarvittaessa sopimusmuutoksia.

4.1.2. Ohjaus kotoutumiskoulutuksen aikana

1. Jokaisen opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Kotoutumiskoulutuksessa on kolme osa-aluetta: kieli- ja viestintäosaaminen, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen sekä ohjaus. Ohjauksen tavoitteita ja toteutustapoja on kuvattu laajasti kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Opiskelijalle annetaan ohjausta ja tukea kotoutumiskoulutuksen suorittamiseen sekä opinto- ja urasuunnitteluun. Jokaisen opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Suunnitelmaan sisällytetään opiskelijan lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet, opintojen suoritustavat, henkilökohtaisen ohjauksen tarve ja mahdolliset tukitoimet. Suunnitelmaan sisällytetään myös toimenpiteet aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseksi sekä tarvittaessa suunnitelma korkeakoulututkinnon tunnustamiseen liittyen. Myös esimerkiksi työelämän sertifiikaattien ja lupakorttien suorittaminen voidaan kirjata henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

2. Koulutuksenjärjestäjä ja TE-toimiston/kuntakokeilun edustajat tekevät kotoutumiskoulutuksen aikana yhteistyötä opiskelijoiden ohjaukseen liittyen. Kotoutumiskoulutuksen järjestäjät ja TE-toimiston/työllisyyden kuntakokeilun sekä ELY-keskuksen työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä kotoutumiskoulutuksen aikana. Opettaja tai muu koulutuksenjärjestäjän edustaja on asiasta riippuen yhteydessä joko koulutuksen vastuuvirkailijaan TE-toimistossa, opiskelijan vastuuvirkailijaan/omavalmantajaan TE-toimistossa/työllisyyden kuntakokeilussa tai koulutuksen hankinnasta vastaavaan ELY-keskuksen työntekijään. Esimerkiksi jos opiskelijan opintojen etenemisessä on vaikeuksia tai opiskelijan jatkosuunnitelmaan liittyy yhdessä pohdittavia kysymyksiä, koulutuksenjärjestäjä ottaa yhteyttä opiskelijan omaan virkailijaan TE-toimistossa/työllisyyden kuntakokeiluissa. Hänen vastuullaan on mm. kotoutumissuunnitelman päivittäminen ja nivelvaiheiden ohjaus. Hän osallistuu tarvittaessa myös moniammatilliseen ohjaukseen työhallinnon edustajana.

Kolmikantaisesti (opiskelija, työvoimaviranomainen ja kotoutumiskoulutuksen opettaja) tehtävä opiskelijan jatkosuunnitelman päivitys on koettu hyväksi ohjausmenetelmäksi koulutuksen nivelvaiheissa. Esimerkiksi Lapissa sekä TE-toimiston että kuntakokeilun asiantuntijat ovat jalkautuneet kotoutumiskoulutusryhmiin koulutusten nivel- ja päättövaiheessa, jolloin opiskelijoiden jatkosuunnitelmat on voitu tehdä kolmikantaisesti. Tilanteesta riippuen mukana voi olla myös muiden yhteistyötahojen edustajia kuten asiakkaan vastuutyöntekijä kunnan maahanmuuttopalveluista. Tällainen konkreettinen eri tahojen tekemä yhteistyö voi vähentää väärinkäsityksiä ja myöhempiä työvaiheita, kun kaikki osapuolet ovat mukana samassa keskustelussa.

4.1.3. Ohjaus kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa ja koulutuksen jälkeen

1. Koulutuksen päättövaiheessa on käytössä vakiintuneet ja systemaattiset tavat jatkosuunnitelmien tekemiseen. Jatkosuunnitelmien laadussa on kuitenkin eroja. Uusi työvoimapalvelumalli vaikuttaa kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen käytäntöihin. Vakiintunut toimintatapa on kotoutumiskoulutuksen päättyessä ja keskeytyessä opiskelijalle annettava sähköinen arvio, jonka koulutuksenjärjestäjä syöttää ARVI-järjestelmään. Arvio sisältää mm. arvion opiskelijan kielitaidosta, hankitusta osaamisesta, mahdollisista suoritetuista työelämän passeista ja korteista, aloitetusta tutkinnon rinnastamisprosessista sekä opiskelijan jatkosuunnitelman. ARVI-järjestelmän kautta suojatusti lähetetty opiskelijakohtainen arvio tulee näkyviin työhallinnon URA-järjestelmään. ARVI-järjestelmän käyttö ja

arvion antaminen jokaisesta opiskelijasta on kirjattu kotoutumiskoulutuksen tarjouspyyntöön ja hankintasopimukseen.

Koulutuksenjärjestäjien laatimien arvioiden laajuudessa ja sisällöissä on eroja. Usein arvioinnit ovat konkreettisia ja jatko-ohjauksen kannalta hyödyllisiä ja toteuttamiskelpoisia. Niissä opiskelijan tilanne on huomioitu kokonaisvaltaisesti ja realistisesti, ja lisäksi jatkosuunnitelman osalta on kirjattu varasuunnitelma, jos ensimmäinen vaihtoehto ei syystä tai toisesta toteudu. Joskus arvioinnit ovat kuitenkin epämääräisiä tai niissä on hyvin vähän tietoa opiskelijasta ja hänen jatkosuunnitelmistaan. Jatkosuunnitelmien laadun parantaminen voisi tehdä kotoutumiskoulutuksen jälkeisistä työllistymis- ja koulutuspoluista suoraviivaisempia ja tehokkaampia. Yhtenä teknisenä apuna tässä voisi toimia kotoutumiskoulutusten yhtenäinen kansallinen pohja, jonka avulla koulutuksenjärjestäjät kirjaisivat kattavammin tietoja ARVI-arvioihin.

Uuden työvoimapalvelumallin voimaantulo toukokuussa 2022 on vaikuttanut myös kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen käytäntöihin, koska työnhakuvelvoite koskee myös kotoutumiskoulutuksen päättäviä opiskelijoita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kuntakokeilu/TE-toimisto ottaa asiakkaaseen yhteyttä kuukautta ennen koulutuksen päättymistä uuden työvoimapalvelumallin mukaisesti ja päivittää asiakkaan kanssa kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan myös asiakkaan yksilöllisestä työnhakuvelvoitteesta ja kuukausittain haettavien työpaikkojen määrästä. Tuolloin kotoutumiskoulutuksessa ei yleensä ole vielä käyty arviointikeskusteluja, tehty nivelvaiheen jatko-ohjausta tai arvioitu kielitaidon tasoa koulutuksen päättyessä. Tästä syystä useassa tapauksessa työllisyyspalveluiden asiantuntija joutuu käytännössä ottamaan asiakkaaseen uudelleen yhteyttä ja päivittämään suunnitelmaa edelleen koulutuksen päättöarviota ja jatkokeskustelua vastaavaksi.

2. Kotoutumiskoulutuksen jälkeisen ohjauksen onnistumiseen vaikuttaa koulutus- ja palvelutarjontaa, tarjonnan tuntemus sekä työmarkkinatilanne. Kotoutumiskoulutuksen jälkeisen ohjauksen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi se, mikä on paikkakunnan tai alueen työmarkkinatilanne, työnantajien valmius ja halukkuus palkata maahanmuuttajia sekä se, onko alueella tarjolla sopivia jatkokoulutuksia tai muita palveluita kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Lisäksi olennaista on kotoutumiskoulutuksen opettajien ja ohjaustyötä tekevien ammattitaito, koulutus- ja muun palvelutarjonnan tuntemus sekä yhteistyö kotoutumiskoulutuksen ja muiden koulutusmuotojen, palveluiden ja työnantajien välillä.

Vuonna 2021 6,2 prosenttia kotoutumiskoulutuksen suorittaneista oli siirtynyt työmarkkinoille kolme kuukautta kotoutumiskoulutuksen päättymisen jälkeen. 27,3 prosenttia osallistujista oli työttöminä työnhakijoina ja 57,9 prosenttia oli ohjattu muuhun palveluun (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi 208/2022). Kotoutumiskoulutus on vain yksi osa henkilön koulutus- ja työllistymispolkua Suomessa, joten ratkaisevassa asemassa on se, miten muissa koulutuksissa, palveluissa ja työpaikoilla otetaan vastaan kotoutumiskoulutuksesta tulevat henkilöt vaihelevine valmiuksineen. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa pitäisi pystyä tukemaan riittävästi opiskelijaa, jolla on kotoutumiskoulutuksen jälkeinkin merkittäviä haasteita suomen/ruotsin kielen kanssa ja runsaasti tuen tarvetta. Korkeasti koulutetut ja korkeakouluopintoihin suuntaavat puolestaan tarvitsevat sopivia jatkoväyliä. Työllistymisvaiheessa oleva asiakas hyötyisi tuesta työpaikalla ja kielitietoisesta työ-
kulttuurista.

4.2. Koulutus- ja muuta palvelutarjontaa sekä ohjausta kehitettävä kokonaisuutena

Kotoutumiskoulutukseen liittyvää ohjausta olisi mahdollista kehittää monin tavoin. Onnistunut ohjaus ennen kotoutumiskoulutusta, sen aikana ja sen jälkeen voisi vähentää koulutusten keskeytymisiä, kertaamista ja epäsopivissa koulutuksissa olemista, kun asiakkaan todellinen palvelutarve taustatekijöineen saataisiin selville. Myös julkisten resurssien kannalta oikeanlainen ohjautuminen on todella tärkeää.

Ohjaukseen ja kotoutumiskoulutuksen koettuun laatuun liittyy myös odotusten hallinta: miten todenmukaisen kuvan kotoutumiskoulutuksen sisällöistä ja tavoitteista asiakas saa TE-toimistossa/kuntakokeilussa

ennen koulutuksen alkua? (Odotusten hallinnasta ks. myös Karinen et al. 2020: 45–46.) Ohjauksessa voidaan hyödyntää [kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden tiivistelmän eri kieliversioita](#) ja palveluntuottajien omia esitteitä.

4.2.1. Tarkoituksenmukaiset koulutus- ja palvelupolut edellyttävät systeemitasoista tarjonnan ja rahoituksen tarkastelua

Minkä tahansa koulutuksen tai palvelun onnistumiseen ja koettuun laatuun vaikuttaa se, onko kyseinen koulutus tai palvelu sopiva mukana olevalle henkilölle. Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistyössä ja jo aiemmissa kotoutumiskoulutusta koskeissa keskusteluissa on todettu, että toisinaan kotoutumiskoulutukseen ohjautuu henkilöitä, jotka hyötyisivät enemmän jostakin toisesta koulutuksesta tai palvelusta. [Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyssä kyselyssä](#) kävi ilmi, että opettajien arvion mukaan kotoutumiskoulutuksessa on mukana opiskelijoita, joille työelämään suuntautuminen ei ole ajankohtaista esim. työkyvyn tai oppimisen haasteiden takia. Lisäksi tuotiin esiin, että koulutuksissa on mukana opiskelijoita, joiden yksilöllinen elämäntilanne vaikeuttaa kotoutumiskoulutuksen suorittamista. Opetushenkilöstölle tehdyssä kyselyssä nousee eri teemojen kohdalla esiin myös heikosti lukevat ja kirjoittavat opiskelijat, jotka eivät ole aiemmissa lukutaitokoulutuksissa saaneet riittävää luku- ja kirjoitustaitoa pärjätäkseen kotoutumiskoulutuksessa. Tämä heijastuu kotoutumiskoulutuksen tuloksiin kuten keskeytysten määriin, saavutettuihin kielitaitotasoihin ja opiskelijoiden jatkopolkuihin. Sekä vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen että aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen sisältyvän lukutaitovaiheen osalta on esitetty keston pidentämistä ja kattavampaa rahoitusta (Hievanen et al. 2020: 98, 137). Lukutaitokoulutuksissa osa opiskelijoista ei siis saa riittävän pitkää tai perusteellista koulutusta, ja tämä heijastuu myös kotoutumiskoulutukseen.

On monia tekijöitä, joiden takia kotoutumiskoulutuksiin ohjautuu henkilöitä, joiden ensisijainen palvelutarve olisi toinen. Ensinnäkin asiakasohjausta tekevällä TE-toimiston tai kuntakokeilun asiantuntijalla on roolinsa puitteissa vain rajallinen mahdollisuus saada kattavaa kuvaa asiakkaan koko elämäntilanteesta palveluprosessin alussa, kun asiakas ohjataan tiettyyn koulutukseen. Asiakkaan opiskelua haittaavat ongelmat, kuten oppimisvaikeudet, jaksamis- tai muistiongelmat, traumatausta tai elämänhallinnan ongelmat käyvät usein ilmi pidemmän ajan kuluessa, jolloin asiakas on jo ohjattu kotoutumiskoulutukseen.

Toiseksi kaikilla paikkakunnilla ja kaikkina aikoina ei välttämättä ole muuta alkuvaiheen koulutusta tai palvelua tarjolla, jolloin henkilöitä ohjataan kotoutumiskoulutukseen, vaikka muunlainen palvelu sopisi asiakkaalle paremmin. Kolmanneksi: vaikka monenlaisia koulutuksia ja muita palveluita olisikin tarjolla, erilaisiin koulutuksiin (erityisesti aikuisten perusopetus, vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus, kotoutumiskoulutus) ohjaamisen periaatteet ja eri koulutusten kohderyhmät ja tavoitteet eivät ole selviä tai niistä vallitsee monenlaisia käsityksiä koulutuksenjärjestäjien ja ohjaustyötä tekevien keskuudessa (ks. Hievanen et al. 2020). Ohjaustyötä tekevien vastuu korostuu tilanteessa, jossa asiakkaalla itsellään ei ole välttämättä selkeää käsitystä siitä, mitä on tarjolla ja mikä itselle sopii.

Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle suunnatussa kyselyssä pyydettiin arviota siitä, mitkä palvelut hyödyttäisivät enemmän näitä henkilöitä, joille kotoutumiskoulutus ei sillä hetkellä oleva sopiva koulutusmuoto. Vastauksissa nostettiin esiin kuntouttava työtoiminta ja työpajatoiminta, sosiaali- ja terveystalvet kuten apu fyysisiin ja psyykkisiin terveysongelmiin, toiminnallinen tai osa-aikainen kielen opiskelu, oppimisvalmiuksia vahvistava toiminta, sekä erilaiset työn tekemisen muodot kuten työharjoittelu, työkokeilu, palkkatukityö ja vapaaehtoistyö yhdistettynä osa-aikaiseen opiskeluun.

On vaikea arvioida, kuinka paljon kotoutumiskoulutuksessa on opiskelijoita, joille se ei ole sopivin koulutusmuoto sillä hetkellä. Ilmiön yleisyys myös vaihtelee eri paikkakunnilla ja eri aikoina johtuen muun muassa alueelle muuttaneiden maahanmuuttajien profiileista, alueen muusta palvelutarjonnasta sekä yhteistyön tekemisen tavoista paikkakunnalla/alueella. Vaikka ilmiön laajuutta on vaikea arvioida, voinee kuitenkin todeta, että palvelujärjestelmäämme kaivattaisiin kuntouttavia kotoutumispalveluita, joissa olisi elementtejä kotoutumiskoulutuksen hitaalta polulta, luku- ja kirjoitustaidon koulutuksista, työpajatoiminnasta sekä sosiaali- ja terveystalvet ja kuntoutuksen palveluista. Myös opetushenkilöstön esiin nostamia osa-aikaisen työn ja opiskelun yhdistäviä malleja sekä työpajatyyppejä opiskelumahdollisuuksia tulisi kehittää.

Keskeistä olisi tarkastella koko maahanmuuton alkuvaiheen koulutus- ja muuta palvelutarjontaa kokonaisuutena eikä kehittää eri koulutusmuotoja ja palveluita, niihin ohjautumista ja rahoitusta irrallaan toisistaan. Tällä hetkellä erilaisten koulutusten rahoitusta jaetaan ja ohjataan sekä opetus- ja kulttuuriministeriöstä että työ- ja elinkeinoministeriöstä itse asiakasohjaustehtävän ollessa jälkimmäisen ministeriön hallinnon alalla. Sitä kautta suhteellisen pieni maahanmuuttaja-asiakaskunta ohjautuu useisiin eri lukutaitokoulutuksiin, aikuisten perusopetukseen, työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen sekä erilaisiin valtionavustuksilla ja hankerahoituksilla rahoitettuihin kieli- ja yhteiskuntakoulutuksiin. Eri tavoin toimivat rahoitusinstrumentit myös ohjaavat ja kannustavat koulutuksenjärjestäjiä tavoilla, jotka eivät välttämättä aina ole kokonaisuuden tai yksittäisen opiskelijan koulutuspolun kannalta tarkoituksenmukaisia. Monipuolinen ja erilaisiin elämäntilanteisiin ja urasuunnitelmiin sopiva koulutustarjonta on tärkeää, mutta nykyisessä järjestelmässä vaikuttaa siltä, että asiakkaiden ohjautuminen sopiviin palveluihin ja järkevien koulutus- ja työllistymispolkujen muodostuminen on osittain haastavaa ja sattumanvaraista. Sekä kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä että aikuisten perusopetusta ja vapaan sivistystyön lukutaitokoulutusta käsittelevässä selvityksessä (Hievanen et al. 2020) piiryy kuva opiskelijoiden ohjautumisen ongelmista ja siitä, että koulutusten rahoitus koetaan tietyiltä osin riittämättömäksi.

4.2.2. Laajemmat palvelutarpeen arvioinnit ja osaaminen oppimisen haasteisiin liittyen

Yksi ratkaisu ohjauksen osuvuuden parantamiseen voi olla kielitaidon lähtötasoarviointia laajemmat palvelutarpeen arvioinnit tai työ- ja toimintakyvyn sekä oppimisvalmiuksien kartoitukset. Tällaista palvelua voitaisiin käyttää kotoutumisen alkuvaiheessa ennen ensimmäiseen varsinaiseen palveluun/koulutukseen ohjaamista tai myös kotoutumiskoulutuksen tai muun koulutuksen/palvelun aikana, jos epäillään, että henkilö ei ole sopivassa koulutuksessa. Tällaisia palveluita on jo jonkin verran kehitetty ja testattu, esimerkiksi Pirkanmaalla ja Kainuussa. Lisäksi vuonna 2023 käyttöön otettavassa pääkaupunkiseudun kotoutumiskoulutuksen mallissa on mukana laaja-alainen arviointijakso. Kaakkois-Suomessa kotoutumiskoulutuksessa oleva opiskelija voi siirtyä joksikin aikaa kotoutumiskoulutuksen tuetulle polulle, jossa hän saa enemmän tukea esimerkiksi haastavan elämäntilanteen aikana.

Tulisi myös selvittää, olisiko hyötyä opettajia tukevasta palvelusta, jonka kautta he voisivat konsultoida omien opiskelijoidensa oppimisvaikeuksiin liittyen alan erityisasiantuntijoita. Kyseessä voisi olla ostopalveluna hankittu konsultointiapu tai esimerkiksi mentorointiverkoston perustaminen. Näitä palveluita voisi hankkia ja organisoida mahdollisuuksien mukaan myös valtakunnallisesti.

Tämän lisäksi on tarpeen kouluttaa opettajia ja ohjaustyötä tekeviä muun muassa traumaperäisistä oireista, maahanmuuttajien oppimisvaikeuksista ja maahanmuuton ja kotoutumisen prosessin vaikutuksista ihmisen elämään ja oppimiseen. Tällaisia koulutuksia on jo järjestetty, mutta työntekijöiden vaihtuessa säännöllinen ja kattava kouluttaminen on tarpeen.

4.2.3. Koulutuksen sisällön ja hankintasopimuksen tuntemus ohjaustyötä tekevien keskuudessa

Kotoutumiskoulutuksen toteutus perustuu hankintasopimukseen, joka laaditaan ELY-keskuksen ja palveluntuottajan välillä. Valtakunnallisessa kehittämistyössä on havaittu, että TE-toimistoissa ja työllisyyden kuntakokeiluissa ohjaustyötä tekevät ammattilaiset eivät aina tunne hankintasopimusten sisältöä ja sitä, mitä palveluntuottajalta on tarjouspyynnössä ja puite- tai hankintasopimuksessa edellytetty. Näin ollen he eivät välttämättä tunne koulutuksen sisältöä ja siihen kuuluvia palveluita kunnolla. Jos asiakasohjausta tekevillä virkailijoilla olisi paremmin tiedossa kotoutumiskoulutuksen hankintasopimuksen sisältö, asiakasohjaus olisi osuvampaa ja virkailijat voisivat myös paremmin hoitaa hankintasopimuksen valvontatehtävää omalta osaltaan. Esimerkiksi siinä tilanteessa, että asiakkaan kotoutumiskoulutus uhkaa keskeytyä, voisi ohjaustyötä tekevä virkailija tiedustella kouluttajalta, onko tarjouspyynnössä ja hankintasopimuksessa

edellytettyjä tukipalveluita, kuten tukiopetusta, opinto-ohjausta tai sosiaaliohjaajan palveluita käytetty asiakkaan tilanteen edistämiseksi. Samoin voisi tiedustella, onko asiakkaalle tarjottu esim. korttikoulutuksia ja muita lisäpalveluita, joilla asiakkaan osaamista sekä työllistymismahdollisuuksia voidaan kotoutumiskoulutuksen aikana edistää. TE-toimistossa/kuntakokeilussa ohjaustyötä tekeville tulisi tarjota systemaattisesti tiedotusta ja koulutusta hankintasopimusten ja hankittujen palveluiden sisällöistä.

4.2.4. Ohjaustakuun tai kotoutumiskoulutuksen kevennetyn ja pidennetyn mallin testaaminen

Noin vuoden mittaisen kotoutumiskoulutuksen aikana kotoutumiskoulutuksen opettajille ja muulle henkilöstölle muodostuu usein kattava kuva opiskelijan osaamisesta, kehittämiskohteista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Opettajat ehtivät tutustua opiskelijaan ja käydä hänen kanssaan läpi erilaisia jatkosuunnitelmavaihtoehtoja. Perusteellinenkaan jatkosuunnitelma ja työhallintoon välitetty ARVI-arvio eivät voi välittää työhallinnolle kaikkea sitä tietoa ja käsitystä, joka opettajille on muodostunut. Lisäksi ohjaustyössä tarvittavan luottamuksellisen suhteen rakentuminen vaatii aikaa. Niiden kotoutumiskoulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden kohdalla, jotka eivät tietyn ajan kuluessa koulutuksen päättymisen jälkeen ole edenneet työhön tai sopivaan seuraavaan koulutukseen/palveluun, voisi kokeilla mallia, jossa kotoutumiskoulutuksen järjestäjän ohjausvastuu jatkuisi koulutuksen päättymisen jälkeenkin. Kyseessä olisi ohjaustakuun lupaaminen kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille. Tällöin henkilö saisi tukea ja ohjausta jatkosuunnitelman toteuttamiseen tutulta, hänet jo tuntevalta taholta. Tällaista mallia on kokeiltu muutamissa Uudenmaan ELY-keskuksen kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa, mutta malli vaatisi edelleen kehittämistä.

Samansuuntainen malli olisi se, että ne kotoutumiskoulutuksen suorittaneet henkilöt, jotka eivät tietyn ajan kuluessa koulutuksen päättymisen jälkeen ole edenneet työhön tai heille sopivaan seuraavaan koulutukseen tai palveluun, voisivat jatkaa jonkinlaisessa kotoutumiskoulutuksen kevennyksessä ja pidennyksessä mallissa. Tämä toteutus voisi olla osa-aikainen, ja siinä henkilöt saisivat tukea ja ohjausta jatkosuunnitelmansa edistämiseen ja myös edelleen vahvistusta suomen/ruotsin kielen osaamisessa ja itsenäisissä työnhakuvalmiuksissa.

Sekä ohjaustakuun ideassa että kotoutumiskoulutuksen kevennyksessä ja pidennyksessä mallissa olennaista olisi palveluntuottajan tarjoama jämäkkä tuki työnantajien kontaktoimisessa ja maahanmuuttajien palkkaamiseen liittyvien haasteiden ja ennakkoluulojen ratkaisemisessa. Molemmissa malleissa olennaista olisi myös se, että työnjako palveluntuottajien ja TE-toimiston/työllisyyden kuntakokeilun tekemän ohjaustyön välillä olisi selvä.

Tällä hetkellä kotoutumiskoulutuksen jälkeinen ohjaus on pääasiassa TE-toimiston/työllisyyden kuntakokeilun vastuulla. Viranomaiset eivät kuitenkaan välttämättä ehdi riittävästi auttaa asiakasta esimerkiksi työhakemusten tekemisessä tai asiakkaan työllistymistä edistävän ammatillisen verkoston luomisessa. Osa kotoutumiskoulutuksen käyneistä asiakkaista ohjautuu myös erilaisiin valmennuspalveluihin, joissa tuetaan työnhakua, selvitetään uravaihtoehtoja ja kehitetään työelämävalmiuksia. Yllä kuvatut mallit olisivat kokeilemisen arvoisia siksi, että niissä ohjaussuhde jatkuisi tutun toimijan kanssa. Tämä voisi säästää resursseja ja aikaa, kun samoja asioita ei tarvitsisi käydä uudelleen läpi TE-toimiston/työllisyyden kuntakokeilun työntekijän tai esim. valmennuspalvelun tuottajan kanssa.

5. Kotoutumiskoulutuksen henkilöstö ja resurssit

Kotoutumiskoulutuksen onnistumiseen ja laatuun vaikuttaa merkittävästi opettajien ammattitaito ja mahdollisuudet tehdä työtään hyvin sekä kehittää omaa osaamistaan. Yleisesti ottaen kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa opettajia koskevat vaatimukset ovat korkeita. Vaatimuksia on pyritty yhdenmukaistamaan laatimalla Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin -dokumentti, jota hankintayksiköt voivat harkintansa mukaan noudattaa kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa.

Kotoutumiskoulutus on useille maahanmuuttajille ensimmäinen koulutus Suomessa, ja se saattaa olla myös ensimmäinen pidempiaikainen ja intensiivinen kontakti suomalaisiin ihmisiin. Siksi kotoutumiskoulutuksen opettajilla ja muulla opetus- ja ohjaushenkilöstöllä on usein suuri merkitys opiskelijoiden arjessa. Kotoutumiskoulutuksen opettajilta vaaditaan laajaa osaamista ja kykyä työskennellä hyvin monenlaisten opiskelijoiden kanssa. Tarvittavaa osaamista on muun muassa substanssiosaaminen suomen/ruotsin ja yhteiskunta- ja työelämätaitojen opettamisessa, pedagoginen osaaminen, ohjausosaaminen, kannustaminen ja motivointi, digiosaaminen, paikallisten verkostojen, työmarkkinoiden sekä koulutus- ja palvelujärjestelmän tunteminen, hyvät vuorovaikutustaidot, monipuolinen kielitaito sekä ymmärrys maahanmuuton ja kotoutumisen kysymyksistä ja maahanmuuttajien kokemusmaailmasta.

Huomionarvoista on, että kaikkea kotoutumiskoulutuksen toteuttamisessa tarpeellista ja hyödyllistä osaamista ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista sisällyttää kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa henkilöstöä koskeviin vähimmäisvaatimuksiin tai laatupisteytyksiin. On myös niin, että henkilön vahvuudet tai heikkoudet opetustyössä eivät koskaan käy ilmi vain tutkinto- tai työtodistuksista. On kokemuksia siitä, että paperilla pätevä opettaja ei sovellu tietyn ryhmän opettajaksi, ja toisaalta kokemuksia siitä, että muodollisesti epäpätevä opettaja voi olla varsin hyvä työssään. Niin kotoutumiskoulutuksessa kuin muissakin

koulutusmuodoissa on kuitenkin tarpeen edellyttää dokumentein todennettavaa koulutusta/pätevyyttä ja mahdollisesti myös työkokemusta.

Kotoutumiskoulutuksen opettajien pätevydestä ei määrätä asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998), koska asetus koskee vain siinä mainittujen, opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kuuluvien koulutusten henkilöstöä. Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa opettajille on asetettu yleensä varsin korkeita vaatimuksia, ja vaatimuksia on pyritty yhdenmukaistamaan [”Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin” -dokumentilla](#), joka on laadittu kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä ja julkaistu kesällä 2022.

5.1. Henkilöstö ja resurssit vahvuutena

1. Kotoutumiskoulutuksen opettajat ovat korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Kotoutumiskoulutuksissa työskentelee osaavia ja päteviä opettajia. Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa henkilöstöä koskevat vaatimukset ovat korkeita. Tavallisesti hankinnoissa on vähimmäisvaatimuksina vaadittu tai laatuvertailussa arvostettu suomi toisena kielenä/ruotsi toisena kielenä -opettajilla ylempää korkeakoulututkintoa, riittäviä suomen/ruotsin kielen tai suomi toisena kielenä/ruotsi toisena kielenä -alan opintoja ja opettajan pedagogista pätevyyttä. Hankintakohtaisesti on vaihdellut, onko vähimmäisvaatimuksina vaadittu tai laatuvertailussa arvostettu opetuskokemusta kotoutumiskoulutuksesta tai muusta aikuisten maahanmuuttajien koulutuksesta. Työelämä- ja yhteiskuntaopettajilta tai ohjaavilta opettajilta on tavallisesti vaadittu ylempää korkeakoulututkintoa, työkokemusta maahanmuuttajien opetus- tai ohjaustyöstä sekä vaihtelevasti pedagogisia opintoja.

Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa noudatetaan julkisia hankintoja sekä työvoima- ja kotoutumispalveluita ohjaavia lakeja, asetuksia ja ohjeita. Lisäksi kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa edellytetään kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden noudattamista. Yhtenäisistä säädöksistä ja ohjeista huolimatta kotoutumiskoulutuksen hankinnassa ja toteutuksessa on eroja eri puolilla Suomea, koska toimintaympäristö, maahanmuuttajien määrä, muu koulutustarjonta sekä työmarkkinatilanne vaihtelevat suuresti eri puolilla Suomea. Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistyössä on laadittu [Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin](#) -dokumentti (2022), jolla pyritään yhdenmukaistamaan kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa käytettyjä kriteereitä ja laatutekijöitä. Dokumentissa on annettu suosituksia opetushenkilöstöä koskeviin vaatimuksiin, ja monet ELY-keskukset ovat kokonaan tai osittain noudattaneet valtakunnallisia suosituksia omissa kotoutumiskoulutuksen hankinnoissaan vuodesta 2022 alkaen.

2. Kotoutumiskoulutuksissa käytetään opetuksen ohjauksen ja tuen ammattilaisia. Suomen/ruotsin opettajien ja työelämäopettajien/ohjaavien opettajien lisäksi kotoutumiskoulutuksissa käytetään usein myös muuta opetuksen tuki- ja ohjaushenkilöstöä, kuten opinto-ohjaajia, erityisopettajia, koulunkäynnin avustajia, psykologeja, kuraattoreita ja sosiaaliohjaajia. Hankintakohtaisesti on vaihdellut, millaisia tukiresursseja on vaadittu ja miten tuen ja ohjauksen toteuttaminen on pitänyt kuvata tarjouksessa.

Kotoutumiskoulutusten osalta ei voida määritellä yhtä, kaikkiin opiskeluryhmiin ja tilanteisiin sopivaa tuki- ja ohjaushenkilöstön määrää ja koostumusta. Esimerkiksi hitaasti etenevissä, heikosti lukevien ja kirjoittavien tai vahvempaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden ryhmissä voi olla hyödyksi monialainen ammattilaisten joukko ja esimerkiksi opettaja, jolla on kokemusta luku- ja kirjoitustaidon opettamisesta aikuisille maahanmuuttajille. Sen sijaan esim. nopeasti eteneville tai akateemisesti koulutetuille opiskelijoille voi olla hyödyksi esim. oman alan mentori, tiettyjä ammattialoja tunteva henkilöstö tai opettaja, jolla on kokemusta korkeamman kielitaitotason opettamisesta. Näin ollen erilaiset vaatimukset voivat olla tarkoituksenmukaisia eri hankinnoissa.

Ohjauksen ja tuen laadukkaasta ja tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä on erilaisia näkemyksiä myös kotoutumiskoulutuksen toteuttajien parissa. Osa koulutuksenjärjestäjistä näkee, että olisi hyvä edellyttää kotoutumiskoulutuksessa samanlaista tuki- ja ohjaushenkilöä kuin ammatillisessa koulutuksessa. Osa palveluntuottajista on puolestaan sitä mieltä, että opetuksen tuen ja ohjauksen organisointia

ja siihen käytettävää henkilöstä ei pitäisi tarjouspyynnöissä ja sopimusehdoissa tiukasti määritellä, vaan palveluntuottajan vapauteen ja vastuuseen kuuluisi päättää, millaista erityistä tukea missäkin tilanteessa tarvitaan ja miten se kannattaa organisoida. Julkisissa hankinnoissa on huolehdittava tarjoajien tasa-puolisesta kohtelusta: kotoutumiskoulutusta toteuttaa monenlaiset toimijat, ja tulee huomioida, ettei kriteereillä aseteta toimijoita eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi julkisilla toimijoilla on tietyt lakisääteiset tukipalvelut muiden koulutusten tuottamista varten ja niitä voidaan hyödyntää myös kotoutumiskoulutuksessa, kun taas yksityiset joutuvat palkkaamaan nämä henkilöt erikseen.

Jos kotoutumiskoulutuksen hankintaan sisällytetään monenlaisia tuen ja ohjauksen ammattilaisia sekä erityispalveluita, voi olla järkevää, että tarjouksen voi tehdä ryhmittymänä. Pienemmillä tai yksittäisillä toimijoilla on yleensä pienemmät resurssit esim. tukipalveluiden suhteen, kun taas ryhmittymä voi tarjota monipuolisempaa ammattilaisten joukkoa. Esim. Pirkanmaalla on hyviä kokemuksia ryhmittymän tarjoamasta laajasta lisäpalveluiden valikoimasta kotoutumiskoulutuksessa.

Joillakin alueilla, kuten Etelä-Pohjanmaalla, kotoutumiskoulutuksen hankinnassa ei ole edellytetty erityistä opetuksen tukihenkilöstöä. Ajatuksena on ollut, että tarvittaessa asiakkaita ohjataan esim. kunnallisiin palveluihin. Kokemusten mukaan tämä on toiminut suhteellisen hyvin. Etenekin pienemmillä paikkakunnilla kotoutujien ympärillä toimivat moniammatilliset palvelut ja paikallinen verkosto toimivat yleensä hyvin ja ketterästi.

Oli organisointitapa mikä tahansa, on tärkeää varmistaa, että opiskelijat saavat riittävästi tukea ja ohjausta erilaisissa ongelmatilanteissa ja tuen tarpeissa ja että vastuut on selkeästi sovittu yhteistyötahtojen kanssa.

5.2. Kehittämiskohteita henkilöstöön ja resursseihin liittyen

1. Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstöä koskevien vaatimusten tulee olla tarkoituksenmukaisia ja valtakunnallisesti yhdenmukaisia. Kuten todettua, kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstöä koskevat vaatimukset hankinnoissa ovat korkeita. Joissakin kilpailutuksissa on asetettu vaatimuksia myös sille, kuinka paljon ja millaisessa roolissa tietyn opettajan (esim. nimetty pääopettaja) tai muun opetushenkilöstöön kuuluvan henkilön (esim. erityisopettaja) on osallistuttava opetukseen tai oltava tietyn opiskeluryhmän käytettävissä. Tällaisilla vaatimuksilla on haluttu varmistaa, että koulutuksen toteutuksessa todella käytetään henkilöresursseja, joita tarjouspyynnössä on vähimmäisvaatimuksena edellytetty ja/tai joista kilpailutuksessa on annettu laiapisteitä. Tämän on ajateltu edistävän tarjoajien tasapuolista kohtelua ja takaavan koulutuksen laadukasta toteutusta. Lisäksi tällä on haluttu vähentää ilmiötä, että tarjouksessa esitetään erittäin kokeneet henkilöt ja laajat ohjauksen ja tuen resurssit, joita ei sitten käytetäkään koulutuksen toteutuksessa.

Koulutuksenjärjestäjiltä on saatu palautetta, että vähimmäisvaatimukset tai laiapisteiden saamisen edellytykset ovat joissakin hankinnoissa olleet liian tiukkoja ja osin epätarkoituksenmukaisia. Liian tiukat ja kovat vähimmäisvaatimukset tai laiapisteiden saamisen kriteerit voivat aiheuttaa ongelmia hankintakaudella, samoin kriteerien henkilösidonaisuus: esimerkiksi tarjouksessa nimetyn hyvin kokeneen opettajan tilalle ei aina löydy toista opettajaa, jolla olisi vastaava koulutus, työkokemus ja muut meriitit. Myös hankinnassa asetetut määritelmät siitä, minkä verran ja millaisessa roolissa eri ammattilaisten tulisi koulutuksessa toimia, saattavat koulutuksenjärjestäjän näkökulmasta olla epätarkoituksenmukaisia tai liian rajoittavia. Esimerkiksi jossain opetusryhmässä ei tosiasiallisesti ole ollut tarvetta käyttää erityisopettajaa niin montaa tuntia, kuin tarjouspyynnössä on edellytetty. Myös sijaisten käyttöä koskevat vaatimukset on joissakin hankinnoissa koettu liian tiukoiksi ja epätarkoituksenmukaisiksi.

On selvää, että korkeatasoiset ja koulutetut opettajat ja muu henkilöstö ovat avainasemassa kotoutumiskoulutuksen laadukkaassa toteuttamisessa. Kuitenkaan kotoutumiskoulutuksen käytännön toteutuksen kannalta ei ole järkevää asettaa tarjouspyynnöissä ja sopimusehdoissa vaatimuksia liian korkeiksi tai joustamattomiksi. Joskus joudutaan tasapainoilemaan sen kanssa, voidaanko kotoutumiskoulutuksen ryhmää lainkaan käynnistää vai joustetaanko opettajia koskevista vaatimuksista, jos vaatimukset on asetettu hyvin tiukoiksi ja vaatimukset täyttäviä opettajia ei ole tarjolla. Tällöin joudutaan pohtimaan, onko koulutusta odottavien asiakkaiden kannalta parempi vaihtoehto päästä aloittamaan kotoutumiskoulutus vai onko tärkeää pitää tarkasti kiinni pätevyys- ja työkokemusvaatimuksista.

Yllä kuvattuja ongelmia on pyritty ratkaisemaan esimerkiksi Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen hankinnoissa pisteyttämällä yksittäisten opettajien sijaan opettajatiimiä. Lisäksi on kokeiltu mallia, jossa tarjouspyynnössä pyydetään tarjoajaa itse kuvaamaan sopivaa henkilöstöä ja henkilöstölle asetettuja vaatimuksia. Ajatuksena tässä on ollut se, että koska tarjoaja vastaa rekrytoinneista ja koulutuskokonaisuuden toteuttamisesta, se oletettavasti tietää hankintayksikköä paremmin, millaisella tiimillä koulutus voidaan parhaiten hoitaa. Myös neuvottelumenettelyn käyttäminen hankinnassa voi olla keino yllä kuvattujen ongelmien ratkaisemiseen. Jatkossakin on tärkeää kehittää keinoja, joilla opetushenkilöstön korkeatasoisuus varmistetaan ilman että asetetaan liian tiukkoja tai epätarkoituksenmukaisia vaatimuksia.

Tulisi myös selvittää, millaisia vaikutuksia olisi, jos kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstö sisällytettäisiin opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) tai vaihtoehtoisesti siitä määrättäisiin omassa asetuksessaan. Asetustasoinen opetushenkilöstön kelpoisuuden määrittely voisi tuoda kentälle yhdenmukaisuutta ja ennustettavuutta, kun sama asetukset koskisi kaikkia kotoutumiskoulutuksen toteutuksia. Samalla kotoutumiskoulutuksen henkilöstöä ja sijaisia koskevat määritelmät saataisiin samaan linjaan asetuksessa tällä hetkellä mainittujen koulutusmuotojen kanssa. Asetustasoinen teksti voisi helpottaa myös hankintayksiköiden tai koulutusta muulla tavalla rahoittavien ja valvovien tahojen työtä, kun käytössä olisi virallinen linjaus vaadittavista pätevyyksistä.

2. Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstön lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia sekä muita osaamisen kehittämismahdollisuuksia tulee olla jatkossakin tarjolla. Opetustoimen henkilöstökoulutusten rahoitusta tulisi kehittää siten, että koulutuksiin voisivat osallistua kaikissa organisaatioissa työskentelevät kotoutumiskoulutuksen opettajat. [Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyssä kyselyssä](#) (2022) kysyttiin, millaisia koulutustarpeita ja muita osaamisen kehittämisen tarpeita opettajilla on. Eniten nostettiin esiin tarve oman alueen koulutus-, työelämä-, yritys- ja muun palvelutarjonnan tuntemuksen vahvistamiselle sekä erilaisille alueellisille yhteistyöverkostoille. Näiden toivottiin lisäävän tiedonvaihtoa, vähentävän päällekkäisyyksiä ja auttavan asiakkaiden ohjaamisessa. Tällaisia verkostoja ja tiedonvaihtoa muun muassa ELY-keskukset ylläpitävät, ja tarve verkostomaiselle työlle ja tiedon jakamiselle on varmasti jatkuvaa. Muina koulutustarpeina mainittiin mm. digitaidot, oppimis- ja opiskeluvaikeuksien tunnistaminen, erityispedagogiikka ja erilaiset opetusmenetelmät sekä kielitaidon arviointiosaaminen. Koska vastaajamäärä kyselyssä on pieni suhteessa kotoutumiskoulutuksissa työskentelevien ihmisten kokonaismäärään, voisi olla tarpeen kartoittaa vielä tarkemmin, millaisia lisäkoulutustarpeita kotoutumiskoulutuksen kentällä on ja millaisia esteitä koulutukseen osallistumiselle mahdollisesti on. Lisäksi on huomioitava, että kotoutumiskoulutuksessa työskentelevien ohjaavien opettajien/yhteiskunta- ja työelämäopettajien koulutus- ja työkokemustaustat ovat kirjavia, ja työ opitaan suurelta osin käytännössä. Tämä ei ole välttämättä lainkaan huono asia, mutta tilanne pitää huomioida koulutuksenjärjestäjän tarjoamassa perehdytyksessä ja uuden opettajan tukemisessa. Lisäksi voisi selvittää, olisiko tarvetta rakentaa näille opettajille sopivia täydennyskoulutuksia. Suomen kokoisessa pienessä maassa voisi olla tarkoituksenmukaista tarjota jonkinlaista ”kotoutumisen ammattilaiseksi valmentavaa koulutusta”, josta voisivat kotoutumiskoulutuksen opettajien lisäksi hyötyä muiden koulutusmuotojen opettajat, ohjaus- ja neuvontatyötä viranomaistahoilla ja järjestöissä tekevät henkilöt sekä omakielisen yhteiskuntaorientaation opettajat.

Kotoutumiskoulutuksen opettajille soveltuvia lisä- ja täydennyskoulutuksia tarjoavat tällä hetkellä mm. korkeakoulut sekä koulutuksenjärjestäjät, jotka saavat Opetushallitukselta rahoitusta opetustoimen henkilöstökoulutuksiin. Opetushallituksen rahoittamissa henkilöstökoulutuksissa rajoituksena on, että osallistujan tulee työskennellä oppilaitoksessa, joka järjestää perusopetusta, toisen asteen opetusta tai vapaan sivistystyön opetusta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lukuisat kotoutumiskoulutuksen opettajat, jotka työskentelevät yksityisten palveluntuottajien palveluksessa, rajautuvat näiden koulutusten ulkopuolelle, vaikka sisällöllisesti koulutusten aiheet koskisivat ja hyödyttäisivät kaikkia kotoutumiskoulutuksen opettajia. Rahoituksen kriteerejä tulisi tarkastella uudelleen, koska on kaikkien edun mukaista kehittää kotoutumiskoulutuksen opettajien osaamista kokonaisuutena.

3. Opetushenkilöstön työskentelyolosuhteista ja resursseista tulee huolehtia. Opetushenkilöstön osaaminen ja mahdollisuudet tehdä työtään hyvin ovat keskeisiä kotoutumiskoulutuksen laadukkaassa toteuttamisessa. [Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyssä kyselyssä](#) (2022) kävi ilmi, että kokemukset työajan ja resurssien riittävydestä vaihtelevat. Vastaukset (n: 147 ja 148)¹ hajaantuivat esimerkiksi kysyttäessä, mahdollistaako työaika ja työkäytännöt opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen laadukkaasti ja riittääkö aika työssäoppimisjaksolla olevien opiskelijoiden ohjaamiseen tai opiskelijoiden osaamisen kartoittamiseen. Osa koki työajan ja resurssien olevan riittäviä, osa koki ne riittämättömiksi. Osa vastaajista toi avovastauksissa esiin, että opetuksen ja oppimateriaalien suunnittelulle ja kehittämiselle ei tarpeeksi aikaa tai resursseja ja että suunnittelua tehdään omalla ajalla.

Kyselystä kävi ilmi myös se, että monet vastaajat kokevat resurssien niukkuuden johtuvan kilpailutuksesta. Kilpailutuksen nähdään olevan syynä myös epävarmuudelle työsuhteen jatkumisesta sekä sille, että opetuksen pitkäjänteinen suunnittelu ja kehittäminen nähdään vaikeana. Toisaalta on hyvä huomioida, että selvityksessä koskien lukutaitokoulutusta, jonka rahoitus perustuu valtionosuuksiin, sekä koulutuksenjärjestäjät että opettajat mainitsivat haasteena rahoituksen riittämättömyyden ja resurssien puutteen (Hievanen et al. 2020: 92). Niin ikään valtionosuusrahoitteisessa aikuisten perusopetuksessa

¹ Opetushenkilöstölle tehtyä kyselyä tarkasteltaessa on huomioitava, että suhteessa koko Suomen kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstön määrään vastaajamäärä on melko pieni ja että yli 40 % kyselyn vastauksista tuli Uudeltamaalta

ja lukutaitokoulutuksessa toiminnan pitkäjänteinen suunnittelu nähtiin haasteena, koska toiminnan ennakoinnattomuudesta johtuen resurssit ja koulutustarve eivät välttämättä kohtaa (Hievanen et al. 2020: 91, 96, 131).

Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdystä kyselystä käy ilmi, että suurin osa vastaajista kokee saavansa riittävästi tukea opetuksen toteuttamiseen ja koulutuksen suunnitteluun. Vastaajat saavat opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen tukea erityisesti nykyisiltä ja entisiltä kollegoilta, ammattilaisten sosiaalisten medioiden ryhmistä, netistä sekä esihenkilöiltä.

On tärkeää turvata opetushenkilöstölle riittävät resurssit ja rakenteet niin opetustyöhön, suunnitteluun ja valmisteluun kuin toiminnan kehittämiseenkin. Julkisissa hankinnoissa ei voida edellyttää, että tarjoaja kuuluisi tietyn työehtosopimuksen piiriin. Hankintalain 71 §:n mukaan hankinnan kohteen määrittely on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun, eikä kilpailua saa perusteettomasti rajoittaa. Lisäksi hankintayksikkö voi asettaa hankinnan kohteelle ja toteutukselle vain sellaisia kriteerejä, jotka liittyvät suoraan hankittavaan palveluun tai joista on hankintalaissa säädetty. Ylipäätään ei ole hankintayksikön tai hankintasopimuksen osapuolen päätäntävällässä, millaisia työehtoja palveluntuottajan organisaatioissa noudatetaan.

Voisi kuitenkin selvittää, olisiko hankintayksiköillä nykyistä enemmän keinoja vaikuttaa opettajien työskentelyolosuhteisiin. Selvitettäviin asioihin voisi kuulua tulospalkkion maksamisen mahdollisuus hyvinvoivan henkilöstön perusteella tai tiettyjen työskentelyolosuhteisiin liittyvien laatuselkkojen edellyttäminen. Hankinnan osalta voitaisiin selvittää mahdollisuus tarkastella, miten organisaatiossa on järjestetty opettajien perehdytys, miten on organisoitu se, että opettajat pääsevät vaihtamaan kokemuksia keskenään ja miten hyvin koulutuksessa toimivien eri opettajien muu yhteistyö järjestetään.

Toisaalta samankaltaisia resurssihaasteita näyttää olevan muissakin koulutusmuodoissa (ks. Hievanen et al. 2020), joten olisi syytä arvioida kotoutujien alkuvaiheen palveluita ja niiden rahoitusta sekä opettajien tekemää työtä kokonaisuutena. Ideaalitulanteessa eri koulutusmuotoja kuten luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, aikuisten perusopetusta ja kotoutumiskoulutusta kehitettäisiin systeemisenä kokonaisuutena niin valtakunnan tasolla kuin paikallisestikin.

6. Kotoutumiskoulutuksen hinta, laatu ja tulosperusteiset hankinnat

Laadukkaassa toteutuksessa koulutuksen hinta on sellainen, että se mahdollistaa koulutuksen toteuttamisen Opetushallituksen määräyksen ja kussakin hankinnassa tai toteutuksessa esitettyjen laatu-kriteereiden mukaisesti. Käytävissä olevalla määrärahalla ja koulutuksesta maksettavalla hinnalla on suora yhteys koulutuksen toteutukseen kuten ryhmäkokoihin, koulutusten odotusaikoihin, koulutettavien henkilöiden määrään sekä koulutuksessa käytävissä oleviin henkilöstö- ja aikaresursseihin. Laatutekijöitä voidaan painottaa hankinnoissa eri keinoin, mm. tulosperusteisillä hankinnoilla.

Kuten kaikkien koulutusten kohdalla myös kotoutumiskoulutuksessa rahoitusmekanismi ja koulutuksen kustannukset vaikuttavat keskeisesti koulutuksen toteutukseen ja organisointiin. Tämänhetkinen työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen rahoitusmalli on pääpiirteissään kuvattu luvussa 2 Asiakaslähtöisyys ja joustavuus kotoutumiskoulutuksissa.

Käytävissä olevilla määrärahoilla ja koulutuksesta maksettavalla hinnalla on suora yhteys siihen, kuinka monta henkilöä kotoutumiskoulutukseen voidaan vuosittain ottaa. Lisäksi rahalla on luonnollisesti yhteys ryhmäkokoihin sekä koulutuksen odotusaikoihin eli siihen, kuinka kauan maahanmuuttaja joutuu odottamaan kotoutumiskoulutuksen alkamista työnhakijaksi ilmoittautumisen ja alkukartoituksen jälkeen.

Työvoimakoulutuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa yleisin maksuperuste on opiskelijatyöpäiväkohtainen hinta. Toinen, harvemmin käytetty maksatusmalli on ryhmähinta. Lisäksi erilaisilla hankinnan malleilla, kuten käänteisellä kilpailutuksella ja hintahaarukalla voidaan vaikuttaa tarjoajien hinnoitteluun. Kotoutumiskoulutusten hankinnoissa käytettyjä maksatus- ja kilpailutusmalleja on esitelty tarkemmin liitteessä 3.

6.1. Vahvuuksia kotoutumiskoulutuksen laadussa

1. Vähimmäisvaatimuksilla varmistetaan riittävä laatu, jonka lisäksi hankinnassa voidaan painottaa tiettyjä laatutekijöitä. Kotoutumiskoulutuksen hankinnassa hankintayksikkö asettaa tarjouspyynnöissä koulutuksen toteutukselle vähimmäisvaatimukset. Näitä vähimmäisvaatimuksia on valtakunnallisesti yhdenmukaistettu [Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin -dokumentissa](#). Tarjoukset, jotka eivät täytä vähimmäisvaatimuksia, eivät pääse tarjousten vertailuun mukaan. Koulutuksen sisältöä ja toteutustapaa määrittää lisäksi tarjoajille asetetut soveltuvuusvaatimukset, palvelukuvaus, hankinnan kohteen kriteerit ja sopimusehdot. Nämä yhdessä takaavat vähimmäistason laadulle.

Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous valitaan hinta-laatusuhteen perusteella. Tämä tarkoittaa, että sekä hinnalla että laadulla on vaikutusta tarjousten vertailussa. Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa laadun painoarvo on useilla alueilla ollut 70 % tai 80 %. Pääkaupunkiseudulla tietyissä kotoutumiskoulutuksen kilpailutuksissa laadun painoarvo on ollut myös 40 % tai 60 %, ja näissäkin kilpailutuksissa taustalla on ollut laadun varmistaminen edellä mainituilla muilla tavoilla, mm. vähimmäisvaatimuksilla, sopimusehdoilla ja sopimuksen valvonnalla. Pelkkä laadun painoarvon katsominen ei siis kerro hankintaprosessissa tehdystä laadun arvioinnista kokonaisuutena.

Tyypillisiä laatukriteereitä kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa ovat opetushenkilöstön työkokemus tai mahdolliset lisäkoulutukset, jotka ylittävät vähimmäisvaatimuksissa määritellyn tason. Lisäksi usein arvioidaan koulutuksen toteutussuunnitelmaa, opiskelijoille tarjottavaa tukea sekä opetuksen tuessa ja ohjauksessa käytettäviä ammattilaisia, koulutuksessa käytettäviä työelämäyhteyksiä, työssäoppimisjaksojen organisointia, koulutuksen ammatillisen suuntautuneisuuden toteuttamista sekä sitä, miten paikallisuus huomioidaan koulutuksen toteutuksessa.

Kotoutumiskoulutuksen hankkijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa on tullut ilmi kokemuksia siitä, että vaikka kilpailutuksessa olisi asetettu tiukat vähimmäisvaatimukset ja laadulle olisi asetettu iso painoarvo, saattaa tarjousvertailu silti ratketa lopulta vain hintaeroilla, jos kaikki tarjoajat saavat täydet laatuvaatimukset. Jos laadun arvioinnissa ei saada eroja tarjoajien välille, on looginen seuraus, että kilpailutus ratkeaa hinnalla.

Kotoutumiskoulutuksen yhtenä vahvuutena nykymallissa on se, että toteuttamiselle voidaan asettaa laatuvaatimuksia ja niitä valvotaan sopimuskaudella. Rahoituslähteestä riippumatta minkä tahansa koulutuksen toteuttamisessa lähtökohtana on, että koulutusta toteuttava taho toimii ammattimaisesti pitäen koulutuksen tavoitteet toiminnan keskiössä. Vaikka hankintamenettely mahdollistaa tiukatkin määritellyt, koulutuksen toteuttajalle pitäisi kyetä jättämään riittävästi liikkumavaraa toteuttaa koulutusta tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavallaan ja varmistaa siten järkevä ja joustava resursointi.

2. Tulos- ja vaikuttavuusperusteiset mallit mahdollistavat hyvistä suoritumisesta palkitsemisen.

Perinteisesti kotoutumiskoulutuksen hankinnassa maksatus on ollut suoriteperusteista, eli koulutuksesta on maksettu toteutuneiden opiskelijatyöpäivien määrän mukaan. Kuten muissakin julkisissa hankinnoissa, myös kotoutumiskoulutuksen hankinnassa on alettu entistä enemmän puhua tulos- ja vaikuttavuusperusteisuudesta, ja muutamilla ELY-keskusalueilla tulosperusteisuutta on jo useiden vuosien ajan sisällytetty kotoutumiskoulutuksen hankintoihin. Pyrkimyksenä on suoritteiden määrän sijaan kiinnittää huomiota tavoiteltuun muutokseen ja toivotuista tuloksista palkitsemiseen. Parhaassa tapauksessa tulosperusteisuus ohjaisi toimintaa tehokkaasti haluttuun suuntaan ja kohti tavoiteltuja tuloksia. Lisäksi tulos- tai vaikuttavuusperusteinen hankintojen tekeminen voisi ratkaista tiettyjä ongelmia, joita perinteisessä, tarjousten vertailuvaiheessa tapahtuvassa hinnan ja laadun vertailussa esiintyy.

Kotoutumiskoulutuksessa tulospalkkioita on maksettu mm. YKI-tutkinnon suorittamisesta, tietyn kielitaitotason saavuttamisesta sekä jos kotoutumiskoulutuksessa opiskellut henkilö on aloittanut tietynlaisen koulutuksen, tietynlaisen työn tai yritystoiminnan. Ehtona on voinut olla myös se, että henkilö on edelleen tulospalkkioon oikeuttavassa toiminnassa (kuten tietynlaisessa työssä tai jatkokoulutuksessa) määritellyn ajanjakson jälkeen. Palkkioita on maksettu joko per henkilö tai sen mukaan, kuinka suuri osuus opiskeluryhmän opiskelijoista on saavuttanut määritellyn tavoitteen. Erillisten euromääräisten tulospalkkioiden lisäksi toivotuista tuloksista on maksettu muillakin tavoin: joissakin hankinnoissa

koulutuksenjärjestäjälle on maksettu koulutuksen loppuosan opiskelijatyöpäivien koko hinta, jos opiskelija on aloittanut tietyt kriteerit täyttävässä koulutus- tai työpaikassa kesken koulutuksen. Tavallisessa suoriteperusteisessa hankinnassa tällaisessa tilanteessa palveluntuottaja menettää koulutuksen loppuosasta toteutumatta jäävien opiskelijatyöpäivien hinnan. Näillä malleilla on haluttu kannustaa palveluntuottajia ohjaamaan asiakkaita aikaisempaa määrätietoisemmin eteenpäin heidän urapoluillaan.

6.2. Kehittämiskohteita koulutuksen laadun varmistamiseen ja tulosperusteiseen hankintaan liittyen

1. Tarjouspyynnössä edellytettyjen ja tarjouksessa luvuttujen laatuseikkojen seuraaminen on joskus haasteellista. [Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyssä kyselyssä](#) tuli ilmi opettajien kokemuksia siitä, että kaikkea tarpeellista opetusta, ohjausta ja tukea ei välttämättä aina pystytty tarjoamaan. Verkosto- ja viranomaisyhteistyöhön ja opiskelijoiden tukemiseen ei aina ole riittävästi aikaa ja resursseja. Lisäksi joissakin vastauksissa tuotiin esiin, että tarjouksessa luvuttuja asioita ei todellisuudessa aina tarjota ja toteuteta.

Myös hankintayksiköissä pohditaan tietyissä tilanteissa, onko tarjottu hinta liian matala laadukkaan tarjouspyynnön mukaiseen toteutukseen. Hankintalain mukaisesti epäilyttävän matalista hinnoista tehdään lisäselvityspyynnöjä hankintaprosessin aikana. Jos hankinnan laadukkaan toteutuksen mahdollisuuksia on epäilty tai ongelmia on ilmennyt, on kokeiltu erilaisia ratkaisuja. Keinoja ovat olleet mm. sopimuskauden aikaisen valvonnan tehostaminen, tiheämmät käynnit koulutuksenjärjestäjien luona koulutusten aikana, reklamaatioiden ja sanktioiden toimeenpaneminen sekä tulevaisuudessa kilpailutuksissa käytettävät tulosperusteiset hankinnat, käänteinen kilpailutus, neuvottelumenettely sekä tarjouspyyntöihin asetetut tarkemmat vaatimukset liittyen esim. siihen, kuinka paljon tiettyjen tukiresurssien tulee olla kunkin opetusryhmän käytettävissä.

Ei kuitenkaan ole olemassa yhtä yksiselitteistä ja kaikissa tilanteissa toimivaa ratkaisua tähän ongelmaan, ja monissa ratkaisuissa on myös haittapuolia. Esimerkiksi sopimuskauden aikaisen valvonnan lisääminen ja reklamaatioiden laatiminen vaatii resursseja. Palveluntuottajat ovat kritisoineet työvoimapalveluhankintoja yleisesti siitä, että tarjouspyynnöissä esitettävät vaatimukset ovat vuosi vuodelta koventuneet ja samalla palveluntuottajien välinen kilpailu on laskenut hintoja.

2. Tulospalkkioiden käytössä haastavaksi koetaan seurannan tekeminen sekä osin myös tulospalkkioiden soveltuminen kotoutumiskoulutukseen. Kotoutumiskoulutuksen hankkijat näkevät tulospalkkioiden käytössä monia hyviä puolia, mutta niiden käytölle on myös monia esteitä, ja kehitettävää olisi runsaasti. Ensinnäkin on pohdittu, ohjaavatko tulospalkkiot toimintaa aina järkevään ja haluttuun suuntaan, eli mitataanko oikeita asioita. Toiseksi on tärkeää määritellä haluttu tulos riittävän tarkasti, jotta ei palkita esimerkiksi siitä, että opiskelija päätyy osaamistaan vastaamattomaan työhön tai että palkkiomalli ohjaa palveluntuottajaa jostakin toisesta näkökulmasta epätarkoituksenmukaiseen suuntaan. Kaikkien yksityiskohtien ja yksilöllisten tilanteiden huomioiminen palkkiokriteerien määrittelyssä on koettu vaikeaksi. Kenties suurimpana esteenä tulospalkkioiden käyttämiselle tai niiden käytön laajentamiselle nähdään se, että palkkiokriteerien täyttymistä joudutaan seuraamaan pitkälti käsityönä.

Kotoutumiskoulutuksen hankintoja tekevien asiantuntijoiden haastatteluissa vuonna 2021 kävi ilmi, että osa hankkijoista pohtii, sopiiko tulosperusteisuus ylipäättään kotoutumiskoulutukseen. Nähdään, että kotoutumiskoulutus on opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuva peruspalvelu, jota on oltava tarjolla lakissääteisesti ja että tähän ei kannata sekoittaa tulospalkkiomalleja. Esteenä nähdään myös se, että tulosperusteisten hankintojen suunnittelu ja seuranta vievät aikaa ja koetaan, että siihen ei kannata ryhtyä ainakaan pienillä asiakasvolyyymeillä. Huomionarvoista on myös se, että kotoutumiskoulutuksen koulutuksenjärjestäjiltä ei ole systemaattisesti ja valtakunnallisesti kerätty kokemuksia tulospalkkiomalleista; tämä tieto olisi tarpeellista kehittämistyössä.

Jos kotoutumiskoulutuksen tulosperusteisia hankintoja haluttaisiin lisätä, tarvittaisiin systemaattista ja ylätasolta johdettua strategista toiminnan kehittämistä. Ensinnäkin pitäisi ottaa käyttöön nykyistä

hienovaraisempia mittareita kuvaamaan kotoutumiskoulutuksen aikana tapahtuvia muutoksia. Tällä hetkellä tarkastelu on rajoittunut lähinnä saavutettuun kielitaitotasoon sekä koulutuksen jälkeiseen sijoittumiseen työhön tai jatkokoulutukseen, mutta kotoutumiskoulutuksen aikana yksilössä tapahtuvia muita muutoksia kuten taitojen, motivaation, verkostojen ja toiveikkuuden lisääntymistä ei tehdä näkyväksi. Toisekseen tarvittaisiin tietojärjestelmät, joista palkkiokriteerien täyttyminen voitaisiin todeta automaattisesti eikä tarkistaminen perustuisi käsityöhön. Ongelmallista tällä hetkellä on mm. se, että palveluntuottaja tai TE-toimisto/työllisyyden kuntakokeilu ei välttämättä saa koulutuksen suorittaneita ihmisiä kiinni ja tietoa suoraan heiltä, jos henkilö on esimerkiksi työllistynyt tai siirtynyt toiseen koulutukseen. Myöskään työsopimuksen toimittamista työllistymisen todentamiseksi ei voida vaatia. Tällaiset seikat vaikeuttavat seurannan tekemistä. Tulisi selvittää, voisiko tulorekisteriä hyödyntää kotoutumiskoulutuksen tulospereusteisissa hankinnoissa. Kolmanneksi tarvittaisiin kattavaa analyysia siitä, mihin suuntaan tulospalkkiot ovat vieneet kotoutumiskoulutusta ja mille tasolle euromääräiset palkkiot olisi syytä asettaa. Tällä hetkellä tulospalkkioiden vaikutusten tarkastelu on sattumanvaraista ja epäyhtenäistä.

7. Tilat, koneet ja laitteet sekä verkko-opetuksen kysymykset

Kotoutumiskoulutuksen laadukas toteuttaminen edellyttää sopivia ja asianmukaisia tiloja ja laitteita. Kotoutumiskoulutuksen toteutuksen kannalta voi olla eduksi, jos kotoutumiskoulutus toteutetaan tiloissa, joissa on muidenkin koulutusten opiskelijoita tai ylipäätään muuta toimintaa. Koulutuksen ammatillisuutta ja työelämälähtöisyyttä voivat tukea tilat, joissa on mahdollisuus käyttää eri ammattialojen koulutustiloja. Näissä koulutustiloissa opiskelijat voivat tutustua eri ammattialoihin tai näyttää osaamistaan. Toisaalta osalle opiskelijoista esimerkiksi korkeakoulun tiloissa toteutettava kotoutumiskoulutus voisi tukea oppimista. Jos koulutus toteutetaan kokonaan tai osittain verkossa, on tärkeää varmistaa, että opiskelijoilla on riittävät tietotekniset laitteet ja tarvittaessa on lainattava ne opiskelijoille. On myös tärkeää huolehtia riittävästä tietoteknisestä tuesta opiskelijoille ja opettajille sekä siitä, että koulutuksen verkkototeutus on kokonaisuudessaan suunniteltu ja toteutettu ammattimaisesti.

Kotoutumiskoulutuksia järjestetään eri puolilla Suomea monenlaisissa tiloissa. Osa kotoutumiskoulutuksen järjestäjistä järjestää myös ammatillista koulutusta tai vapaan sivistystyön koulutusta, jolloin kotoutumiskoulutusta saatetaan järjestää näiden koulutusten kanssa samoissa tiloissa tai rakennuksissa. Kotoutumiskoulutuksia järjestetään myös muissa koulutukseen soveltuvissa tiloissa. Olennaista on, että tilat, laitteet ja opetusvälineistö ovat ajanmukaisia ja soveltuvat opetuskäyttöön. Tilojen tulee sijaita paikassa, jonne pääsee helposti kulkemaan esim. julkisilla liikennevälineillä. Tiloissa tulee olla mahdollisuus ryhmä- ja yksilöohjaukseen. Keskeisimmät seikat kotoutumiskoulutuksen tilojen ja laitteiden suhteen on kuvattu "[Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin](#)" -dokumentissa. Tähän on koottu tuota dokumenttia täydentäviä käytäntöjä ja kokemuksia tiloihin, laitteisiin ja verkko-opetukseen liittyen.

7.1. Tilat ja laitteet koulutusta tukemassa

Kotoutumiskoulutuksessa käytettävien tilojen, koneiden ja laitteiden suhteen ELY-keskusten hankinnoissa on ollut hyvin samankaltaisia muotoiluja ja vaatimuksia. Ainoa merkittävä eroavaisuus tilavaatimuksissa on ollut se, että Uudellamaalla kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa on edellytetty myös rakennuslupapäätöstä, joka osoittaa, että tila soveltuu kyseiseen käyttötarkoitukseen. Rakennuslupapäätöstä on vaadittu, koska hankintayksikkö on halunnut varmistua siitä, että koulutuksen toteutuksessa käytetään tiloja, jotka on virallisesti tarkoitettu ja hyväksytty koulutuskäyttöön tietylle henkilömäärälle. On myös ollut tapauksia, joissa ammatillista koulutusta on toteutettu tiloissa, jotka eivät ole täyttäneet Uudenmaan ELY-keskuksen kotoutumiskoulutuksen kilpailutuksessa asettamaa vaatimusta rakennusluvasta. Tietyissä tapauksissa ELY-keskuksen vaatimus ja valvonta tilojen suhteen on siis ollut tiukempaa kuin ammatillisen koulutuksen puolella.

Kotoutumiskoulutuksen tiloja, koneita ja laitteita koskeva hyvä toimintamalli on yhtenäisen hankintasopimus pohjan käyttäminen kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa. Sen käyttäminen on suositeltu kaikille ELY-keskuksille. Sopimus pohjaa päivitetään tarvittaessa, ja lisäksi kutakin hankintaa varten hankintayksikkö voi tehdä siihen omia lisäyksiä tai muutoksia.

Hyviä kokemuksia on saatu tiloista, joissa on kotoutumiskoulutuksen lisäksi muutakin toimintaa ja joissa on mahdollista kohdata muitakin ihmisiä kuin kotoutumiskoulutuksen opiskelijoita ja opettajia. Esimerkiksi ammatillisen oppilaitoksen tilat on koettu usein hyvinä kotoutumiskoulutuksen toteutuspaikkoina, koska siellä on muutakin opetusta ja muita opiskelijoita, ja opiskelija voi päästä tutustumaan ammattialoihin ja niiden tiloihin. Toisaalta on myös kokemuksia siitä, että kotoutumiskoulutusta saatetaan toteuttaa ammatillisen oppilaitoksen sisälläkin omassa kuplassaan, jolloin koulutus ei nivoudu oppilaitoksen muuhun opetukseen, toimintaan ja muihin opiskelijoihin.

Joissakin hankinnoissa on vaadittu vähimmäisvaatimuksena tai annettu laatu pisteitä siitä, että kotoutumiskoulutuksessa on käytössä myös ammatillisen koulutuksen tiloja esim. siten, että opiskelijat voivat käyttää ammatillisen koulutuksen tiloja aloihin tutustumiseen tai osaamisen näyttämiseen ja tunnistamiseen. Kokemukset ammatillisten tilojen vaatimisen/niistä palkitsemisen suhteen vaihtelevat. Osa hankkijoista näkee, että tällainen vaatimus tai laatu pisteitys hankintalain vastaisesti suosii niitä tarjoajia, jotka ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja joilla automaattisesti on ammatillisia tiloja. Markkinaoikeudessakin on käsitelty tapausta, jossa yhtenä kiistanalaisena aiheena oli se, että kotoutumiskoulutuksen hankinnassa oli annettu laatu pisteitä, jos tarjoajalla oli ammatillisten koulutusalojen tiloja. Tarjouskilpailuun osallistuneet ammatilliset oppilaitokset kritisoivat sitä, mikä voidaan luokitella ammatillisiksi tiloiksi ja että esimerkiksi työpajojen tiloja ei olisi pitänyt lukea ammatillisiksi tiloiksi.

Kotoutumiskoulutuksen toteutuksissa on myös huomattu, että joskus ammatillisten tilojen vaatiminen tai niistä laatu pisteiden antaminen on epätarkoituksenmukaista ja hankinnan kannaltakin ongelmallista siksi, että vaikka ammatillisia tiloja olisi tarjottu, opiskelijat voivat olla suuntaamassa eri koulutusaloille, jolloin tarjotut ammatilliset tilat eivät tosiasiansa tuo lisäarvoa. Tilanne voi olla toinen, jos hankitaan nimenomaan tietyille ammattialalle suunnattuja kotoutumiskoulutuksia.

Toisaalta on hyviäkin kokemuksia ammatillisten tilojen pisteittämisestä kotoutumiskoulutuksen hankinnassa. Esim. Pirkanmaalla neuvottelumenettelyn pohjalta tehdyssä rajoitetussa menettelyssä vaadittiin vähimmäisvaatimuksena, että kouluttajalla tulee olla lähiopetustilat, jotka soveltuvat eri ammattilisiin koulutusaloihin tutustumista sekä ammatillisen osaamisen kartoittamista varten. Lisäksi ammatillisen kotoutumisen polun koulutuksen osalta arvioitiin, millaisissa oppimisympäristöissä koulutukseen sisältyviä ammattialajaksoja toteutetaan, minkä alojen ammattialajaksille oppimisympäristöt soveltuvat ja millaisessa ammatillisessa ympäristössä osaamista kartoitetaan. Tuetun kotoutumisen polun koulutuksessa arvioitiin, millaisia oppimis- ja työpajaympäristöjä on käytettävissä ja miten niitä hyödynnetään.

Joillakin alueilla on kokemuksia siitä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät välttämättä miellään vuokraa tilojaan yksityisille palveluntuottajille. Lisäksi on huomioitava, että tiloja ei voida vaatia tarjouksen jättövaiheessa. Varsinkaan valtakunnalliset toimijat eivät välttämättä pysty lupaamaan tiloja etukäteen.

7.2. Kehittämiskohteita tiloihin liittyen

Korkeasti koulutettujen ja akateemisiin ammatteihin pyrkivien kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden kohdalla koulutuksen toteuttaminen yliopiston tai ammattikorkeakoulun tiloissa voisi tukea heidän kiinnittymistään suomalaiseen korkeakoulumaailmaan. Samoissa tiloissa toimittaessa voisi olla helpompaa myös kehittää koulutuksen sisältöjä yhteistyössä korkeakoulun kanssa. Tämä voisi olla hyödyllistä kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden mahdollisten jatko- ja täydennysopintojen, verkostojen luomisen ja akateemiseen ammattiin työllistymisen kannalta. Jyväskylän yliopiston INTEGRA-hankkeessa (2017–2019) käynnistettiin ja sen jälkeen pysyvämpänä toimintana on toteutettu korkeakoulutetuille ja korkeakoulukelpoisille maahanmuuttajille kotoutumiskoulutuksen kaltaista koulutusta. Tässä koulutusmallissa sisältö ja toteutustapa on suunniteltu erityisesti tälle kohderyhmälle, ja koulutus tapahtuu Jyväskylän yliopiston tiloissa. Myös työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta on ainakin Joensuussa toteutettu yliopiston kampuksella ja tiedepuistossa. Kokemukset tästä ovat erittäin hyviä.

Yllä mainitussa ELY-keskusten yhtenäisessä hankintasopimus pohjassa on huomioitu tilojen esteettömyyden vaatimukset. Kotoutumiskoulutuksen tilajärjestelyissä ja tiloja koskevissa vaatimuksissa olisi hyvä huomioida myös opiskelijoiden mahdolliset uskonnonharjoittamiseen liittyvät tarpeet kuten tarve hiljenty mistilalle.

7.3. Hyviä toimintamalleja ja huomioitavia seikkoja verkko-opetukseen liittyen

Kotoutumiskoulutusta on toteutettu verkkokoulutuksena eri puolilla Suomea useiden vuosien ajan. Verkko-koulutus on koettu hyvänä ja joskus jopa ainoana mahdollisena ratkaisuna tarjota koulutusta maahanmuuttajille, jotka asuvat kaukana keskuskaupungista ja/tai alueilla, joissa on huonot julkiset liikenne yhteydet. Esimerkiksi Lapissa verkkokotoutumiskoulutus on toimiva tapa koulutuksen järjestämiseen.

Viime vuosina ELY-keskukset ovat hankkineet verkossa toteutettavaa kotoutumiskoulutusta myös esimerkiksi asiantuntija-ammatteihin suuntautuville, korkeammalle kielitaitotasolle (B2–C1) tähtääville sekä ruotsiksi kotoutuville maahanmuuttajille. Monilla paikkakunnilla ja alueilla ei saataisi omia opiskeluryhmiä kasaan näille spesifeille kohderyhmille, joten verkkokoulutuksen avulla opiskeluryhmä voidaan muodostaa laajalla alueella asuvista opiskelijoista eikä ryhmän muodostumista ja koulutuksen alkamista tarvitse odottaa kohtuuttoman kauaa. Nämä usean alueen yhteiset koulutukset on koettu toimiviksi. Esimerkkinä voidaan mainita Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttama verkkokotoutumiskoulutuksen hankinta, johon osallistujia tulee myös Keski-Suomesta, Pohjanmaalta ja Pohjois-Pohjanmaalta.

Kun hankitaan ja toteutetaan kotoutumiskoulutusta verkossa, monet pohdittavat ja ratkaistavat asiat ovat samoja kuin lähiopetuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa. Esimerkiksi ohjauskeskustelut, osaamisen näyttäminen ja tunnistaminen, opetusmenetelmien monipuolisuus sekä työssäoppimiskaksot on huomioitava myös verkossa toteutettavassa kotoutumiskoulutuksessa. Tällaisten seikkojen lisäksi on erityisesti verkossa toimimiseen liittyviä huomioita otettava asioita, joita on koettu alle.

On tärkeää, että hankintoja tekevällä ja koulutusta toteuttavalla taholla on yhteinen käsitys siitä, mitä verkko-opetukseen liittyvillä termeillä tarkoitetaan. On tarpeen määrittellä, mitä esimerkiksi reaaliaikaisuudella tarkoitetaan: onko se verkossa tapahtuvaa kontaktiopetusta, jossa opettaja ja opiskelijat ovat yhtä aikaa vuorovaikutuksessa, vai tarkoittaako se sitä, että opettaja on reaaliaikaisesti tavoitettavissa, jos opiskelijalla tulee esim. jotain kysyttävää itsenäisiin tehtäviin liittyen. Määrittelyä ja yhteistä ymmärrystä tarvitaan, koska verkko-opetukseen liittyvät termit eivät ole vakiintuneita ja ne voidaan ymmärtää monella tavalla (esim. itseopiskelu, ohjattu verkko-opiskelu, etäopetus, itsenäinen opiskelu, monimuoto-opiskelu jne.).

Monipuoliset ja vaihtelevat työskentelytavat ovat tärkeitä kaikissa kotoutumiskoulutuksissa, mutta verkko-toteutuksissa niiden merkitys korostuu erityisesti. Pitkä ja intensiivinen verkkokoulutus ei voi olla pelkkää ruudun tuijottamista. Myös riittävät lomajaksot koulutuksen aikana ovat tärkeitä, koska verkko-opiskelu voi olla eri tavalla kuormittavaa kuin tavalliseen koulutukseen osallistuminen. Lisäksi opiskelijoilla tulisi olla

rauhallinen tila koulutukseen osallistumiseen, ja esimerkiksi koulujen loma-aikoina vanhempien voi olla mahdotonta keskittyä kotoutumiskoulutukseen kotoa käsin.

Kun suunnitellaan, hankitaan ja toteutetaan verkossa toteutettavaa kotoutumiskoulutusta, on pohdittava, mikä on vuorovaikutteisen kontaktiopetuksen määrä suhteessa itsenäiseen opiskeluun. Koulutusohjelmaan sisältyvä itsenäinen opiskelu vapauttaa koulutuksenjärjestäjän resurssia henkilökohtaisten ohjauskeskusteluiden pitämiseen, monenlaiseen verkostotyöhön (esim. yhteydenpito työhallintoon, työnantajiin, muihin koulutuksenjärjestäjiin jne.) ja helpottaa pienryhmätyöskentelyn organisointia. Kuten lähiopetuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa myös verkossa tapahtuvassa kotoutumiskoulutuksessa on tärkeää huomioida, että mitä enemmän reaaliaikaista opetusta ja vuorovaikutteisuutta halutaan, sitä enemmän tarvitaan opettajaresurssia ja sitä pienempi tulisi opiskelijaryhmän olla.

Yksi pohdittava seikka on verkossa tapahtuvan opiskelun ja lähitapaamisten suhde. On saatu hyviä kokemuksia lähiopetuksena toteutettavista orientoivista jaksoista ennen varsinaisen verkkokoulutuksen alkua. Orientoivilla jaksoilla on voitu esim. perehdyttää opiskelijoita digivälineiden käyttöön ja edistää ryhmäytymistä. Orientoivilla jaksoilla asiakkaat ovat myös saaneet vertaistukea toisistaan. Myös koulutuksen aikana toteutettavat lähipäivät voivat olla tarpeellisia ja toimivia. Koulutusta suunniteltaessa on esimerkiksi mietittävä, tehdäänkö kielitaidon testausta (esim. välitestejä, päättötesti) verkossa vai lähiopetuksessa. Lisäksi verkossa toteutettavassa kotoutumiskoulutuksessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota siihen, miten paikallisuus ja alueellisuus tuodaan koulutukseen ja miten tuetaan opiskelijan kiinnittymistä lähiympäristöönsä – nämä ovat olennainen osa kotoutumiskoulutusta. Jos verkkokoulutukseen sisällytetään lähitapaamisia, on pohdittava, missä paikassa ne toteutetaan ja miten opiskelijat ja opetushenkilöstö voivat kulkea tapaamispaikkaan. On myös huomioitava, että etenkin haja-asutusalueilla toteutettavat lähitapaamiset aiheuttavat usein tila-, matka- ja majoituskustannuksia koulutuksenjärjestäjälle, jolloin ne tulisi esimerkiksi sisällyttää tarjottuun hintaan. Opiskelijoiden on mahdollista tietyn kriteerein saada kulukorvausta korotettuna, jos lähitapaamiset järjestetään kaukana.

Kuten lähiopetuksena toteutetuissa kotoutumiskoulutuksissa myös verkossa toteutettavissa koulutuksissa ryhmään myöhemmin tulevat täydentäjät saattavat muuttaa ryhmädynamiikkaa, ja tähän on osattava varautua. Koulutuksenjärjestäjän näkökulmasta ryhmähinta saattaa tästä syystä olla opiskelijatyöpäiväkohtaista hinnoittelua toivottavampi hinnoittelutapa. Verkkokoulutuksen hankinnan hinnoittelussa on otettava huomioon myös laitteista ja lisensseistä aiheutuvat kulut. Lisäksi etenkin koulutuksen alkuvaiheessa monikielinen IT-tuki voi olla tarpeen.

Työvoimakoulutukseen osallistumisesta ei saa aiheutua opiskelijalle kuluja (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 1. luku 6 §). Jos opiskelijalla ei ole verkkokoulutukseen tarvittavia välineitä, tulee hankinnassa edellyttää sitä, että koulutuksenjärjestäjä järjestää opiskelijalle tarvittavat välineet, kuten tietokoneen nettiyhteydellä. Etenemisen ja poissaolojen seuranta tapahtuu verkkokoulutuksissa samoilla kriteereillä kuin tavallisessa työvoimakoulutuksessa. Tärkeää on se, että opiskelija todella osallistuu koulutukseen ja on läsnä koulutuksessa mm. kameran, mikrofonin ja tehtävien tekemisen välityksellä.

Verkkokoulutuksessa työskentelevien opettajien jaksamiseen ja työergonomiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska työ voi olla eri tavalla yksinäistä tai kuormittavaa kuin lähiopetus samassa toimipaikassa kollegoiden kanssa.

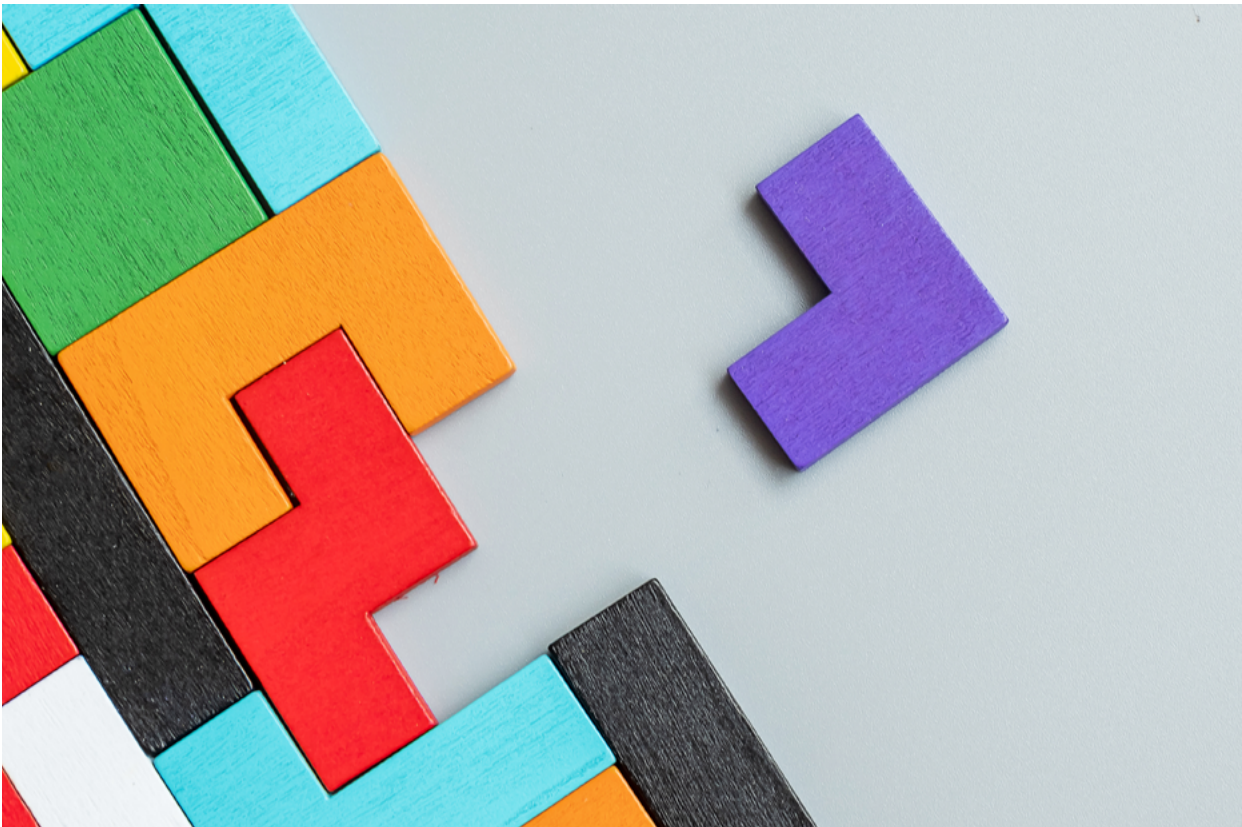
8. Seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta

Seuranta ja arviointi ovat keskeinen osa laadukasta kotoutumiskoulutuksen toteutusta ja kehittämistä. Kotoutumiskoulutusten toteutuksen ja laadun valvonta perustuu tarjouspyynnöissä ja hankintasopimuksissa määriteltyihin vaatimuksiin ja seurattaviin seikkoihin. Tyypilliset keinot tehdä laadun ja tulokellisuuden seuranta ovat seurantakokoukset, saavutettujen kielitaitotasojen ja koulutuksen jälkeisen sijoittumisen seuranta sekä asiakaspalautteet. Seurannan ja vaikuttavuuden suhteen on kuitenkin paljon kehitettävää tietojärjestelmien, tilastojen, työtapojen, käytettävien mittareiden sekä asiakkaiden osallisuuden lisäämisen suhteen.

8.1. Kotoutumiskoulutuksen seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta vahvuutena

1. Kotoutumiskoulutusten toteutusta ja laatua seurataan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Laajasti käytetty tapa seurata kotoutumiskoulutuksen sujumista ja vaikuttavuutta ovat koulutuksen ohjausryhmät tai seurantakokoukset. Kokouksissa on tavallisesti edustettuina ELY-keskus, TE-toimisto ja palveluntuottaja. Seurantakokouksissa käsiteltävät aiheet vaihtelevat jonkin verran, mutta yleensä niissä käsitellään kyseisen palveluntuottajan päättäneiden ja käynnissä olevien koulutusten tilannetta ja toteutusta kuten opiskelijamääriä, sopimuksessa olevan opiskelijatyöpäivien määrää ja käyttöä, opiskelijoiden saavuttamia kielitaitotasoja, työssäoppimispaikkoja, työllistymistä tai muihin palveluihin sijoittumista koulutuksen aikana tai sen jälkeen, keskeyttäneiden määriä ja keskeyttämissyitä, ARVI-

palautteita ja jatkosuunnitelmia sekä opiskelijoiden antamaa OPAL-palautetta. Tällaisia kokouksia on tavallisesti muutaman kerran vuodessa kunkin palveluntuottajan kanssa, mutta käytännöt vaihtelevat eri puolilla Suomea. Lisäksi on eroja sen suhteen, mitä edellä luetelluista tiedoista ja missä muodossa palveluntuottajat toimittavat seuranta- tai ohjausryhmän kokouksiin.

Joillakin ELY-alueilla kokoontuu erilaisia muita yhteistyöryhmiä ja kokoonpanoja, joissa on työhallinnon lisäksi edustettuina esim. alueen kaikki kotoutumiskoulutuksen palveluntuottajat. Joillakin alueilla näissä kokouksissa ja kokoonpanoissa on lisäksi mukana mm. kunnan edustajia ja kotoutumiskoulutuksen opiskelijaedustajia. Monilla alueilla on koettu hyödylliseksi, että seurantapalaverissa tai muissa yhteistyöryhmissä on mukana kotoutumiskoulutuksen johtoportaan lisäksi opettajia, jolloin saadaan tietoa suoraan arjen työstä. Tätä toimintatapaa on suotavaa jatkossakin käyttää ja mahdollisesti laajentaa.

Koulutuksen toteutumista ja laatua seurataan myös käymällä palveluntuottajien luona ja vieraillemalla ryhmissä. Käytännössä on vaihtelua siinä, miten usein ja millaisissa tilanteissa ELY-keskuksen tai TE-toimiston henkilöt käyvät kotoutumiskoulutuksen ryhmissä.

Kotoutumiskoulutusten toteuttamista seurataan myös kirjallisesti loppuraporttien kautta. Ennen koulutuksen loppulaskun hyväksymistä käydään läpi koulutuksen loppuraportti, jonka kautta saadaan tietoa koulutuksen tuloksista ja sen toteutumisesta tarjouspyynnön mukaisesti. Toteutusta voidaan seurata myös niin haluttaessa väliraportoinnilla. Asiakaskohtainen raportointi tapahtuu aiemmin kuvatulla tavalla ARVI-järjestelmässä. Lisäksi mm. Koulutusportin välipalautte -toiminnon kautta voidaan pitää yhteyttä palveluntuottajan ja TE-virkailijan välillä koulutuksen aikana.

Koulutuksen laadun seurannan kannalta olennaista on myös se, miten seurannan keinot on kirjattu tarjouspyyntöön ja hankintasopimukseen. Joissakin puite- tai hankintasopimuksissa on esimerkiksi määritelty rahallisia sanktioita, jos koulutusta ei toteuteta tarjouspyynnön, tarjouksen ja sopimuksen mukaisesti. Reklamaatioiden ja takaisinperinnän käytännöt kuvataan sopimusehdoissa.

- 2. Kotoutumiskoulutuksessa saavutettuja kielitaitotasoa seurataan.** Kotoutumiskoulutuksessa saavutettuja kielitaitotasoa seurataan tällä hetkellä eri tavoin riippuen alueen opiskelijamääristä ja siitä, toteutetaanko alueella erityyppisille opiskelijoille omia ryhmiä. Koulutuksenjärjestäjä merkitsee opiskelijoiden saavuttamat kielitaitotasot Koulutusportti-järjestelmään, josta TE-toimiston tai työllisyyden kuntakokeilun työntekijä siirtää ne URA-tietojärjestelmään. Pienempien asiakasmäärien alueilla saavutettujen kielitaitotasojen seuranta voidaan tehdä kurssikohtaisesti esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen seurantakokouksissa/ohjausryhmän kokouksissa. Sen sijaan esimerkiksi pääkaupunkiseudulla pyritään tekemään koulutustyyppikohtaista saavutettujen kielitaitotasojen seuranta, koska erilaisia opiskelijoita ja erilaisista opiskelijaprofiileista muodostettuja ryhmiä on niin paljon. Tällöin voidaan tarkastella erilaisissa ryhmissä saavutettuja kielitaitotasoa ja vertailla niitä toisiinsa samankaltaisiin ryhmiin.
- 3. Kotoutumiskoulutuksen osallistujilta kerätään järjestelmällisesti palautetta.** Vakiintunut tapa saada opiskelijoiden palautteita työvoimakoulutuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa on OPAL-palauttejärjestelmän käyttäminen sekä opiskelijoiden antamat suorat palautteet opettajalle tai TE-toimiston/kuntakokeilun virkailijalle. OPAL-järjestelmä on työvoimakoulutuksissa ja valmennuspalveluissa käytettävä sähköinen järjestelmä, jossa on oma kyselypohja kotoutumiskoulutuksiin. Opiskelija voi vastata OPAL-järjestelmän kysymyksiin sähköisesti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Palautekyselyn kysymykset löytyvät 8 eri kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi, viroksi, somaliksi, ranskaksi ja arabiaksi.

OPAL-palauttejärjestelmän etuna on se, että se on valtakunnallinen, yhdenmukainen ja kattavasti käytetty järjestelmä, josta saadaan laaja kuva koulutukseen osallistuneiden vastauksista. Kotoutumiskoulutuksen OPAL-palautteiden perusteella asiakkaat ovat tyytyväisiä koulutukseen: vuonna 2016 palautekyselyyn vastanneista 88 prosenttia antoi koulutukselle yleisarvosanaksi hyvän tai erinomaisen. Kysely tehtiin 8 283 opiskelijalle, joista 85 prosenttia vastasi kyselyyn. Kysely kattoi 495 koulutusta. (Tuloksellisuustarkastuskertomus, kotoutumiskoulutus 2018: 36).

Tilanteesta riippuen opiskelijoiden TE-toimistoon/kuntakokeiluun antamat suorat palautteet tulevat myös hankinnan tehneen ELY-keskuksen tietoon. Eri puolilla Suomea on erilaisia käytäntöjä siinä, millaisista asiakaspalautteista ja millä tavalla TE-toimisto tai kuntakokeilu tiedottavat ELY-keskusta. Esimerkiksi Uudellamaalla on käytössä KOTOPALA-Webropol-lomake, jonka kautta TE-toimiston tai kuntakokeilun virkailija voi ilmoittaa tiettyä kurssia koskevan asiakaspalautteen, joka käsitellään ELY-keskuksessa. KOTOPALA-lomakkeen kautta on mahdollista antaa palautetta myös omaehtoisista opinnoista, mutta pääsääntöisesti saatu palaute on koskenut työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta.

8.2. Seurannan, vaikuttavuuden ja laadunvalvonnan kehittämisen

Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden seurannassa on kehitettävää sekä tietojärjestelmä- ja tilastotasolla että laajemmin sen suhteen, mitä ylipäätään pidetään vaikuttavana tai tuloksellisena kotoutumiskoulutuksena ja miten vaikuttavuutta voidaan todentaa. Lisäksi opiskelijoiden näkemysten hyödyntämistä koulutusten kehittämisessä tulisi lisätä.

Tulosten tarkastelu liian yleisellä tasolla ei anna tarkkaa tai todenmukaista kuvaa opiskelijajoukon ja koulutuksen järjestämistapojen moninaisuudesta. Se ei myöskään tue tietoon perustuvaa kotoutumiskoulutuksen kehittämistä ja toiminnan suunnittelua. Sekä toiminnan perusluvut että yksityiskohtaisemmat tiedot pitäisi jatkossa saada tietojärjestelmistä ulos huomattavasti nykyistä helpommin. Lisäksi tarvittaisiin seurantaan ja laadunvalvontaan liittyen hyvien toimintatapojen jakamista ja yhteiskehittämistä eri toimijoiden kesken.

1. Kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuuden monipuolinen tarkastelu on haastavaa. Tällä hetkellä kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuutta tarkastellaan lähinnä saavutettujen kielitaitotasojen, asiakkaiden "sijoittumisen" sekä OPAL-asiakaspalautteiden kautta. Sijoittumisella tarkoitetaan sitä, millaiseen tilanteeseen kuten työhön tai toiseen koulutukseen tai palveluun henkilöt päätyvät koulutuksen aikana tai sen jälkeen. Näitä tarkasteluja rikastamaan tarvittaisiin kuitenkin myös muunlaista seurantaan. Esimerkiksi jatkopolkujen tarkastelu pidemmällä aikavälillä sekä asiakaskokemuksen ja asiakkaassa tapahtuneen muutoksen mittaaminen voisivat antaa kokonaisvaltaisemman kuvan kotoutumiskoulutuksen aikana ja sen jälkeen tapahtuvista asioista.

Saavutettujen kielitaitotasojen tarkasteleminen sellaisenaan ei ole kovin mielekäs tai informatiivista. Saavutettuja kielitaitotasoja on olennaista suhteuttaa opiskelijan kielitaidon lähtötasoon ja ideaalitalanteessa myös opiskelijan koulutustaustaan. Esimerkiksi taitotason B1.1. saavuttaminen voi olla henkilön taustasta riippuen uskomattoman hieno saavutus tai rimanalitus. Saavutettua tasoa on mielenkiintoista tarkastella myös suhteessa siihen, millaisen ja kuinka pitkän kotoutumiskoulutuksen henkilö on suorittanut. Tämä on erityisen mielenkiintoista alueella, jossa on tarjolla erilaisia kotoutumiskoulutuksen polkuja ja ryhmiä. Tietojärjestelmiä ja tilastoja tulisi tältä osin kehittää, jotta saisimme nykyistä helpommin luotettavaa tietoa siitä, millaisia kielitaitotasoja erilaiset opiskelijat saavuttavat erilaisissa ja eri tavoin organisoiduissa kotoutumiskoulutuksissa. Tällöin saisimme myös esiin ne mallit, jotka toimivat erityisen hyvin, ja toimintaa voitaisiin ohjata tämän tiedon pohjalta.

On hyvä huomata, että kotoutumiskoulutuksessa on muitakin tavoitteita kuin suomen/ruotsin oppiminen ja työllistyminen. Lisäksi monien maahanmuuttajien polku kohti työllistymistä sisältää useita vaiheita, joissa erilaiset taidot, motivaatio ja usko omaan kykyihinkin vahvistuu ja urasuunnitelma selkenee. Työllisyyden näkökulmasta katsottuna tilanne voi kuitenkin pysyä ennallaan, vaikka näissä asioissa tapahtuisi suurtakin edistystä. Jatkossa tulisi kehittää ja ottaa käyttöön menetelmiä, joilla kotoutumiskoulutuksessa opittuja suomalaisen yhteiskunnan asioita, työnhakutaitoja, verkostoitumista, itsenäisen opiskelun ja oman osaamisen tunnistamisen ja sanoittamisen taitoja tai uusien ystävien saamista voitaisiin todentaa ja jopa mitata. Tällaiset menetelmät ja mittarit kertoisivat enemmän kotoutumiskoulutuksen sisällöstä, laadusta ja vaikuttavuudesta kuin tällä hetkellä tarkasteltavat ja mitattavat seikat.

Koska kotoutumiskoulutuksen opiskelijat ovat niin heterogeeninen joukko, jokaisen asiakkaan kohdalla on hieman eri asia se, mikä on hyvä tai riittävä lopputulos. Olisi hyödyllistä tarkastella nykyistä kattavammin niitä polkuja ja ratkaisuja, joita kotoutumiskoulutuksen suorittaneille opiskelijoille syntyy. Kuinka jouhevia ja tarkoituksenmukaisia siirtymiä työelämään, koulutuksiin ja muihin palveluihin muodostuu, miten pitkiä aikoja henkilö odottaa palveluihin pääsyä, tarjotaanko henkilöille oikea-aikaista ja oikeansisältöistä ohjausta ja neuvontaa jne.

2. Kotoutumiskoulutusten laadullisen seurannan kehittäminen palvelisi koulutuksen kehittämistä ja tulosperusteisten hankintojen mahdollisuutta. Jos kehitettäisiin laadullisten ja hienovaraisempien muutosten tarkastelumenetelmiä, niitä voitaisiin hyödyntää myös tulosperusteisissa hankinnoissa. Tällöin olisi mahdollista tarkastella nykyistä monipuolisemmin laatua ja tuloksellisuutta sopimuskauden aikana. Tämä voisi olla parempi keino koulutusten laadun takaamiseen ja nostamiseen kuin tällä hetkellä laajasti käytössä oleva tyyli, jossa laatua arvioidaan pääasiassa kilpailutushetkellä tarjouspyynnössä ja tarjouksissa esitettyjen vähimmäisvaatimusten ja laatukriteereiden täytymisellä sekä sopimuskaudella tehtävän valvonnan muodossa. Tällä hetkellä tarjouspyynnöissä ja tarjouksissa on yleensä aina kyseessä tulevaisuudessa tapahtuvien seikkojen kuvaaminen ja lupaaminen etukäteen. Toimivampaa laadun ja vaikuttavuuden seuranta voisi olla erilaisten laadullisten menetelmien ja mittareiden käyttäminen sopimuskauden aikana. Tällöin hankintayksikön voisi olla myös helpompaa jättää toteutuksen yksityiskohtainen määrittelemisen tarjouspyynnöistä pois ja antaa koulutuksenjärjestäjille vapaammat kädet koulutuksen toteuttamiseen opetussuunnitelman perusteiden antamissa raameissa. Toki tässäkin mallissa edelleen tarvittaisiin hankintayksikköön resursseja toteutuksen valvontaan.

3. Tietojärjestelmiä pitäisi kehittää kotoutumiskoulutuksen peruslukujen ja yhtenäisemmän tiedon saamiseksi. Yllä on esitetty toiveita tuloksellisuuden seuraamisen monipuolistamisesta. Vähintään yhtä tärkeää on kehittää kotoutumiskoulutuksen peruslukujen ja muun toteutukseen liittyvän datan käytökelpoisuutta tietojärjestelmissä ja tilastoissa. Tällä hetkellä sellaisten toiminnan peruslukujen kuten kuinka monta eri henkilöä opiskeli kotoutumiskoulutuksessa vuoden aikana tai kuinka monta kotoutumiskoulutuskurssia tarjottiin, ovat monimutkaisen ja käsityötä vaativan tilastojen kaivelun takana. Myöskään toteutuneista kotoutumiskoulutuksen hinnoista on vaikea saada kattavaa ja yksityiskohtaista kokonaiskuvaa, koska eri ELY-alueiden hankinnoissa maksuperusteet ja se, mitä hintaan sisältyy, vaihtelevat (ks. myös liite 3 Kotoutumiskoulutuksen maksutus- ja kilpailutusmalleja).

Toiminnan perusluvut olisivat tärkeitä myös siitä näkökulmasta, että voitaisiin nykyistä järkevämmiin vertailla eri vuosien tai erilaisten kotoutumiskoulutustyyppien tietoja. Esim. vuonna 2021 Uudenmaan ELY-keskuksen kotoutumiskoulutuksen päättövaiheen suorittaneista 16 % oli suorittanut korkeasti koulutettujen urapolun, ja heistä 99 % on saavuttanut vähintään taitotason B1.1. suomen kielessä. Sen sijaan vuonna 2020 näitä korkeasti koulutettujen urapolun päättövaiheen suorittaneita oli jopa 32 % kaikista päättövaiheen suorittaneista. Tämä vaikuttaa kokonaistulosten tarkasteluun ja vuosikohtaiseen vertailuun. Saavutettuja kielitaitotasoja tarkasteltaessa tulisi huomioida myös keskeyttäneiden määrä erilaisissa kotoutumiskoulutustyypeissä. Esim. pääkaupunkiseudulla ammatillisiin opintoihin suuntautuvassa päättövaiheessa keskeyttäneitä oli 40–48 % vuosina 2019–2021, ja keskeyttäneistä suurimmalla osalla taitotaso oli A2.2. tai enemmän. Nämä henkilöt eivät siis näy koulutuksen loppuun suorittaneiden tilastoissa. Tässä mainittujen pääkaupunkiseutua koskevien koulutustyyppikohtaisten tilastotietojen esiin saaminen on vaatinut useamman päivän käsityötä ja tietojen yhdistelemistä.

Myös koulutuksen jälkeiset ”sijoittumistiedot”, joita TE-hallinnon tietojärjestelmistä yksinkertaisella tavalla saadaan, ovat hyvin karkeita, jolloin samoihin kategorioihin sisältyy todella monenlaisia tapauksia. Esimerkiksi työllisyyskoodi ”koulutuksessa” voi käytännössä tarkoittaa sitä, että henkilö on jatkanut kotoutumiskoulutuksen seuraavaan moduuliin tai hän on aloittanut oman alansa maisteriopinnon yliopistossa. Tietojärjestelmistä on saatavissa huomattavasti yksityiskohtaisempaa tietoa, ja esimerkiksi työvoimapolitiittisia lausuntoja ja työnhaun muutoskoodeja on hyödynnetty Uudenmaan ELY-keskuksen valmennuspalveluiden hankinnan tulospalkkiomalleissa. Tällainen tietojen yhdisteleminen ei tällä

hetkellä ole yksinkertaista, vaan vaatii ajan lisäksi syvällistä tietoteknistä osaamista ja järjestelmien tuntemusta.

Kuten aiemmin todettiin, palveluntuottajat kokoavat koulutuksen seurantakokouksiin sekä numeerista että kuvailevampaa tietoa koulutuksessa tapahtuneista asioista kuten opiskelijoiden saavuttamista kielitaitotasosta, työssäoppimispaikoista, suoritetuista työelämän passi- ja korttikoulutuksista, työllistymisistä tai muihin palveluihin sijoittumisista koulutuksen aikana tai sen jälkeen, tuen tarpeista, keskeyttäneiden määristä ja keskeyttämisistä sekä opiskelijoiden jatkosuunnitelmista. Tulisi selvittää, olisiko näitä tietoja mahdollista kerätä valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla ja hyödyntää kootusti. Tällä hetkellä nämä tiedot jäävät pääasiassa vain kunkin palveluntuottajan, opiskelijan itsensä ja ELY-keskuksen tietoon.

Kehitettävää olisi myös siinä, että saavutettuja kielitaitotasoja ja jatkosuunnitelmia ei tarvitsi siirtää Koulutusportti-järjestelmästä URA-järjestelmään käsin. Jatkossa kun kotoutumiskoulutukseen on tulossa yhtenäinen kielitaidon päättöttestaus, on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että tiedot kirjataan vain yhteen järjestelmään, josta ne siirtyvät automaattisesti muihin tarpeellisiin järjestelmiin.

4. Asiakkaiden kokemuksia tulisi hyödyntää laajemmin kotoutumiskoulutuksen kehittämisessä.

Tällä hetkellä opiskelijoiden palautteita työvoimakoulutuksena toteutetussa kotoutumiskoulutuksessa tulee sekä OPAL-palautejärjestelmän kautta että opiskelijoiden opettajalle tai TE-toimiston/kuntakokeilun virkailijalle antamien suorien palautteiden kautta. On erittäin tärkeää huolehtia siitä, että asiakaspalautteet ja tieto mahdollisista epäkohdista kulkeutuu asiakastyötä tekeville työntekijöille hankintaa hoitavalle taholle. Tarvitaan avointa viestintää ja vuoropuhelua, jotta tarvittava määrä tietoa koulutuksen toteutuksesta ja mahdollisista ongelmista tulee hankintayksikön tietoon, mutta toisaalta hankintayksikköön ei lähetetä tietoa liian pienistä tai epäolennaisista asioista. Rajanveto on joskus vaikeaa, koska jotkut asiat voivat TE-toimistossa/kuntakokeilussa näyttäytyä yksittäistapauksina, mutta hankintayksikkö voi nähdä niiden takana esimerkiksi hankintasopimuksen vastaisen toimintatavan tai puutteen hankintasopimuksen toteuttamisessa.

OPALia tai vastaavaa sähköistä palautejärjestelmää tulisi kehittää. Palautetta on tullut siitä, että OPAL-palautteiden kieliversiot ovat puutteellisia ja osittain hankalasti ymmärrettäviä ja käytettäviä. Kirjallisten versioiden lisäksi on toivottu mahdollisuutta kuunnella sivuston tiedot eri kieliversioina. Palautetta saatu myös siitä, että OPAL on vanhanaikainen ja että osa kysymyksistä on huonosti muotoiltuja. On esitetty myös epäilyjä sen suhteen, että asiakkaat antaisivat OPALissa liian myönteisiä arviota koulutuksesta ja että sitä kautta ei saada esiin kriittisiä kommentteja tai kehitysehdotuksia. Lisäksi joskus tuodaan esiin huolia siitä, onko OPAL-palautteen antamistilanne järjestetty niin, että opiskelija kokee voivansa vastata rehellisesti eikä esimerkiksi oma opettaja ole vieressä katsomassa, millaisia arvioita opiskelija antaa.

Opiskelijoiden ääntä olisi tarpeen saada kuuluviin ja osaksi palveluiden kehittämistä ja suunnittelua muullakin tavalla kuin yksittäisten palautteiden tai sähköisen palautejärjestelmän kautta. Muutamilla ELY-keskusalueilla on toteutettu asiakasraateja, joissa opiskelijat ovat vapaammin kertoneet kokemuksistaan ja kehittämis ehdotuksistaan kotoutumiskoulutuksessa. Lisätietoa asiakasraadeista on liitteessä 4. Asiakasraatien järjestäminen on kuitenkin koettu melko työlääksi, eivätkä ne ole vakiintuneet osaksi järjestelmää. Tulisi selvittää, kannattaisiko asiakasraatien tekeminen ulkoistaa ammattimaiselle asiakaskokemuksen keräämiseen ja hyödyntämiseen erikoistuneelle palveluntuottajalle, joka voisi toteuttaa asiakasraateja samalla sabluunalla eri puolilla Suomea toistuvasti esim. 2 vuoden välein riittävän isolla osallistujamäärällä. Tällöin asiakasraadit saataisiin systemaattisesti osaksi kotoutumiskoulutuksen prosessia, ja niistä saatua tietoa voitaisiin hyödyntää kotoutumiskoulutusten ja koko palvelujärjestelmän kehittämisessä. Lisäksi olisi mahdollista kehittää mallia, jossa asiakasraateihin osallistuneisiin otettaisiin myöhemmin yhteyttä ja kutsuttaisiin uudelleen raatiin tai haastatteluun. Tässä uudessa tapaamisessa he voisivat esimerkiksi kertoa, miten he ovat hyödyntäneet kotoutumiskoulutuksessa oppimiaan asioita myöhemmässä elämässään, mitä kotoutumiskoulutukseen olisi pitänyt sisältyä enemmän, mitä he ovat tehneet kotoutumiskoulutuksen jälkeen ja millaista palvelua saaneet jne. Samalla saataisiin tietoa mm.

kotoutumiskoulutuksen jälkeisten palvelupolkujen sujuvuudesta tai ongelmista sekä työllistymiseen tai jatkokoulutukseen liittyvistä kokemuksista.

Yksi keino toteuttaa opiskelijoiden osallisuutta ja näkemysten huomioimista ovat kotoutumiskoulutuksen seurantakokouksissa mukana olevat opiskelijaedustajat. Opiskelijaedustajien valinnassa ja toiminnan organisoinnissa tulisi huomioida, että edustaja ei kertoisi vain omia näkemyksiään vaan osaisi kuvailla oman opiskeluryhmän tai laajemmin koulutuksessa olevien näkemyksiä ja tunteuksia.

Yhtenä keinona voisi olla myös OPAL-palautetta laajemmin ja syvällisemmän, monikielisen sähköisen kyselyn toteuttaminen kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille säännöllisin väliajoin. Ensimmäinen avaus tähän suuntaan tehtiin vuonna 2020, jolloin Kotona Suomessa -hanke tilasi selvityksen asiakkaiden näkemyksistä kotoutumispalveluista koskien (Karinen et al. 2020). Kyseistä selvitystä varten tehtyyn sähköiseen kyselyyn vastasi noin 900 kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen opiskelijaa eri puolilta Suomea. Tämän jälkeen vastaavaa kyselyä ei ole tehty.

Yllä kuvattujen kehittämissideoiden lisäksi on monia muitakin keinoja lisätä asiakasosallisuutta julkisten hankintaprosessien eri vaiheissa (ks. esim. Ruuskanen, Niina 2022). Työvoimakoulutuksena toteutettujen kotoutumiskoulutusten opiskelijoiden äänen mukaan saaminen on ensiarvoisen tärkeää palveluiden kehittämiseksi ja asiakaslähtöisyyden parantamiseksi. Palautekanavien monipuolistaminen, opiskelijoiden äänen kuuleminen ja palveluiden yhteiskehittäminen asiakkaiden kanssa voivat johtaa laadukkaampiin ja toimivampiin kotoutumis- ja työvoimapalveluihin.

9. Yhteenveto

Kotoutumiskoulutuksen laatuun vaikuttavat monet seikat, joista keskeisimmiksi on tunnistettu asiakaslähtöisyys ja joustavuus, työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa, ohjaus, koulutuksen henkilöstö ja resurssit, koulutuksen rahoitus ja hinnoittelu, koulutuksessa käytettävät tilat, koneet ja laitteet sekä koulutuksen seurannan, vaikuttavuuden ja laadunvalvonnan keinot. Kotoutumiskoulutukseen kohdistuu paljon toiveita, odotuksia ja kritiikkiäkin. On hyvä huomioida, että kotoutumiskoulutus on merkittävä, mutta kuitenkin vain noin vuoden mittainen kotoutumisen alkuvaiheen koulutus. Henkilön työllistymiseen, suomen/ruotsin oppimiseen, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen taitojen ja osaamisen kehittymiseen sekä henkilökohtaiseen kotoutumiseen ja Suomessa viihtymiseen vaikuttavat monet tekijät ja koko yhteiskunnallinen ilmapiiri.

Alla olevaan taulukkoon on koottu tässä raportissa esitetyt keskeisimmät vahvuudet ja kehittämiskohteet kotoutumiskoulutuksessa.

LAATUELEMENTTI	VAHVUUKSIA	KEHITETTÄVÄÄ
Asiakaslähtöisyys ja joustavuus	<ul style="list-style-type: none"> Joustava rahoitusjärjestelmä mahdollistaa koulutuksen oikea-aikaisen järjestämisen siellä, missä asiakkaita on. Eri alueiden tilanteet ja alueen muu koulutustarjonta tulevat huomioiduksi ja koulutus joustaa, jos palvelutarpeessa on muutoksia. Laadukas koulutus vastaa erilaisten opiskelijoiden tarpeisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> Asiakasohjausta ja siihen olennaisesti kietoutuvaa koulutus- ja muuta palvelutarjontaa tulisi kehittää kokonaisuutena. Kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden näkemyksiä tulisi kerätä ja hyödyntää systemaattisemmin.
Työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa	<ul style="list-style-type: none"> Kotoutumiskoulutuksen koulutuksenjärjestäjillä on runsaasti kokemusta työssäoppimisjaksojen järjestämisestä. Laadukas työssäoppimisjakso edellyttää hyvää suunnittelua ja resursseja. Työelämään suuntautumisen kannalta olennaista on tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja itseohjautuvuutta. Laajat yhteistyöverkostot ja paikallisten toimijoiden tuntemus tukevat koulutuksen tavoitteiden saavuttamista. 	<ul style="list-style-type: none"> Työssäoppimispaikkoja sekä niiden sitoutumista työssäoppimisjaksolla olevan opiskelijan tukemiseen on seurattava ja kehitettävä. Kotoutumiskoulutuksen jälkeistä ohjausta, neuvontaa ja tukea tulisi olla tarjolla riittävästi ja sen pitäisi soveltua asiakkaiden monenlaisiin työmarkkina- ja elämäntilanteisiin.

LAATUELEMENTTI	VAHVUUKSIA	KEHITETTÄVÄÄ
Ohjaus	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaiden ohjaaminen sopivaan kotoutumiskoulutukseen perustuu ammattilaisten tekemään arvioon ja se on hallittu prosessi. • Kotoutumiskoulutusten kurssivalinnat ja hankittujen opiskelijatyöpäivien käytön sekä määrärahan seuranta ovat osa viranomaisten ajantasaisesti hallitsemaa prosessia. • Jokaisen opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. • Koulutuksenjärjestäjä ja TE-toimiston/kuntakoikeilun edustajat tekevät kotoutumiskoulutuksen aikana yhteistyötä opiskelijoiden ohjaukseen liittyen. • Koulutuksen päättövaiheessa on käytössä vakiintuneet ja systemaattiset tavat jatkosuunnitelmien tekemiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aina ei ole tarjolla jokaiselle asiakkaalle sopivaa koulutusta tai muuta palvelua. Tämä vaikuttaa kotoutumiskoulutusta edeltävään, koulutuksen aikaiseen ja koulutuksen jälkeiseen ohjaukseen. Koulutus- ja muuta palvelutarjontaa sekä ohjausta tulisi kehittää kokonaisuutena. • Koulutuksessa laadittavien opiskelijoiden jatkosuunnitelmien laatuun on kiinnitettävä huomiota. • Voitaisiin kehittää ja kokeilla asiakkaiden palvelutarpeen laajempia arviointoja sekä ohjaustakuuta tai kotoutumiskoulutuksen kevennettyä ja pidennettyä mallia. • Ohjaustyötä tekeviä tulisi perehdyttää koulutuksen ja hankintasopimusten sisällöistä.
Kotoutumiskoulutuksen henkilöstö ja resurssit	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumiskoulutuksen opettajat ovat korkeasti koulutettuja ammattilaisia. • Kotoutumiskoulutuksissa käytetään opetuksen ohjauksen ja tuen ammattilaisia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tulee kiinnittää huomiota siihen, että kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstöä koskevat vaatimukset ovat tarkoituksenmukaisia ja valtakunnallisesti yhdenmukaisia. • Kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstön lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia sekä muita osaamisen kehittämismahdollisuuksia tulee olla tarjolla. Opetustoimen henkilöstökoulutusten rahoitusta tulisi kehittää siten, että koulutuksiin voisivat osallistua kaikissa organisaatioissa työskentelevät kotoutumiskoulutuksen opettajat. • Opetushenkilöstön työskentelyolosuhteista ja resursseista tulee huolehtia.
Hinnan ja laadun suhde, tulosperusteiset hankinnat	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen hankinnoissa vähimmäisvaatimuksilla varmistetaan riittävä laatu, jonka lisäksi hankinnassa voidaan painottaa tiettyjä laatutekijöitä. • Tulos- ja vaikuttavuusperusteiset mallit mahdollistavat palveluntuottajan hyvästä suoriutumisen palkitsemisen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarjouspyynnössä edellytettyjen ja tarjouksessa luvattujen laatuselitteiden toteutumista on seurattava ja seurannan keinoja kehitettävä. • Tulisi kehittää kotoutumiskoulutukseen soveltuvia tulospalkkioita sekä tulosten todentamista ja seurantaa.
Tilat, koneet ja laitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumiskoulutusta järjestetään asianmukaisissa tiloissa. Tiloja, koneita ja laitteita koskevia vaatimuksia asetetaan tarjouspyynnöissä ja sopimusehdoissa, ja toteutumista seurataan sopimuskauden aikana. • Kotoutumiskoulutuksen verkkototeutuksista on runsaasti kokemusta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voitaisiin testata, kuinka erilaiset koulutustilat tukevat erilaisten opiskelijoiden tavoitteita. Esimerkiksi korkeakoulutetuille voisi järjestää kotoutumiskoulutusta korkeakoulujen tiloissa.
Seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumiskoulutusten toteutusta ja laatua seurataan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. • Kotoutumiskoulutuksessa saavutettuja kielitaitotasoja ja koulutuksen jälkeistä "sijoittumista" seurataan. • Kotoutumiskoulutuksen osallistujilta kerätään järjestelmällisesti palautetta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuuden tarkastelua tulisi monipuolistaa. • Kotoutumiskoulutusten laadullista seurantaa tulisi kehittää ja samalla pohtia tulosperusteisten hankintojen kehittämismahdollisuuksia. • Tietojärjestelmiä pitäisi kehittää kotoutumiskoulutuksen peruslukujen ja yhtenäisemmän tiedon saamiseksi. • Asiakkaiden kokemuksia tulisi hyödyntää laajemmin kotoutumiskoulutuksen kehittämisessä.

10. Lisätietoja aiheesta

- Asiakasmuutos ja tulosperusteinen TE-palveluhankinta -käsikirja 2021. Marke-palvelumarkkinoiden kehittäminen -hanke, Keski-Suomen ELY-keskus. Saatavilla: https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/43284965/Asiakasmuutos+k%C3%A4sikirja+TE_hankintoihin.pdf/064bfa9a-cbcc-9f53-ff07-ed5902164bf?t=1616479783635
- Asiakasraadit kehitystyön apuna 2019. Uudenmaan ELY-keskus. Saatavilla: https://kotoutuminen.fi/documents/3464316/12426544/Asiakasraadit_kehitysty%C3%88n_apuna-opas_2019-1.pdf/
- Asikainen, Eija (toim.) 2020: Sivuääniä – Asiakkaiden, asiakastyötä tekevien ja verkostotoimijoiden näkemyksiä pakolaistaustaisten ohjauksesta. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/178265>
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi 208/2022.
- Hievanen Raisa; Frisk, Tarja, Väätäinen, Hanna; Mustonen, Kirsi; Kaivola, Juha; Koli, Arja; Liski, Sari; Muotka, Virva; Wikman-Immonen, Anu 2020: Maahanmuuttajien koulutuspolut: Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, julkaisut 11:2020. Saatavilla: https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/08/KARVI_1120.pdf
- Jälkiseuranta tuloksellisuustarkastuksesta: kotoutumiskoulutus 2022. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Saatavilla: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2022/05/VTV-Jalkiseuranta-Kotoutumiskoulutus-15-2018.pdf>
- Karinen, Risto; Luukkonen, Tuomas; Kortelainen, Jeremias; Korhonen, Nita; Luomala, Noora 2020: "Kaikki toimi kohdallani": Selvitys kotoutumispalveluita koskevistä näkemyksistä. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/178050>
- Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2022:1a. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Ruuskanen, Laura; Väänänen, Anna-Mari 2022: Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin. Uudenmaan, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/185555>
- Ruuskanen, Laura; Väänänen, Anna-Mari 2022: Työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyn kyselyn tuloksia. Uudenmaan, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/186022>
- Ruuskanen, Niina 2022: Asiakasosallisuuden huomioiminen julkisissa hankinnoissa. Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2159-asiakasosallisuuden-huomioiminen-julkisissa-hankinnoissa>
- Tuloksellisuustarkastuskertomus, kotoutumiskoulutus 2018. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 15/2018. Saatavilla: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/10/15152336/VTV-Tarkastuskertomus-15-2018-Kotoutumiskoulutus.pdf>
- Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista 2021. Valtioneuvoston julkaisu ja 2021:62. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163237/VN_2021_62.pdf?sequence=1&isAllowed=y

11. Liitteet

Liite 1: Kotoutumiskoulutukseen liittyviä käsityksiä ja vastauksia niihin

Liite 2: Esimerkkejä kotoutumiskoulutusten rakenteista muutamilla ELY-keskusalueilla

Liite 3: Kotoutumiskoulutuksen maksatus- ja kilpailutusmalleja

Liite 4: Asiakasraadit kotoutumiskoulutuksissa

Liite 1: Kotoutumiskoulutukseen liittyviä käsityksiä ja vastauksia niihin

Kotoutumiskoulutukseen liittyvissä keskusteluissa esiintyy joskus sellaisia käsityksiä, jotka eivät kuvaa koko totuutta tai kotoutumiskoulutuksen nykytilaa. Tähän liitteeseen on kerätty usein esitettyjä kotoutumiskoulutusta koskevia käsityksiä ja vastauksia niihin.

1. Käsitys: Kotoutumiskoulutuksessa opetetaan pelkästään suomen kieltä.

Tieto: Kotoutumiskoulutukseen kuuluu sekä nykyisten (2022) että aiemmin voimassa olleiden (2012) kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti suomen/ruotsin kielen opetuksen lisäksi keskeisesti suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän sisältöjen opetusta. Koulutuksen osa-alueita ovat kieli- ja viestintäosaaminen, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, opiskelijaa tukeva ohjaus sekä opiskelun ja oppimisen tuki. Koulutuksessa tunnistetaan opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista ja tehdään työllistymiseen tai opiskeluun johtava jatkosuunnitelma. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti eri osa-alueiden laajuudet ovat: kieli- ja viestintäosaaminen 40–50 opintopistettä, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen 20–30 opintopistettä, josta työssäoppimista vähintään 8 opintopistettä, sekä ohjaus 7 opintopistettä. Kotoutumiskoulutusta järjestetään myös ruotsin kielellä. Lisää koulutuksen sisällöstä voi lukea [kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteista](#).

2. Käsitys: Kotoutumiskoulutuksessa opetetaan pelkkää kielioppia.

Tieto: Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetuksessa painotetaan kielen käyttämisen taitoja, kielen vuorovaikutuksellista luonnetta ja sitä, että kielen oppija on aktiivinen toimija. Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet sekä kielitietoisuus. Opetuksessa painottuvat keskustelu- ja vuorovaikutusstrategiat ja sosiolingvistiset taidot.

Usein kieliopin eli kielen rakenteen käsittely ymmärretään yksittäisten sääntöjen opetteluksi. Kielenopiskelussa huomiota kiinnitetään kuitenkin ilmaisun tarkkuuteen suhteessa tilanteeseen: miten hyvin jokin rakenne palvelee kyseisessä tilanteessa viestijää. ”Kielioppi” eli kielen rakenteet palvelevat siis kielen käyttöä eri tilanteissa. Rakenteiden hallitseminen ja tunteminen myös helpottaa kielen jäsentymistä ja sen analyysia. Lisää kielenopetuksen lähtökohdista voi lukea [kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteista](#).

3. Käsitys: Kotoutumiskoulutuksen opiskelijat suorittavat työssäoppimisen päiväkodeissa, kierätyskeskuksissa tai etnisissä ravintoloissa riippumatta opiskelijan omasta urasuunnitelmasta.

Tieto: Usein kotoutumiskoulutukseen sisältyy varhaisemmassa vaiheessa toteutettava kieliharjoittelu ja myöhemmässä vaiheessa toteutettava työssäoppimisjakso. Opiskelijoille pyritään löytämään työllistymis- ja urasuunnitelmaa parhaiten tukevat kieliharjoittelu- ja työssäoppimispaikat. Koulutuksen järjestäjä tukee opiskelijaa työssäoppimispaikan löytämisessä. Työssäoppimista suoritetaan monenlaisilla työpaikoilla. Esimerkiksi korkeakoulutettujen ryhmissä työssäoppimisjaksoja on suoritettu muun muassa IT-, meriteknologia-, taloushallinto-, myynti- ja markkinointialoilla sekä esimerkiksi hammaslääkäriasemilla, museoissa ja yliopistoissa. TE-toimisto ja ELY-keskus pyrkivät seuraamaan työssäoppimispaikkojen laatua ja monipuolisuutta ja puuttumaan tarvittaessa työssäoppimispaikkojen laatuun. Lue lisää luvusta 3 ”Työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa”.

4. Käsitys: Kotoutumiskoulutuksen hankinnassa pelkkä hinta ratkaisee.

Tieto: Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous valitaan hinta-laatusuhteen perusteella. Tämä tarkoittaa, että sekä hinnalla että laadulla on vaikutusta tarjousten vertailussa. Kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa laadun painoarvo on useilla ELY-keskusalueilla ollut 70 % tai 80 %. Pääkaupunkiseudulla tietyissä kotoutumiskoulutuksen kilpailutuksissa laadun painoarvo on ollut myös 40 % tai 60 %. Pelkkä laadun painoarvon katsominen ei kuitenkaan kerro hankintaprosessissa tehdystä laadun arvioinnista kokonaisuutena, koska myös tarjoajille asetetut soveltuvuusvaatimukset, palvelukuvaus, hankinnan kohteen kriteerit ja sopimusehdot takaavat yhdessä vähimmäistason laadulle. Tarjoajat, jotka eivät täytä vähimmäisvaatimuksia, eivät pääse tarjousten vertailuun mukaan. Lue lisää luvusta 6 ”Kotoutumiskoulutuksen hinta, laatu ja tulosperusteiset hankinnat”.

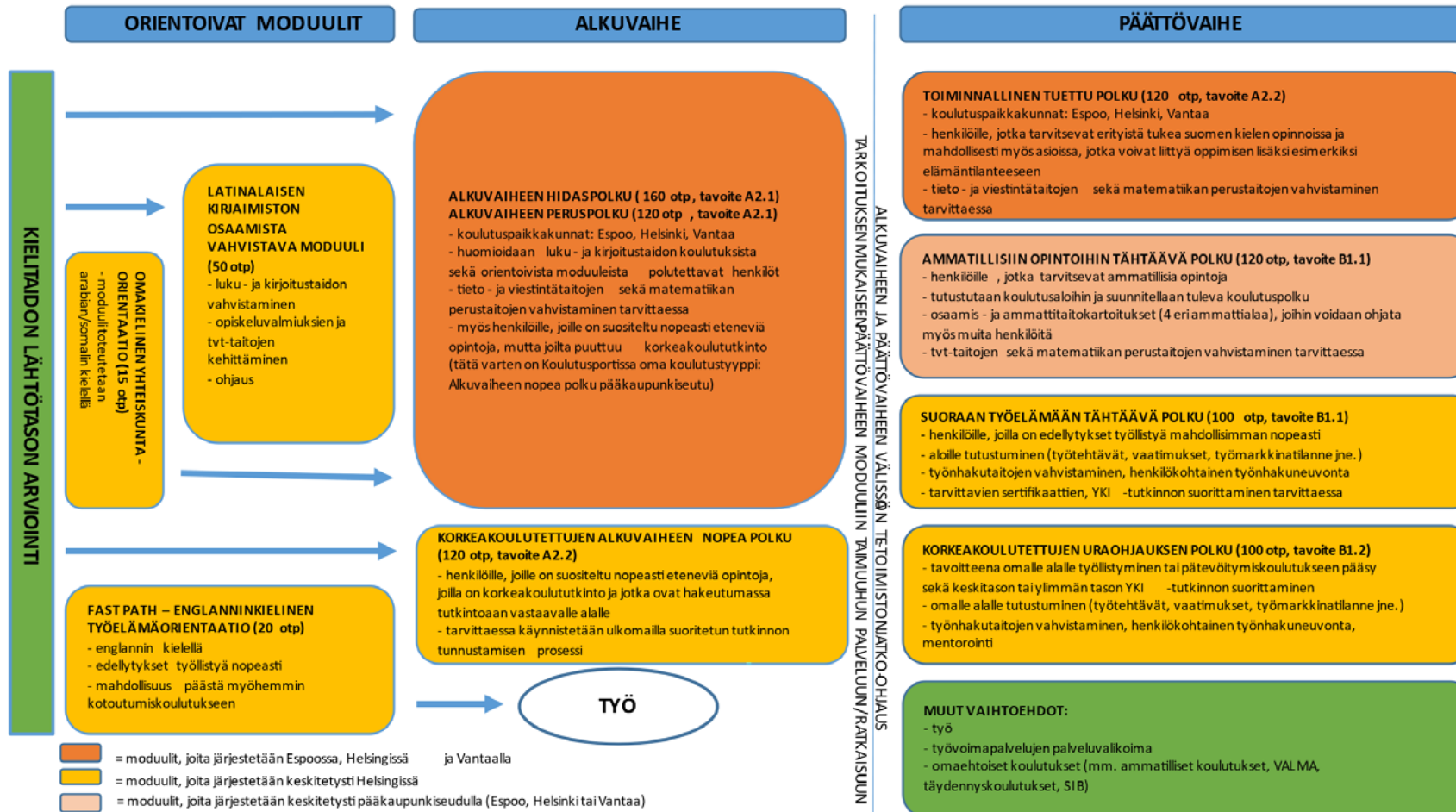
5. Käsitys: Kotoutumiskoulutuksessa on korkeasti koulutetut ja heikosti lukevat ja kirjoittavat opiskelijat samoissa ryhmissä.

Tieto: Suurissa kaupungeissa ja alueilla, joille kohdistuu paljon maahanmuuttoa, on voitu hankkia ja toteuttaa erilaisille opiskelijoille omia kotoutumiskoulutuksen polkuja ja opetusryhmiä. Tällaisia ovat esim. korkeasti koulutetuille, ammatilliseen koulutukseen suuntaaville ja enemmän tukea tarvitseville järjestetyt omat ryhmät. Alueilla, joilla maahanmuuttajia asuu vähemmän, taitotasoiltaan ja etenemistavoiltaan eriytettyjen koulutusryhmien järjestäminen ei yleensä ole mahdollista maahanmuuttajien vähäisen määrän ja vaihtelevien tarpeiden takia. Tällaisilla alueilla asiakkaiden odotusajat kotoutumiskoulutukseen muodostuisivat kohtuuttomat pitkiksi, jos odotettaisiin hyvin hienojakoisin perustein muodostetun, esim. pelkistä korkeasti koulutetuista koostuvan ryhmän kasaan saamista. Näillä alueilla kielitaidon lähtötasoltaan sekä opiskelunvalmiuksiltaan erilaiset opiskelijat sijoitetaan tavallisesti samoihin kotoutumiskoulutusryhmiin, joissa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa sekä opetuksen eriyttämistä hyödyntäen on voitu toteuttaa heterogeenistenkin koulutusryhmien yksilöllistä ja tavoitteellista opetusta. Lisäksi ELY-keskusten yhteisillä hankinnoilla sekä verkkototeutuksilla on voitu vastata maahanmuuttomäärältään pienten alueiden spesifeihin koulutustarpeisiin. Lue lisää luvusta 2.3. ”Kokemuksia kotoutumiskoulutuksen erilaisista rakenteista”.

Liite 2: Esimerkkejä kotoutumiskoulutusten rakenteista muutamilla ELY-keskusalueilla

Kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudulla 2018–2022

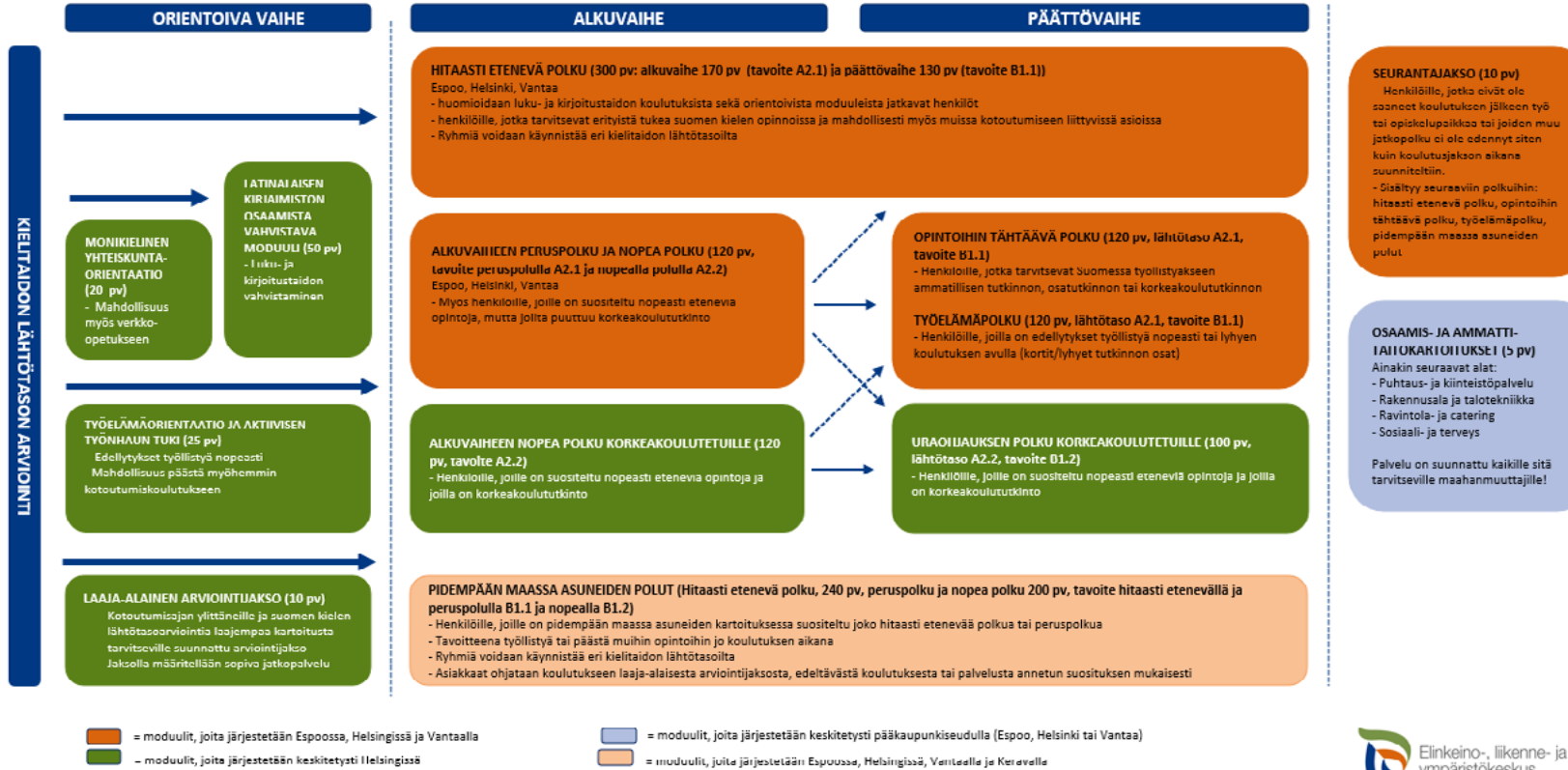
KOTOUTUMISKOULUTUS PÄÄKAUPUNKISEUDULLA 2018-2022

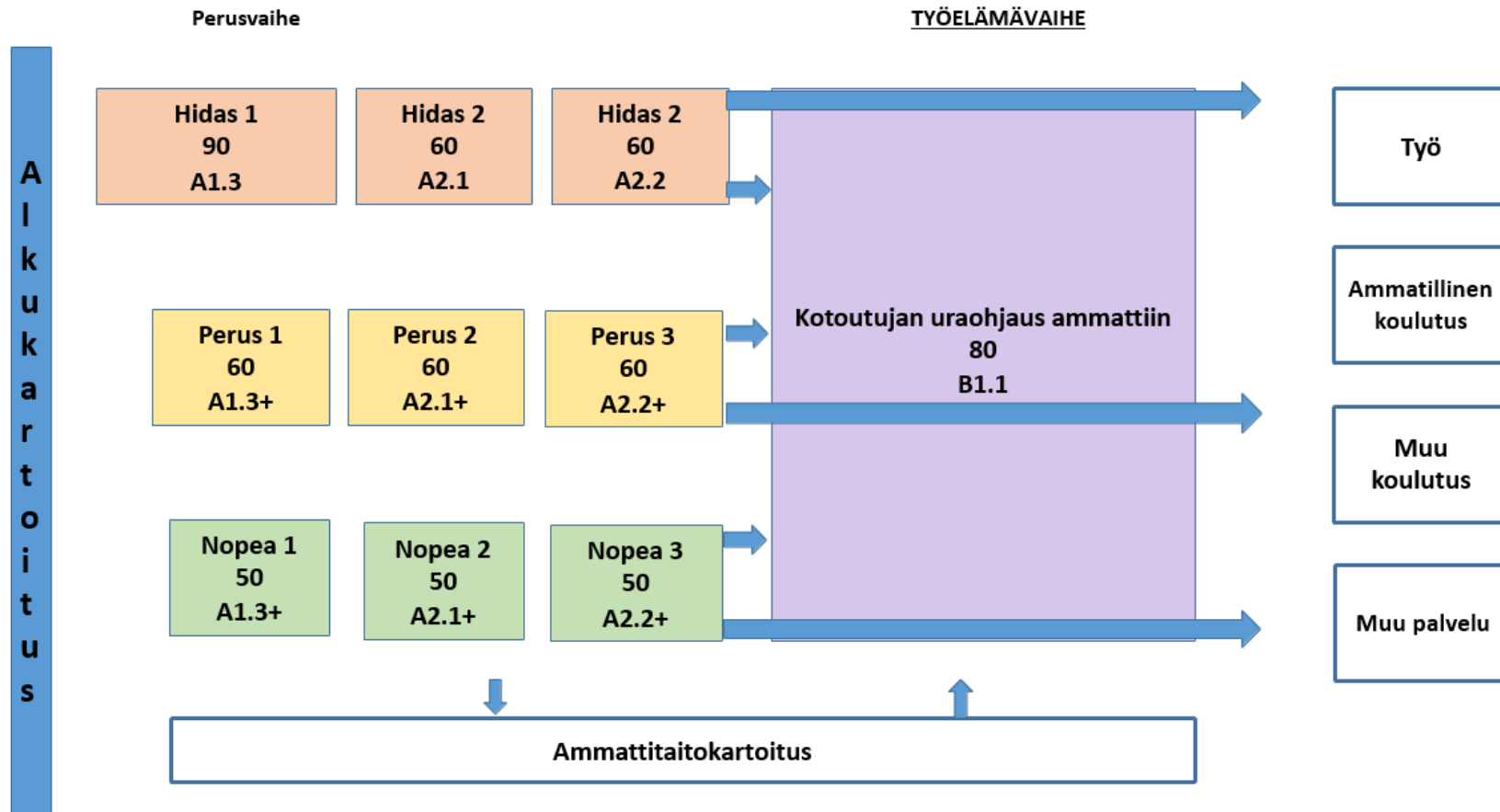
Kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudun ulkopuolisella Uudenmaan alueella vuodesta 2019 alkaen

	ALKUVAIHE (moduulit 1 ja 2)		PÄÄTTÖVAIHE (moduulit 3 ja 4)		SEURANTAJAKSO
Hidas polku	Kesto 90 otp tavoitetaso \geq A1.3	Kesto 70 otp tavoitetaso \geq A2.1	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A2.2	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq B1.1	Kesto 5 otp - Niille, jotka eivät ole saaneet työ- tai opiskelupaikkaa tai joiden muu jatkopolku ei ole edennyt suunnitellusti. - Toteutetaan 40-65 arkipäivän (ma-pe) sisällä siitä, kun henkilö on päättänyt koulutuksen. - Sisältää vähintään 3 oppituntia (= 3 x 45 min) yksilöohjausta. - Henkilön jatkosuunnitelma päivitetään seurantajakson aikana.
	<i>Latinalaisen kirjaimistoon saamista vahvistavat opinnot (tarvittaessa moduulien 1-2 aikana, 1 lisäoppitunti/pvä)</i>				
Peruspolku	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A1.3	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A2.1	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A2.2	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq B1.1	
Nopea polku	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A2.1	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq A2.2	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq B1.1	Kesto 60 otp tavoitetaso \geq B1.2	

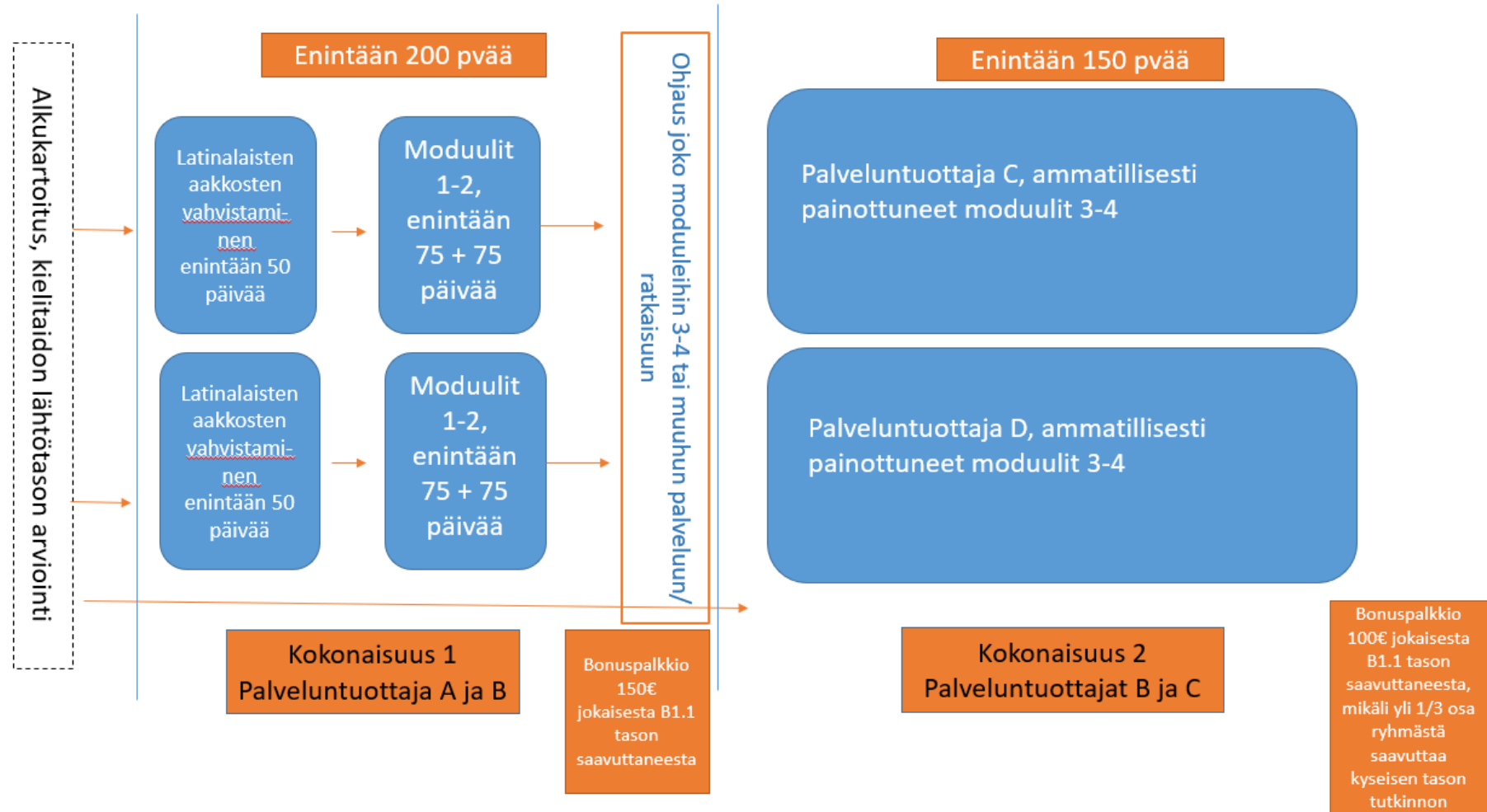
Kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudulla vuodesta 2023 alkaen

Kotoutumiskoulutus Varsinais-Suomessa vuodesta 2018 alkaen

Kotoutumiskoulutus Oulussa 2019–2022

Liite 3: Kotoutumiskoulutuksen maksatus- ja kilpailutusmalleja

Tässä liitteessä kuvataan työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen maksatus- ja kilpailutusmalleja. Tulosperusteisia malleja on kuvattu luvussa 6 Kotoutumiskoulutuksen hinta, laatu ja tulosperusteiset hankinnat.

Opiskelijatyöpäivään perustuva maksatus

Kotoutumiskoulutuksen kuten muidenkin työvoimakoulutusten tavallisin maksuperuste on opiskelijatyöpäivä. Opiskelijatyöpäivä on laskennallinen yksikkö, joka kuvaa hankittavan koulutuksen määrää. Opiskelijatyöpäivällä tarkoitetaan seitsemän oppitunnin mittaista työskentelyjaksoa. Kotoutumiskoulutusten yhteydessä opiskelijatyöpäivällä tarkoitetaan käytännössä yleensä yhtä kokonaista opiskeluun käytettyä päivää, vaikka päivittäinen työskentely ei aina kestäisi seitsemää oppituntia. Kotoutumiskoulutuksen tarjouspyynnöissä tarjoajia pyydetään määrittelemään opiskelijatyöpäivän hinta, jonka perustella koulutuksesta maksetaan. Esimerkiksi jos opiskelijatyöpäivän hinta on 25 €, voi palveluntuottaja laskuttaa 16 opiskelijan ryhmästä ELY-keskukselta $25 \text{ €} \times 16 = 400 \text{ €}$ /toteutunut opiskelupäivä.

Jos tarjoaja on asettanut opiskelijatyöpäivän hinnan hyvin matalaksi, ongelma kotoutumiskoulutuksen kohdalla muodostuu siitä, että ryhmäkoko yleensä pienenee koulutuksen loppua kohden. Tämä johtuu kotoutumiskoulutuksen luonteesta ja tavoitteista: on tarkoituskin, että opiskelijat etenevät joustavasti muihin koulutuksiin tai työelämään. Lisäksi koulutuksia keskeytyy toki muistakin syistä. TE-toimisto/työllisyyden kuntakokeilu pyrkii aina täydentämään opiskeluryhmiä sopivilla opiskelijoilla, mutta etenkin koulutuksen loppuvaiheessa se on usein vaikeaa. Koulutuksenjärjestäjän pitäisi siis pystyä tarjotussa hinnassa ottamaan huomioon se, että ryhmäkoko oletettavasti pienenee loppua kohden. Liian matala opiskelijatyöpäivän hinta voi siis johtaa myös siihen, että koulutuksenjärjestäjä haluaa aloittaa ryhmät hyvin suurina, esim. 22 opiskelijan ryhmäkoolla. Tällöin taas opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja tuen tarjoaminen vaikeutuu.

Ryhmähinta maksuperusteena

Toinen kotoutumiskoulutuksissa ja muissakin työvoimakoulutuksissa käytetty maksuperuste on ryhmähinta. Tällöin koulutuksenjärjestäjälle maksetaan kiinteä summa per opiskelupäivä riippumatta ryhmäkoosta. Yleensä ryhmähinnalla hankittavissa koulutuksissa asetetaan minimiryhmäkoko, jota pienempiä ryhmiä ei voi käynnistää tai toteuttaa. Tällä pyritään välttämään se, että muutaman opiskelijan kouluttaminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia. Ryhmähinta on ollut toimiva ratkaisu paikkakunnilla, joissa kotoutumiskoulutuksen toteuttaminen on haluttu varmistaa tilanteessa, jossa opiskelijoiden määrä voi vaihdella keskimääräistä enemmän sekä koulutuksen alkaessa että sen aikana. Ryhmähinta mahdollistaa palveluntuottajalle tasaisen tuoton koulutuksesta eikä ole riskiä siitä, ettei koulutusta saataisi toteutettua laadukkaasti alusta loppuun saakka.

Hintakertoimella voidaan varmistaa koulutuksen toteutuminen pienilläkin asiakasmäärillä

Hintakerrointa on käytetty kotoutumiskoulutuksen hankinnassa alueilla, joilla maahanmuuttajien määrä on vähäinen. Esimerkiksi Kainuussa orientoivien kotoutumiskoulutusten hintakerroin on 1,6, jonka mukaan palveluntuottaja voi laskuttaa ELY-keskukselta opiskelijatyöpäivät, mikäli koulutuksen ryhmäkoko jää alle 8 henkilön. Ammatillisesti suuntautuneiden kotoutumiskoulutusten (non-stop-malli) osalta palveluntuottajalle maksetaan hankintasopimuksen mukainen opiskelijatyöpäiväkohtainen hinta, jos ryhmässä on 8 opiskelijaa tai enemmän. Alle 8 opiskelijan ryhmissä hintakerroin opiskelijatyöpäivän hinnalle on 3,5.

Kainuussa kotoutumiskoulutusryhmien jäädessä välillä pieniksi on hintakertoimen käytöllä pyritty takamaan ryhmien toteutuminen. Kainuun pienemmällä paikkakunnilla koulutuksia on voitu näin järjestää pienissä, 4–7 henkilön ryhmissä. Hintakertoimen on katsottu toimivan muutoin hyvin, mutta non-stop -ryhmissä hintakertoimen on todettu olevan haastava silloin, kun ryhmän koko vaihtelee hintakertoimen henkilömääräksi rajatun molemmin puolin (8 henkilöä). Tämän on todettu olevan haastavaa laskutuksen seurannan näkökulmasta.

Käänteinen kilpailutus ja hintahaarukka

Yksi hankintayksikön keino vaikuttaa hintatasoon on käänteisen kilpailutuksen tekeminen. Käänteisessä kilpailutuksessa eli ranskalaisessa urakassa hankintayksikkö asettaa hinnan ja tarjouksista vertaillaan sitä, mitä tarjoaja kertoo toteuttavansa annetulla hinnalla. Kotoutumiskoulutusten hankinnoissa käänteistä kilpailutusta on käytetty melko vähän, mutta ainakin Pohjois-Pohjanmaalla on siitä kokemuksia. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla on kokeiltu hankintaa, jossa hankintayksikkö asetti hintahaarukan, jonka sisälle opiskelijatyöpäivän hinnan tuli asettua. Käänteistä kilpailutusta tai hintahaarukkaa käytettäessä hintakilpailu ei nouse niin suureen rooliin, kuin perinteisessä hankinnassa. Sen käyttämisessä on oleellista, että hankkijalla on hyvä käsitys alueen kotoutumiskoulutusten hinnoista ja hinta osataan siten asettaa joko sopivalle tasolle tai hintahaarukassa sopivalle välille. Käänteinen kilpailutus vaatii erityistä panostamista laatuksiteereihin, jotta niiden avulla saadaan tarjousten välille eroja. Vaihtoehtona hintahaarukan käyttö lieventää tätä haastetta, sillä siinä hinnastakin voi tulla eroja palveluntuottajien välille.

Kotoutumiskoulutusten hintojen vertailu eri puolilla Suomea on haastavaa

Toteutuneista kotoutumiskoulutuksen hinnoista on vaikea saada kattavaa ja yksiselitteistä kokonaiskuvaa, koska eri ELY-alueiden hankinnoissa maksuperusteet ja se, mitä hintaan sisältyy, vaihtelevat. Esimerkiksi eri puolilla Suomea toteutuneiden opiskelijatyöpäivien hintojen suora tarkastelu ei ole mielekästä, koska jossakin hankinnassa kyseiseen hintaan saattaa sisältyä eri asioita kuin toisessa hankinnassa. Alue- ja hankintakohtaisesti on vaihtelua mm. siinä, sisältyvätkö työelämän passi- ja korttikoulutukset, YKI-tutkinnon hinta ja ulkomaisen korkeakoulututkinnon tunnustamis/rinnastamiskulut opiskelijatyöpäivän hintaan vai laskutetaanko ne erikseen (ks. myös [Suosituksia kotoutumiskoulutuksen hankintoihin](#) s. 16–17). Joissakin kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa opiskelijoiden tarvitsema vahvempi tuki on hankittu erikseen ja siihen on erillinen hankintasopimus, jolloin tavalliseen kotoutumiskoulutuksen hintaan ei ole tarvinnut laskea mukaan tällaisen tuen aiheuttamia kuluja. Myös erilaiset tulospalkkiomallit vaikuttavat opiskelijatyöpäiväkohtaisten hintojen tarkasteluun ja vertailuun: jos hankintaan sisältyy mahdollisuus palkkioihin tai bonuksiin, voi tarjoaja todennäköisesti laskea opiskelijatyöpäivän hinnan alemmas. Lisäksi hintoihin vaikuttaa alueelliset tekijät; esim. Pohjois-Pohjanmaalla Oulussa kotoutumiskoulutuksen opiskelijatyöpäiväkohtaiset hinnat ovat liikkuneet 22–30 euron tuntumassa, ja muilla Pohjois-Pohjanmaan alueilla 30–40 eurossa, koska koulutuksen järjestäminen muilla paikkakunnilla voi edellyttää muun muassa opettajan matkustamista ja tilojen vuokraamista paikoista, joissa palveluntuottajalla ei muuten ole toimitiloja.

Liite 4: Asiakasraadit kotoutumiskoulutuksissa

Kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden näkemyksiä on kerätty muutamilla ELY-keskusalueilla asiakasraatien avulla. Asiakasraadeissa opiskelijat ovat kertoneet kokemuksistaan ja kehittämisehdotuksistaan kotoutumiskoulutuksen suhteen. Tähän liitteeseen on koottu kokemuksia asiakasraatien järjestämisestä.

Pirkanmaalla ELY-keskuksen korkeakouluharjoittelija on toteuttanut yhteistyössä ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntijoiden kanssa asiakasraateja ja niistä on koostettu raportti. Asiakasraadeissa oli selkeä fokus: tavoitteena oli selvittää asiakkaitten näkökulmia siihen, mitä hankinnan valmistelussa kannattaisi huomioida. Asiakasraadit toteutettiin kotoutumiskoulutuksen 1–2 moduulissa omakielisesti eli tulkin välityksellä. Asiakasraadit vaativat resursointia: rahaa tulkkausten aiheuttamiin kustannuksiin ja aikaa asiakasraatien suunnitteluun, toteutukseen, aineiston litterointiin sekä sen käsittelyyn. Asiakasraadeista saadun aineiston valjastaminen kehittämisen, laadun seurannan sekä valvonnan tueksi vievät paljon aikaa ja vaativat osaamista. Asiakasraateja järjestettäessä on pidettävä kirikkaana mielessä tavoitteet. Se mitä asiakasraadilla tavoitellaan, on avattava kaikille osallistujille ymmärrettävästi. Kuuluksi tuleminen voi olla tärkeää osallistujille, mutta se ei pelkästään ole riittävä lähtökohta järjestää asiakasraateja. Asiakasraadeilla on oltava vaikuttavuutta ja siihen osallistuville on kerrottava, kuinka saatua aineistoa tullaan käyttämään, miten asiakkaiden kertomia seikkoja viedään eteenpäin ja miten asioita tullaan edistämään saatujen näkemysten pohjalta.

Asiakasraadin kysymysten asettelulla ja raadin vetäjällä on vaikutusta paitsi raadin dynamiikkaan, myös siihen informaatioon, jota asiakasraadeista saadaan. Esimerkiksi se, onko asiakasraadin vetäjä ulkopuolinen taho tai esimerkiksi valtionhallinnon virkahenkilö, vaikuttaa siihen, millaista keskustelua raadissa käydään. Valtasuhteet, henkilödynamiikka, asemoituminen suhteessa toisiin sekä selvitettävään aiheeseen vaikuttavat aina mm. luottamuksellisen ilmapiirin luomiseen, esiin nouseviin aiheisiin sekä kokemusten jakamiseen. Nämä seikat on syytä ottaa huomioon asiakasraateja järjestettäessä.

Asiakasraatien järjestäminen tulisi tehdä asiakkaiden äidinkielellä tai muulla hyvin osaamalla kielellä. Tällöin saatu tieto on syvällisempää, laaja-alaisempaa ja vivahteikkaampaa kuin alkeistason suomen tai ruotsin kielellä. Äidinkieli on tunnekieli. Tämä on syytä ottaa huomioon asiakasraateja organisoitaessa.

Pirkanmaan lisäksi Kainuun ELY-keskuksen alueella on asiakasraateja kokeiltu hankinnan suunnittelu- vaiheessa. Myös Uudenmaan ELY-keskus on toteuttanut asiakasraateja Töihin Suomeen -hankkeen (ESR, 2016–2019) aikana sekä laatinut [Asiakasraatioppaan](#) (2019).

Pakolaistaustaisten Ohjaus -hanke (AMIF, 2018–2021) toteutti valtakunnallisesti asiakasraateja (ks. myös Asikainen 2020). Raadit olivat tulkattuja ja ne koettiin antoisiksi, mutta myös työläiksi toteuttaa. Paneelin osallistajat olivat kiintiöpakolaistaustaisia ja asiakkaiden kartoittaminen sekä kutsuminen asiakasraateihin tapahtui hankkeen TE-toimistossa toimineiden virkailijoiden toimesta eri puolilla Suomea. Raadit tulkattiin osallistujien äidinkielellä tai heidän erinomaisesti osaamallaan kielellä. Asiakasraatien taustoittaminen, organisointi, kysymysten kulttuurisensitiivinen asettelu, aineiston litterointi sekä analysointi veivät aikaa runsaasti. Saatua tietoa vietiin eteenpäin asiakaslähtöisten palveluiden ja kohtaavan asiakastyön kehittämiseksi. Hanketyö mahdollisti asiakasraatien toteuttamisen perusteellisesti. Vastaava panostaminen asiakaspaneelien toteuttamiseksi ei ilman erityistä resursointia ole hallinnon sisällä perustyön ohella mahdollista.

Asiakasnäkökulmien keräämisessä ja hyödyntämisessä pitäisi pyrkiä systemaattisuuteen ja sitä kautta asiakaslähtöiseen palvelujen kehittämiseen. Asiakasraatien juurruttaminen rakenteisiin ja niiden toteuttaminen säännöllisesti esim. ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta olisi tästä syystä perusteltua.

Kuvailulehti

Julkaisusarjan nimi ja numero: Raportteja 78/2022

Vastuualue: Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri

Tekijät: Laura Ruuskanen, Anna-Mari Väänänen

Julkaisun nimi: Kotoutumiskoulutuksen laadukkaan toteutuksen elementtejä

Tiivistelmä :

Kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisessa kehittämistehtävässä (2021–2022) on kartoitettu kotoutumiskoulutuksen laatuun vaikuttavia seikkoja. Niistä keskeisimpiä on käsitelty tässä raportissa. Keskeisiksi laadun tekijöiksi on tunnistettu asiakaslähtöisyys ja joustavuus, työelämälähtöisyys ja yhteistyö eri tahojen kanssa, asiakkaiden ohjaus, kotoutumiskoulutuksen henkilöstö ja resurssit, koulutuksen hinta, laatu ja tulosperusteiset hankinnat, koulutuksessa käytettävät tilat, koneet ja laitteet sekä verkko-opetuksen kysymykset ja lisäksi koulutuksen seuranta, vaikuttavuus ja laadunvalvonta.

Raportissa kuvataan, miten yllä mainittuja tekijöitä on käytännössä toteutettu ja edistetty, eli kuvataan kotoutumiskoulutuksen hyviä toimintatapoja. Lisäksi kerrotaan, millaista kehittämistä edelleen tarvitaan laadukkaan toteutuksen takaamiseksi. Tämän raportin pääpaino on kotoutumiskoulutuksen rakenteessa, kotoutumisen alkuvaiheen koulutustarjonnassa sekä kotoutumiskoulutuksen hallinnollisissa ja rahoitussellisissa seikoissa. Raportissa ei siis keskitytä esimerkiksi pedagogisiin ratkaisuihin tai opetus- ja ohjaustyön käytäntöihin. Havainnot perustuvat työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen.

Yhteenvedona voidaan todeta, että työvoimakoulutuksena järjestetyssä kotoutumiskoulutuksessa keskeisiä vahvuuksia ovat työelämälähtöisyys, rahoituksen joustava käyttö alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin, erilaisten opiskelijoiden ja tarpeiden huomioiminen, kokeneet koulutuksenjärjestäjät, opetushenkilöstön korkea koulutus- ja osaamistaso, koulutuksen toteutuksen ja laadun seuranta sekä palauteen kerääminen opiskelijoilta. Keskeisimpiä kehittämiskohteita ovat asiakasohjauksen ja kotoutumisen alkuvaiheen koulutus- ja palvelutarjonnan kehittäminen kokonaisuutena, opetushenkilöstön työskentelyolosuhteista ja resursseista huolehtiminen, koulutuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seurannan kehittäminen ja monipuolistaminen sekä opiskelijoiden näkemysten monipuolisempi kerääminen ja hyödyntäminen

Asiasanat (YSA:n mukaan): kotoutumiskoulutus, työvoimakoulutus, kotoutuminen, koulutusjärjestelmät, julkiset hankinnat.

ISBN (PDF) 978-952-398-107-2

ISSN-L 2242-2846

ISSN (verkkajulkaisu) 2242-2854

URN: URN:ISBN:978-952-398-107-2

Julkaisun osoite: www.doria.fi/ely-keskus

Sivumäärä: 56

Kieli: Suomi

Kustantaja /Julkaisija: Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kustannuspaikka ja -aika: Helsinki 2022

Presentationensblad

Publikationens serie och nummer: Rapporter 78/2022

Ansvarsområde: Näringar, arbetskraft, kompetens och kultur

Författare: Laura Ruuskanen, Anna-Mari Väänänen

Publikationens titel: Delarna av den högkvalitativa implementeringen av integrationsutbildningen

Sammandrag:

I det nationella utvecklingsprojektet om integrationsutbildningen (2021–2022) har kartlagts faktorer som påverkar integrationsutbildningen. De viktigaste faktorerna har samlats i denna rapport. De viktigaste kvalitetsfaktorerna som identifierats är kundorientering och flexibilitet, arbetslivsorientering och samarbete med olika parter, kundhandledning, integrationsutbildningens personal och resurser, pris och kvalitet samt resultatbaserad upphandling, lokaler, maskiner och utrustning som används vid utbildning, frågor som gäller integrationsutbildning på nätet, samt integrationsutbildningens tillsyn, effektivitet och kvalitetskontroll.

Rapporten beskriver hur ovan nämnda faktorer har implementerats och främjats i praktiken, dvs. integrationsutbildningens bästa praxis. Dessutom förklaras vilken typ av utveckling som fortfarande behövs för att garantera implementeringens höga kvalitet. Huvudfokus i denna rapport ligger på integrationsutbildningens struktur, utbildningsutbudet i den inledande fasen av integrationen samt de administrativa aspekterna och finansiering av integrationsutbildningen. Rapporten fokuserar alltså inte till exempel på pedagogiska lösningar eller praktiker i undervisnings- och handledningsarbetet. Observationerna baseras på integrationsutbildningen ordnad som arbetskraftsutbildning.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de centrala styrkorna i integrationsutbildningen organiserad som arbetskraftsutbildning är arbetslivsorientering, flexibel användning av finansiering för regionala och lokala behov, hänsyn till olika studerande och behov, erfarna utbildningsanordnare, undervisningspersonalens höga utbildningsnivå och kompetens av undervisningspersonal, uppföljningen av genomförandet, och kvaliteten på utbildningen samt att samla in feedback från studerande. De viktigaste utvecklingsområdena är helhetsutvecklingen av kundhandledningen och utbildnings- och tjänsteutbudet i den inledande fasen av integrationen, att se efter undervisningspersonalens arbetsvillkor och resurser, att utveckla och diversifiera uppföljningen av utbildningens effektivitet och verkningfullhet, och att samla in och utnyttja studerandes åsikter på ett mer mångsidigt sätt.

Nyckelord (enligt Allärs): integrationsutbildning, arbetskraftsutbildning, integration, utbildningssystem, offentlig upphandling

ISBN (PDF) 978-952-398-107-2

ISSN-L 2242-2846

ISSN (tryckt) 2242-2846

ISSN (webbpublikation): 2242-2854

URN: URN:ISBN:978-952-398-107-2

Julkaisun osoite: www.doria.fi/ely-keskus

Språk: finska

Sidantal: 56

Utgivare / Förläggare: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland

Förläggningsort och datum: Helsingfors 2022

Documentation page

Publication serie and number: Reports 78/2022

Publication serie and number: Economic Development, Employment, Competence and Culture

Author(s): Laura Ruuskanen, Anna-Mari Väänänen

Title of publication: The elements of high quality integration training

Abstract:

Factors affecting the quality of integration training have been identified in a national level development project (2021–2022). The most important of them have been discussed in this report. The key quality factors identified are customer-oriented approach and flexibility, working life orientation and cooperation with different organizations, customer guidance, personnel and resources of integration training, price and quality of the training, outcome-based procurement, facilities and equipment used in the training, as well as practices concerning online training and in addition, monitoring the effectiveness and quality of the training.

This report describes how the factors mentioned above have been implemented and promoted, i.e. it describes the best practices of integration training. In addition, it explains what kind of development is still needed to guarantee high quality implementation of integration training. The main focus of this report is on the structure of integration training, study options available in the early stages of integration, and the administrative and financial aspects of integration training. The report therefore does not focus, for example, on pedagogical solutions or the practices of teaching and guidance of immigrants. The observations in the report are based on integration training organized as labour market training.

In summary, it can be stated that the key strengths of integration training organized as labour market training are working life orientation, flexible use of funding to regional and local needs, consideration of different students and their needs, experienced education providers, high level of education and competence of the teaching staff, monitoring the implementation and quality of the training and collecting feedback from the students. The most important areas of development are the holistic development of the customer guidance and the study and service options in the early stages of integration, ensuring good working conditions and sufficient resources for the teaching staff, developing and diversifying the methods used in monitoring the effectiveness and impact of the training, as well as diversifying the collection and utilization of the feedback from the students.

Keywords: integration training, labour market training, integration, education system, public procurement

ISBN (PDF) 978-952-398-107-2

ISSN-L 2242-2846

ISSN (print) 2242-2846

ISSN (online) 2242-2854

URN: URN:ISBN:978-952-398-107-2

Distributor: www.doria.fi/ely-keskus

Language: Finnish

Number of pages: 56

Publisher: Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Uusimaa

Place of publication and date: Helsinki 2022

RAPORTTEJA 78 | 2022

**KOTOUTUMISKOULUTUKSEN LAADUKKAAN TOTEUTUKSEN
ELEMENTTEJÄ**

**Uudenmaan, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskukset**

ISBN 978-952-398-107-2 (PDF)

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-398-107-2

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi